

Porin Yyterinniemen osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi 2020

Jasse Tiilikkala
Maanala Oy

MAAN
ALA

Sisällysluettelo

Tutkimuksen perustiedot	3
1. Tutkimustehtävä.....	4
2. Työn lähtötilanne ja menetelmät	4
3. Havainnot	9
3.1. Topografia, aiemmin tunnetut arkeologiset kohteet ja tutkimushistoria.....	9
3.2. Kirjalliset lähteet ja historiallinen maankäyttö	11
4. Inventointialueen kulttuuriperintökohteet	14
4.1. Aiemmin rekisteröidyt muinaisjäännökset	14
1. Haventojärvi 1.....	14
2. Haventojärvi 2.....	15
3. Haventojärvi 3.....	17
4. Hiekkarannantie.....	18
5. Holmanranta	20
6. Kallonlahti	21
7. Karisalmi	22
8. Kestinmäki	23
9. Kivini Laiskaränni	25
10. Kivinin ankkuri	26
11. Kolmikulman hyllynosat	27
12. Koulunmutka	28
13. Kulmalanmäki	29
14. Kumpuluodontie	31
15. Meri-Pori Linnais.....	33
16. Mäntykallo	34
17. Mäntyluodon Kallon tykit	35
18. Mäntyluoto	36
19. Norssikari.....	37
20. Seipikrooppi.....	38
21. Sådö	39
22. Yteri Karhuluoto.....	40
23. Yterinsannat.....	41
4.2. Uudet kiinteät muinaisjäännösobjektit.....	42
24. Kappuora	42
25. Kestinkuja	43
26. Preiviikinkangas	45
27. Pätenäs Carlö torp	46
4.3. Uudet muut kulttuuriperintökohteet.....	49
28. Bredvik.....	49
29. Inderö	51
30. Inderö Eklöf.....	52
31. Inderö Kuutilo torp	53
32. Kallioluoto.....	55
33. Korkealuoto	57
34. Lytteböl.....	58
35. Lyttebol Heikkilä	59
36. Lyttebol Tonttipalsta.....	60
37. Myllymäki	61
38. Pätenäs Korpela torp	62
39. Ytterö	63
40. Ytterö Antila torp.....	64
41. Ytterö Kankaanpää torp.....	65
42. Ytterö Riitasarka torp.....	66
4.4. Muut kohteet	68
43. Kallio	68
44. Kroopakka.....	69
5. Lähteet	72
6. Yhteenveto tutkimuksen tuloksista	73

Tutkimuksen perustiedot

Kohde: Porin Yyterinniemen osayleiskaava-alue

Tutkimuksen tyyppi: arkeologinen inventointi

Tavoite: tarkastaa inventointialueelta tunnetut muinaisjännökset ja selvittää sijaitseeko alueella rekisteröimättömiä kiinteitä muinaisjännöksiä tai muita arkeologisia kulttuuriperintökohteita

Kenttäyöaika: 6.7.–8.7., 14.7.–15.7. ja 28.7.2020

Tutkija: FM Jasse Tiilikkala, Maanala Oy

Tilaja: Porin kaupunki

Aiemmat arkeologiset tutkimukset: Arne Kopisto inv. 1954 (Porin mlk. ja Ulvila); Unto Salo tark. 1960 (Lyttylä Porinnokka); Unto Salo tark. 1962 (Sådö); Unto Salonen tark. 1969 (Kivinin Laiskaränni); Salo Unto tark. 1970 (Yyteri Karhuluoto); Seppo Salonen tark. 1991 (Sådö); Heidi Viljanen tark. 1995 (Kallio); Esa Laukkanen inv. 1996 (Pori); Pekka Paanasalo tark. 2001 (Mäntyluodon Kallon tykit); Mari Salminen tark. 2009 (Kallonlahti, Mäntyluoto); Riikka Tevali koekaiv. 2010 (Kallonlahti); Riikka Tevali kaiv. 2011 (Kallonlahti); Leena Koivisto tark. 2014 (Karisalmi); Leena Koivisto tark. 2014 (Kumpuluodontie); Leena Koivisto tark. 2014 (Seipikrooppi); Eveliina Salo & Maija Huttunen inv. 2014 (Tahkoluoto–Mäntyluoto); Tiina Vasko inv. 2014 (Tahkoluoto–Mäntyluoto); Leena Koivisto tark. 2017 (Norssikari); Teemu Väisänen inv. 2018 (Haventojärvi 1–3)

Tutkimuksessa talletetut esinelöydöt ja näytteet: -

Tulos: Inventoinnissa tarkastettiin 11 ensimmäisen maailmansodan aikaista puolustusvarustusta ja yksi löytöpaikka. Kahdeksan puolustusvarustuksen rajaukseen ehdotetaan muutoksia. Inventoinnissa löytyi neljä aiemmin rekisteröimätöntä kiinteää muinaisjännöstä, 14 muuta kulttuuriperintökohdetta ja kaksi muuta kohdetta.

Inventointialue merkitty karttaan punaisella.

Kansikuva: Haventojärvi 1:n puolustusvarustuksia kuvattuna lounaaseen.

1. Tutkimustehtävä

Porin kaupunki oli vuonna 2020 valmistelussa Yterinniemen osayleiskaavaa. Kaavatyön pohjaksi tarvittiin inventointi kaava-alueen kulttuuriperintökohteista.

Porin kaupunki tilasi inventoinnin Maanala Oy:ltä 18.5.2020 tehdyllä päätöksellä. Inventoinnin vastuuhenkilö oli FM Jasse Tiilikkala. Maastotyö tehtiin kolmessa jaksossa heinäkuussa 2020.

Inventoidun alueen laajuus oli noin 89 neliökilometriä. Alueelta oli maastotöiden alkuun mennessä rekisteröity 23 arkeologista kohdetta.

Vuoden 2020 inventoinnin ensisijaisena tavoitteena oli hankkia ajantasaiset arkeologiset tiedot kaava-alueen arkeologisista kohteista yleiskaavan laadinnan pohjaksi.

2. Työn lähtötilanne ja menetelmät

Ennen maastotyötä alueen historiallista maankäyttöä tutkittiin vanhoista kartoista, joita asemoitiin nykykartoille (ks. alla lukua 3.2.). Esitöissä tutustuttiin aluetta koskeviin arkeologisiin raportteihin.

Esitöissä tutkittiin myös Maanmittauslaitoksen avoin laserkeilausaineisto. Aineistosta havaittiin muutamia kaivantoja, jotka tarkastettiin maastotöissä.

Maastotyössä tarkastettiin alueen rekisteröityjä muinaisjäännöksiä (ks. kuva 1). Tutkimus painottui rekisteröityjen muinaisjäännösten tietojen selvittämiseen ja niiden paikkatietojen varmistamiseen. Lisäksi tarkastettiin historiallisia asuinpaikkoja ja kylätonttien lähiympäristöä.

Maastotyössä etsittiin muutamia paikoin myös uusia kohteita maankäytöltä säästyneiltä alueilta, joissa topografian puolesta niitä pidettiin mahdollisina (maastossa tutkituista alueista ks. kuva 3).

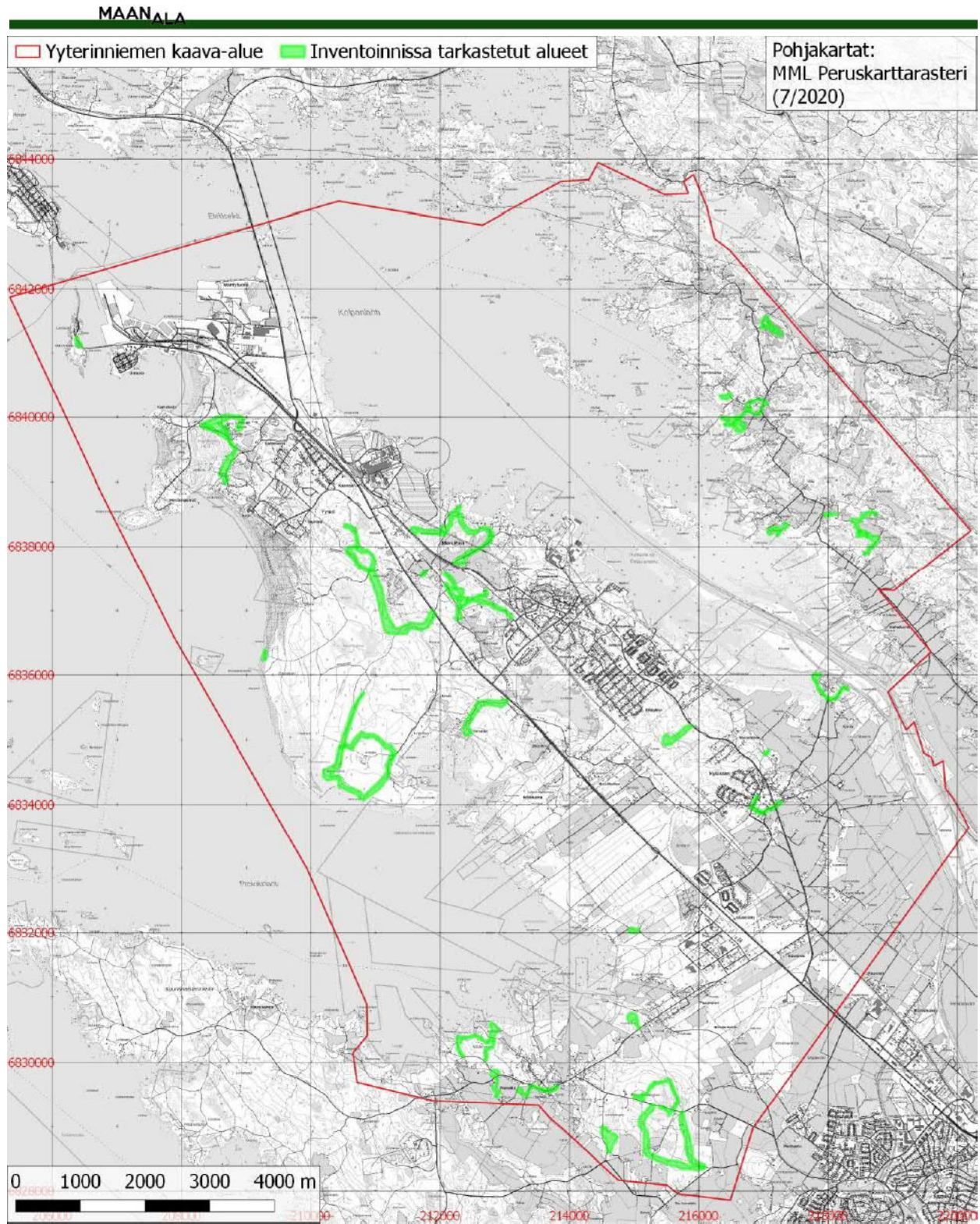
Työssä etsittiin kaikentyyppisiä ja -ikäisiä kohteita. Inventoinnin kenttätyössä keskityttiin silmämääräiseen ympäristön havainnointiin.

Inventointikohteet dokumentoitiin sanallisesti ja valokuvaamalla. Havaittujen kohteiden paikkatiedot talletettiin käsi-GPS-laitteella. Raportissa karttakoordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-järjestelmässä. Tutkimuksessa ei tullut esille museokokoelmiin talletettavia esinelöytöjä.

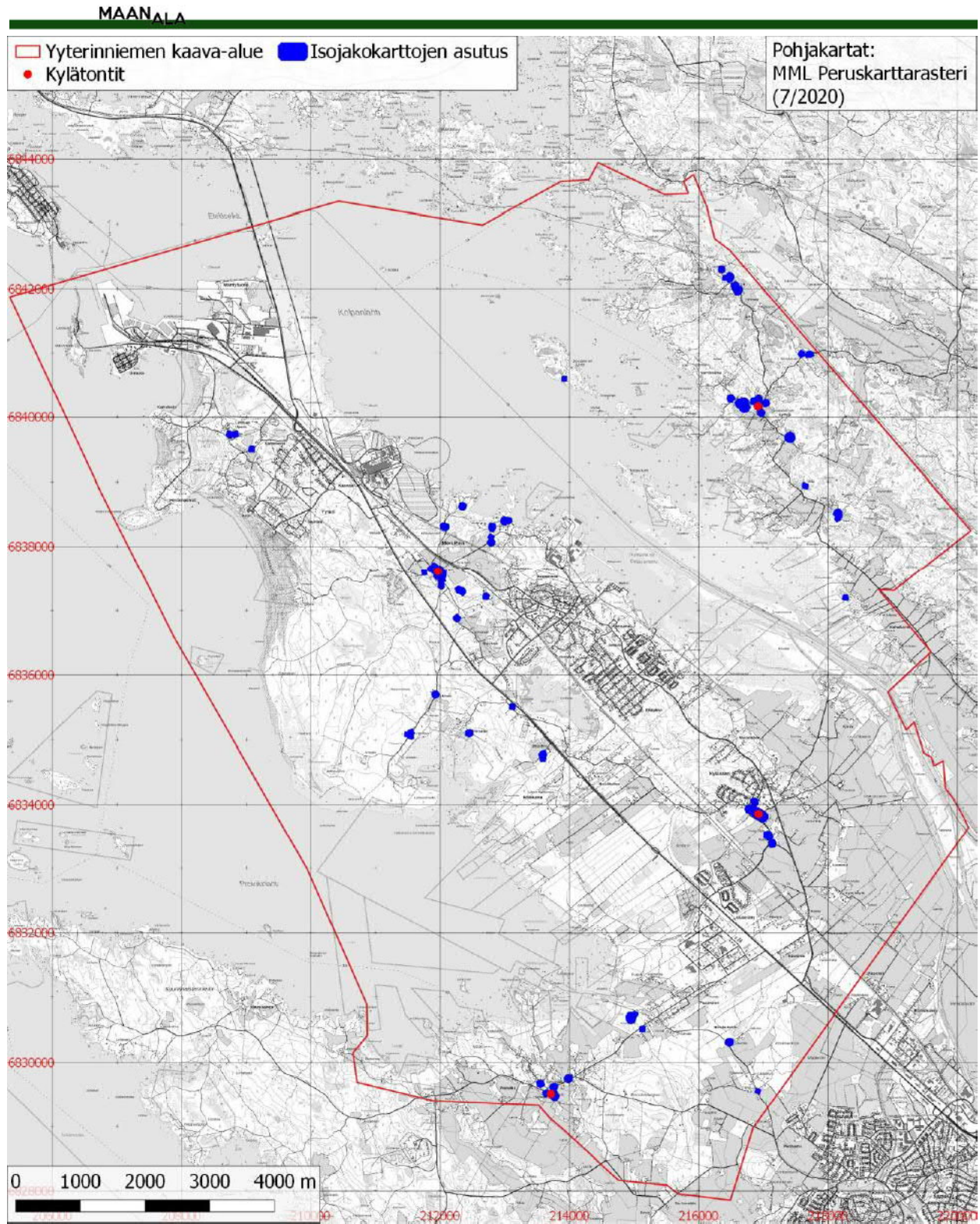

Kuva 2. Yyterinniemen osayleiskaava-alue ja sen alueelta vuoden 2020 inventoinnissa havaitut aiemmin rekisteröimättömät kulttuuriperintökohteet.

Kuva 3. Vihreällä kuvattu maastossa tarkastetut alueet.

Kuva 4. Keskiajalta periytyvät kylätontit ja 1700-luvun lopun ja 1800-luvun alun isojakokarttoihin merkitty asutus.

3. Havainnot

3.1. Topografia, aiemmin tunnetut arkeologiset kohteet ja tutkimushistoria

Yyterinniemen kaava-alue on noin 16 km pitkä pohjois-eteläsuunnassa ja noin 15 km leveä itä-länsisuunnassa. Vähän alle puolet alueen pinta-alasta on merta. Inventointialueeseen kuuluu viiden historiallisen kylän maita: Preiviikin (Bredvik), Pietniemen (Petnäs), Kokemäensaaren eli Kyläsaaren (Inderö), Yyterin (Ytterö) ja Lyttylän (Lyttskär).

Aiempia alueen arkeologisia inventointeja ovat Aarne Kopiston vuoden 1954 ja Esa Laukkanen vuoden 1996 kuntatasoiset inventoinnit. Alueella on tehty useita hylkylöytöjä ja niihin liittyviä tarkastuskäyntejä. Lisäksi alueella on tehty vuonna 2014 inventoinnit Mäntyluoto–Tahkoluoto-välillä sekä maan päällä (Tiina Vasko) että veden alla (Eveliina Salo & Maija Huttunen).

Leena Koivisto on tehnyt alueella vuonna 2014 ensimmäisen maailmansodan aikaisten puolustusvarustuksien tarkastuksia. Vuonna 2018 Teemu Väisänen inventoi Haventojärvi 1–3 puolustusvarustukset. Alueen ainoat kaivaukset ovat Riikka Tevalin Kallolahden hyllyn tutkimukset vuosina 2010 ja 2011.

Yyterinniemen kaava-alueelta ei tunneta esihistoriallisia muinaisjäännöksiä. Yyterinniemen lähialueelta tunnetaan kuitenkin useita rautakautisia muinaisjäännöksiä ja irtolöytöjä, mm. Kuuminaistenniemellä on useita vanhemmalle rautakaudelle ajoittuvia röykkiö-alueita. Pietniemen Vanhakartanon mailta on myös rautakautisia löytöjä (Laukkanen 1996:24) ja Leppäkorven alueella on röykkiötä ja mahdollinen asumuksenpohja (Laukkanen 1996:84–87).

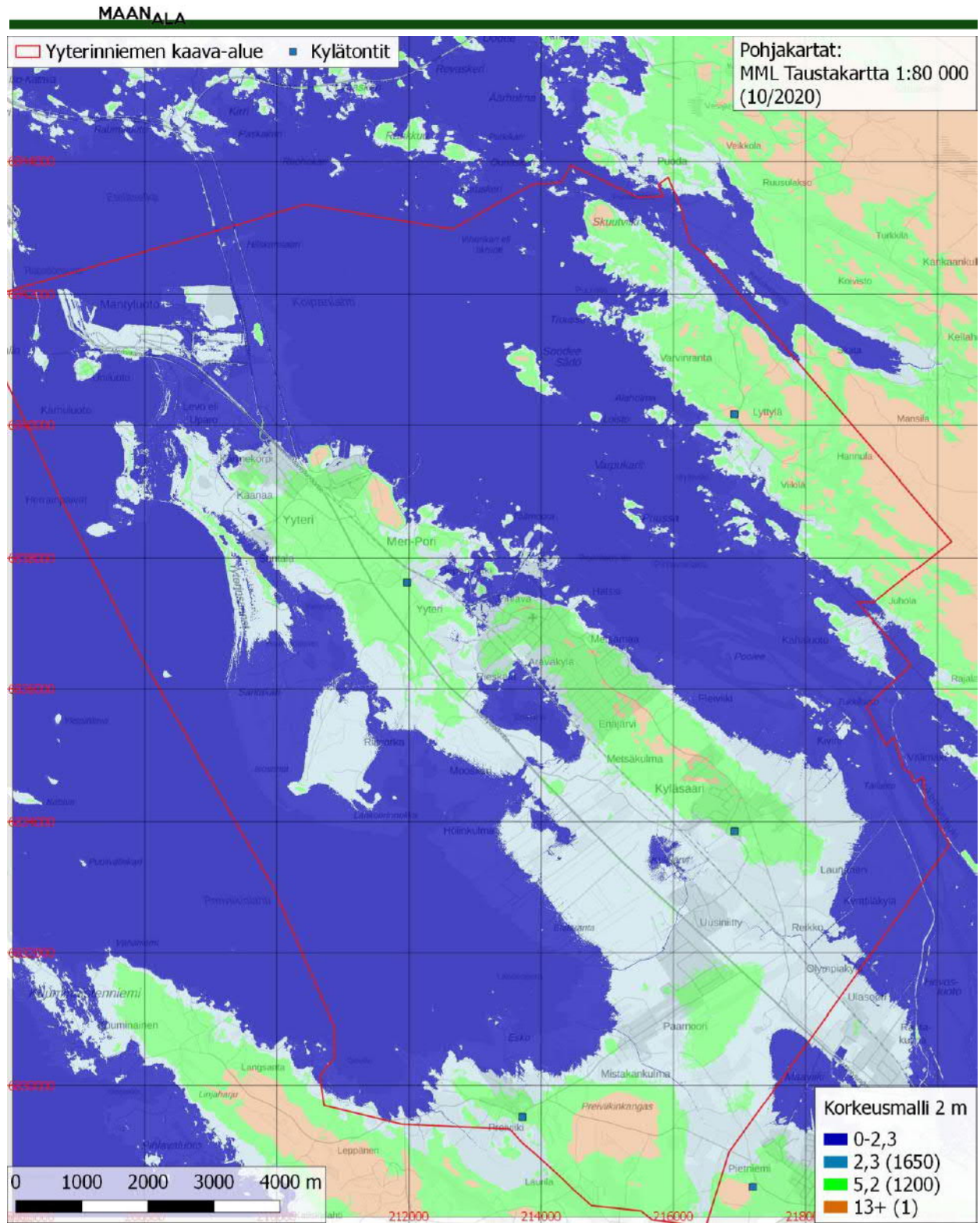
Varmoja esihistoriallisia irtolöytöjä inventointialueelta ei ole ilmeisesti tehty. Irtolöytönä Kokemäensaarelta on mainittu Mattilan navettaa tehtäessä löytynyt reikäkivi SM 3751 (Laukkanen 1996:20). Yyteristä on myös reikäkivi SM 1639 (Laukkanen 1996:26).

Kaava-alueelta on rekisteröity vuoteen 2020 mennessä 23 arkeologista kohdetta. Niistä yksitoista on ensimmäisen maailmansodan puolustusvarustuksia. Kohteista kymmenen on puolestaan hylkyjä, tai niihin liittyviä löytöjä. Kaksi kohteista on laitureita tai satamarakenteita.

Maastossa tarkastettiin 12 rekisteröityä kohdetta, joista 11 oli ensimmäisen maailmansodan aikaisia puolustusvarustuksia ja yksi oli hyllynosan löytöpaikka (Yyterinsannat).

Maankohoaminen Yyterinniemen alueella on noin 6,6 mm vuodessa (Huhta & Räsänen 2010:110). Ajanlaskun alussa Yyterinniemen alueella on ollut laaja-alaisemmin maata vain Preiviikinkankaan ja Lyttylän alueella (ks. kuva 5).

Lyttylän alueella on runsaasti kallioita ja niitä ympäröiviä moreenialueita. Lyttylässä alavimmat alueet ovat savea tai liejuja. Yyterinniemen länsiosassa on laajoja alavia hiekkaluotoja. Vasta rautakauden loppupuolelle tultaessa on Yyterinniemen alueella maankohoamisen myötä syntynyt laajempia kuivilla olevia maa-alueita.

Kuva 5. Maankohoaminen Yyterinniemen kaava-alueella.

3.2. Kirjalliset lähteet ja historiallinen maankäyttö

Yterinniemen kaava-alueella on viiden keskiajalta periytyvän kylän maita. Kaava-alueen eteläosassa sijaitseva Preiviikin kylä (Bredvik) on ruotsalaisen oikeiden kylä. Se on mainittu kirjallisessa lähteessä vuonna 1491. Kylässä oli 1540-luvulla viisi taloa. (Suvanto 2001:1591–1594).

Kyläsaari (Inderö) on myös ruotsalaisen oikeuden kylä. Kylässä oli 1500-luvun loppupuolella kahdeksan taloa (Suvanto 2001:1595–1599).

Yteri (Ytterö) oli ruotsalaisen oikeuden kylä, jossa oli vuonna 1540 kuusi taloa (Suvanto 2001:1599–1602). Lyttylässä (Lytteböle/Lyttskär) oli vuonna 1540 yksinäistalo (Suvanto 2001:1655–1656). Pietniemi on mainittu kirjallisessa lähteessä vuonna 1460. Kylässä oli yhdeksän taloa 1540-luvulla (Suvanto 2001:1578,1586–1591).

Näiden kylien tonteista Pietniemen kylätontti sijaitsee kaava-alueen eteläpuolella. Preiviikin, Kyläsaaren, Yterin ja Lyttylän kylätontit ovat sijainneet vanhojen karttojen perusteella inventoitavalla alueella. Kyläsaaren (Bergman 1688), Yterin (Mört 1689) ja Pietniemen (Mört 1698) alueilta on 1600-luvun geometriset maakirjakartat, joiden perusteella kylätontit voidaan paikantaa.

Preiviikin kylätontin (Sacklén 1783) ja Lyttylän kartanon paikallistamiseksi (Elgh 1800) on turvauduttava myöhäisempiin isojakokarttoihin. Kylätonttien rajaukset perustuvat isojakokarttoihin, jotka vaikuttavat varsin mittatarkoilta (ks. kuvat 6–9).

Yterinniemen inventointialueen asutukseen ovat vaikuttaneet alueelle 1600-luvulla perustetut kartanot. Yterissä omisti Eerik Perttelinpoika Slang kaksi tilaa, jotka muutettiin vuonna 1588 rälssiksi. Mauno Birgerinpoika suoritti vuonna 1605 Yterissä ratsupalvelusta. 1600-luvulla kuluessa kylän muutkin talot

liitettiin Yterin kartanoon (Lehtinen 1967:278–279). Yterin rustholli nautti säterivapautta vuosina 1678–1683 (Lehtinen 1967:95).

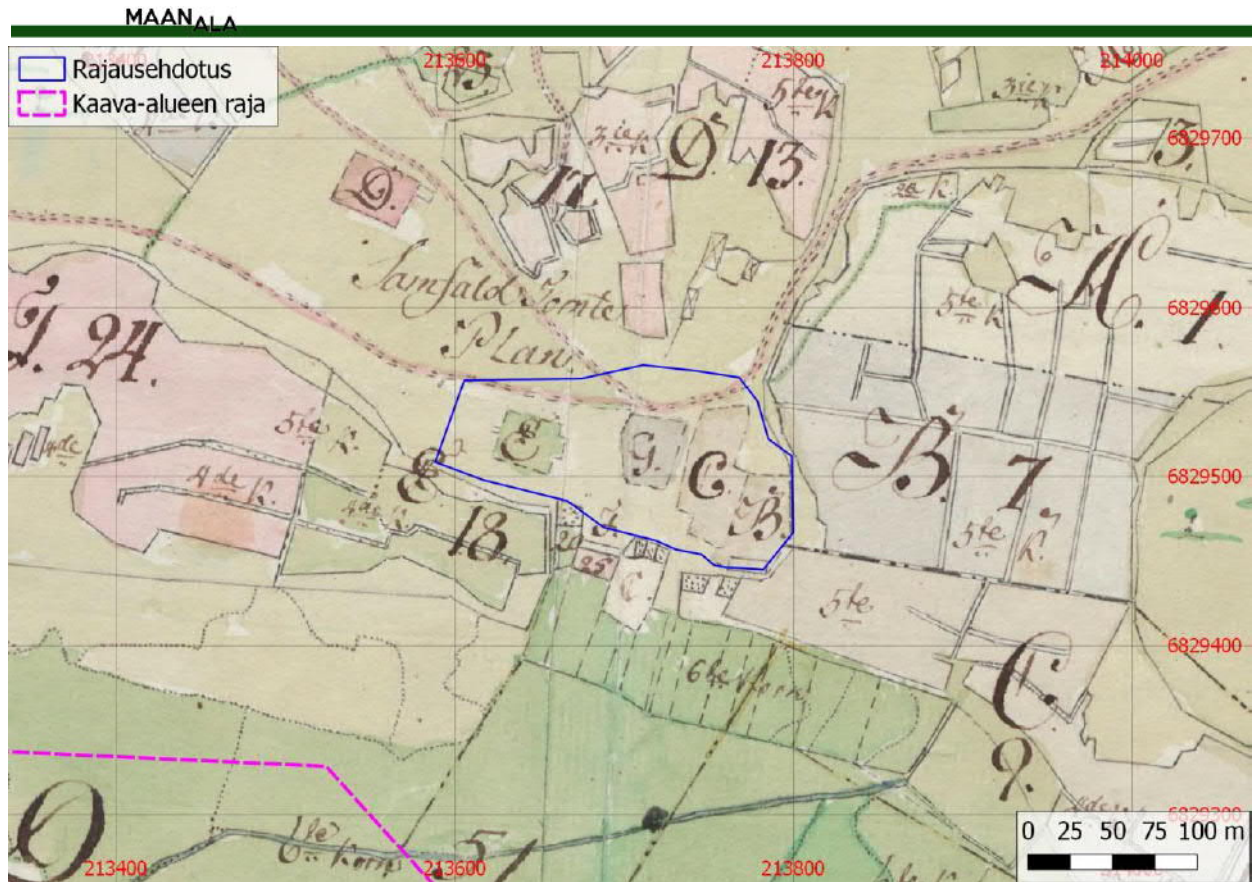
Pietniemen kylässä annettiin vuonna 1616 Pietniemen talot säteriksi Hannu Ragvaldinpojalle, jonka suku oli saanut kylästä kaksi taloa haltuunsa jo 1500-luvun loppupuolella (Lehtinen 1967:93). Lyttylän kartano perustettiin 1680-luvulla ja siitä tuli säteriratsutila vuonna 1722 (Lehtinen 1967:94).

1700-luvulla alueelle muodostuu runsas torppariasutus. 1700-luvun puoliväliä vanhempia torppia oli Yterin ja Lyttylän kartanoilla sekä Pietniemen Vanhakartanolla. Vuoden 1749 henkikirjan mukaan oli Yterin kartanolla kolme torpparia ja Lyttylän säterillä kaksi torpparia (Lehtinen 1967:345). Vuonna 1760 oli Yterissä jo kuusi torppaa, Kokemäensaarella kolme, Lyttylässä neljä ja Pietniemessä yhdeksän (Lehtinen 1967:347).

Inventoinnissa kyettiin paikallistamaan varmuudella vain yksi 1700-luvun puoliväliä vanhempi torppa. Kyseessä on Kaarluodon (Carlö) torppa, joka on mainittu jo 1600-luvun lähteissä (Lehtinen 1967:345). Kyseinen torppa on piirretty myös Pietniemen vuoden 1698 maakirjakarttaan.

Torppien sijainnit selviävät vasta 1700-luvun lopun ja 1800-luvun alun isojakokartoista, joihin mennessä torppa-asutus oli alueella jo runsasta. Vanhimpien torppien sijaintien varmistaminen ei siten tämän inventoinnin aikana onnistunut. Esimerkiksi kirkonkirjoihin merkittyjä torppareita on vaikea yhdistää isojakokartoissa ilmeneviin torppiin.

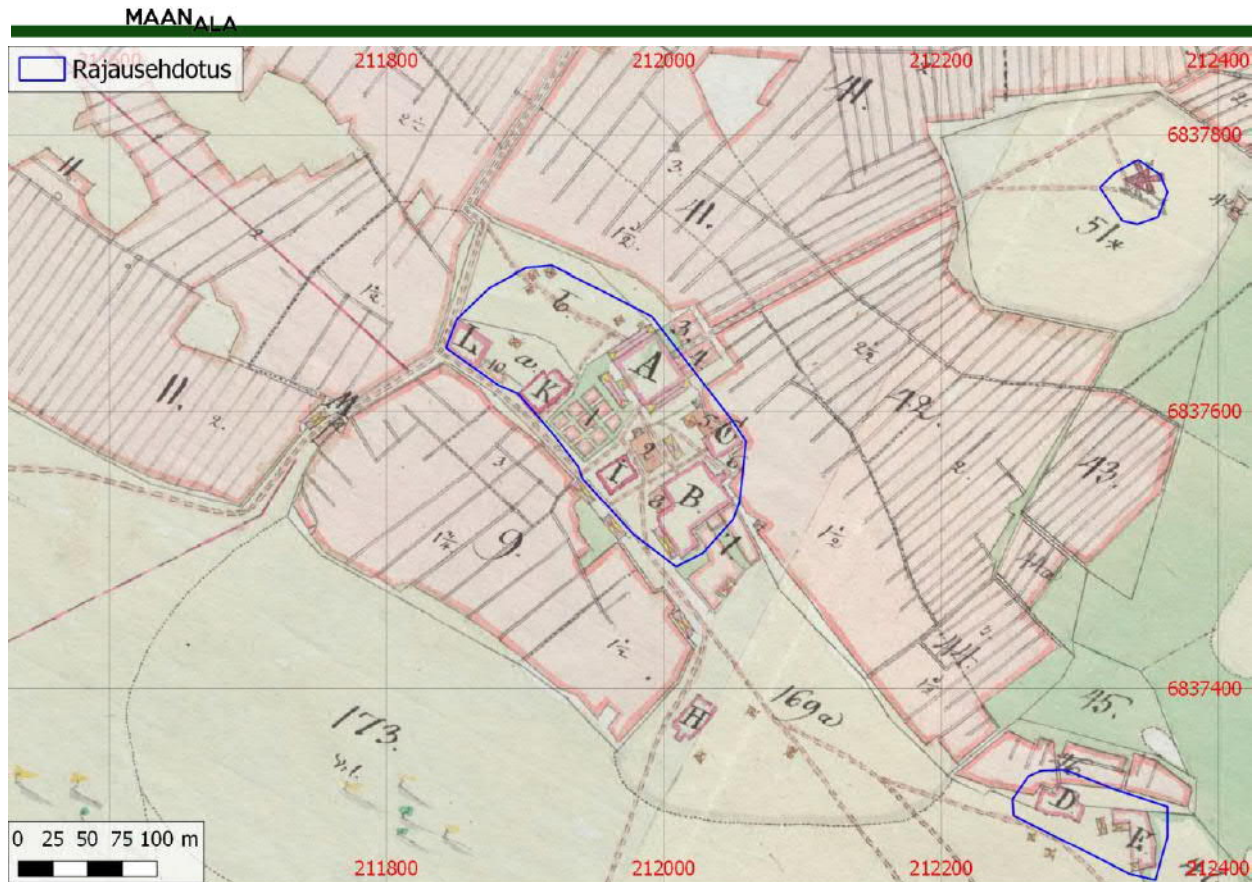
Isojakokarttoihin merkitty asutus on esitetty kuvassa 4. Isojakokarttojen asuinpaikoista tarkastettiin maastossa sellaisia, jotka vaikuttivat karttatarkastelun perusteella autioituneilta. Osa näistä on laskettavissa muiksi kulttuuriperintökohteiksi, jotka on lueteltu kappaleessa 4.2.

Kuva 6. Asemoitu ote Preiviikin isojakokartasta, joka perustuu vuosien 1764 ja 1783 mittauksiin (Sacklén 1783).

Kuva 7. Asemoitu ote Kokemäensaaren isojakokartasta vuodelta 1781 (Åhman 1781).

Kuva 8. Ote asemoidusta Yyterin isojakokartasta vuodelta 1805 (Tillberg & Bollstedt 1805).

Kuva 9. Ote asemoidusta Lyttilän isojakokartasta vuodelta 1800 (Elgh 1800).

4. Inventointialueen kulttuuriperintökohteet

4.1. Aiemmin rekisteröidyt muinaisjäännökset

1. Haventojärvi 1

Muinaisjäänösrekisterin tunnus: 1000023066 (kiinteä muinaisjäänös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N: 6836631 E: 211395 (muinaisjäänösrekisterin koordinaatit, keskikoordinaatti)

Aiemmat tutkimukset: inventointi Teemu Väisänen 2018

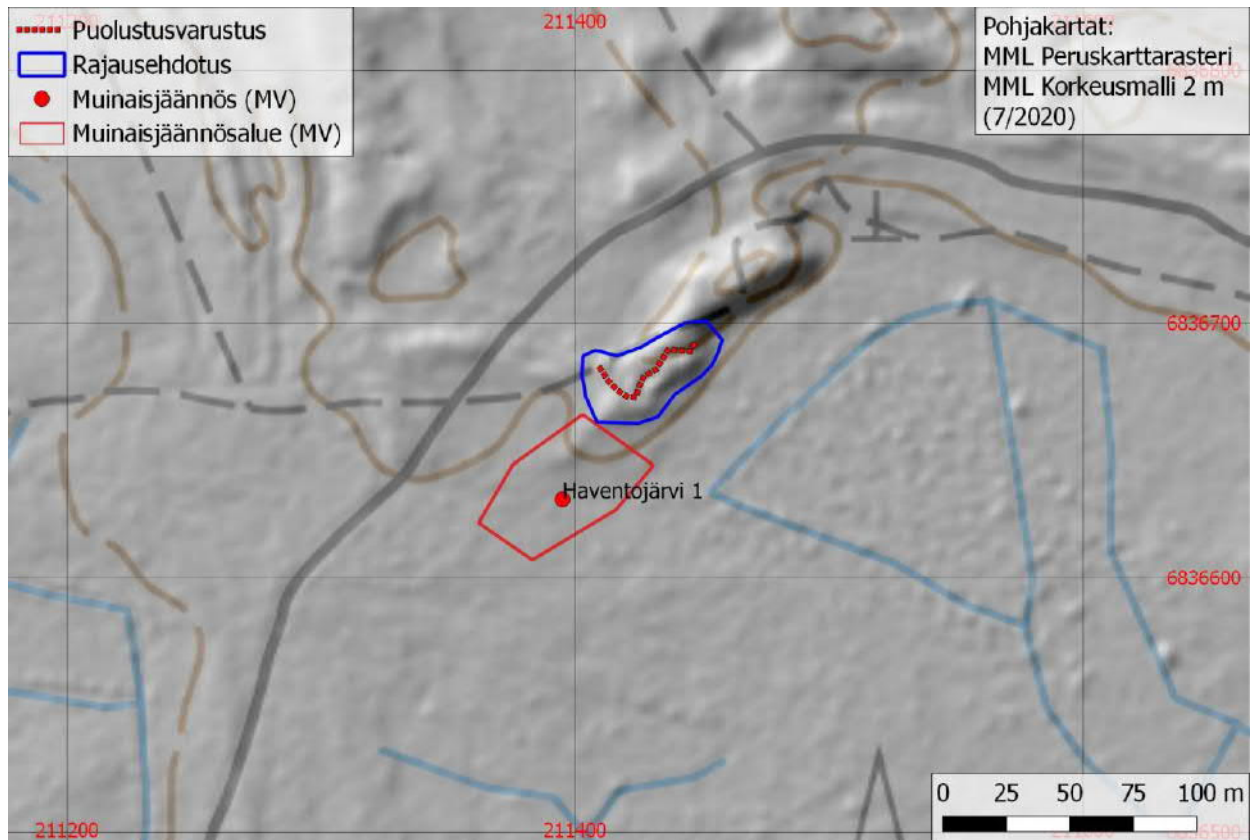
Kuvaus: Kohde tarkastettiin 7.7.2020. Puolustusvarustus sijaitsee itäisemmästä Haventojärvestä 400 metriä itäkoilliseen. Puolustusva-

rustuksen vierestä, sen luoteispuolella, kulkee metsätie. Lisäksi puolustusvarustuksen vierusta kulkee retkeilyreitti.

Puolustusvarustus on kaivettu lounaiskoillisuuntaisen hiekkaharjanteen lounaispään, jossa se kulkee noin 50 metrin matkalla. Kaivanto on nykyasussaan 3–4 m leveä ja noin 2 m syvä. Kaivanto tekee sik-sakmutkia.

Kaivanto on suhteellisen hyvin säilynyt, joskin alueella kulkevat polut ovat kuluttaneet maata sen vieressä. Puolustusvarustuksen alueella kasvaa harvaa iäkästä mäntymetsää.

Inventointihetkellä muinaisjäänösrekisterin rajaus sijaitsi varustuksen lounaispuolella. Rajaukseen ehdotetaan tehtäväksi muutos kuvan 10 kartan mukaisesti. Havaitun puolustusvarustuksen keskikoordinaatit: N 6836680 E 211430.

Kuva 10. Haventojärvi 1 puolustusvarustuksen sijainti.

Kuva 11. Haventojärvi 1 puolustusvarustusta, kuvattu lounaaseen.

2. Haventojärvi 2

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000023067
(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N: 6835331 E: 210616 (muinaisjäännösrekisterin koordinaatit, eteläisemmän kaivannon keskikoordinaatit)

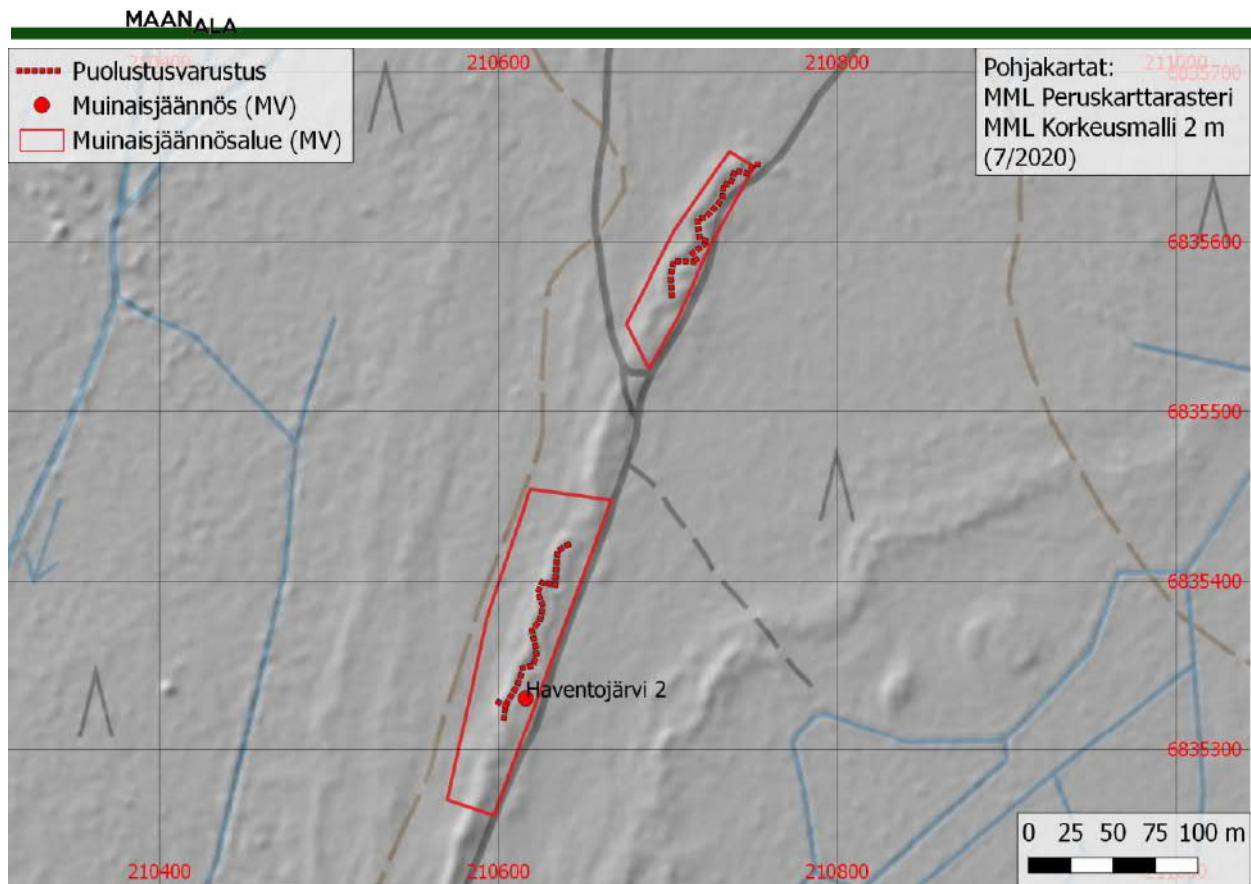
Aiemmat tutkimukset: inventointi Teemu Väisänen 2018

Kuvaus: Kohde tarkastettiin 14.7.2020. Puolustusvarustus sijaitsee matalan etelälounaspohjoiskoillissuuntaisen metsittyneen hiekkadyynin lakiosassa. Dyynin suuntaisesti, sen

itäpuolella, kulkee Mäntyniemeen vievä tieura. Dyynillä on kaksi taistelukaivantoa, jotka ovat 150 m etäisyydellä toisistaan.

Pohjoisempi kaivanto on pituudeltaan noin 100 metriä. Taistelukaivanto on 2–3 m leveä ja 1–1,5 m syvä. Kaivanto tekee käännöksiä ja mutkia. Sen ympärillä on mäntytaimikkoa, mutta itse kaivannon alue on säästetty metsänhoidolta. Kaivannon päälle on kaatunut keloutuneita puita.

Puolustusvarustuksen eteläisempi osa on myös dyynin suuntainen. Se on noin 115 m pitkä ja vastaa leveydeltään ja syvyydeltään pohjoisempaa varustusta. Varustuksen eteläosassa havaittiin lännen suuntaan tehty nelikulmainen, metrin levyinen, ulkonema pääkaivannon reunassa.

Kuva 12. Haventojärvi 2 puolustusvarustusten sijainnit.

Kuva 13. Haventojärvi 2 pohjoisempaa puolustusvarustusta kuvattuna etelälounaaseen.

3. Haventojärvi 3

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000032386 (kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6834774 E 210436, (muinaisjäännösrekisterin koordinaatit, kaivannon eteläpääty)

Muinaisjäännösrekisterin alakohteet: N 6834928 E 210473 (kaivannon pohjoispääty)

Aiemmat tutkimukset: inventointi Teemu Väisänen 2018

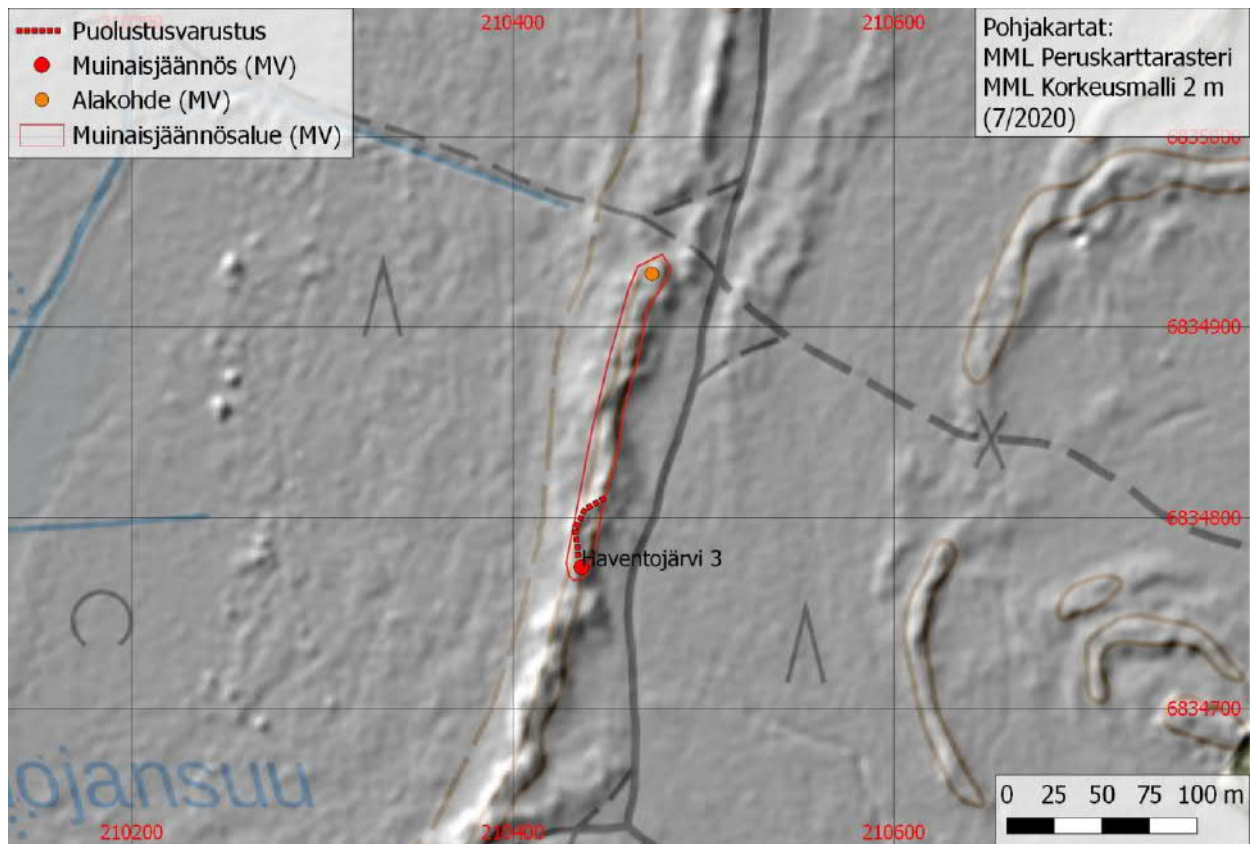
Kuvaus: Kohde tarkastettiin 14.7.2020. Alueella pitäisi olla aiemman inventoinnin perusteel-

la 160 m matkalla taistelukaivantoa (Väisänen 2008:10).

Muinaisjäännösalueen pohjoisosassa ei kuitenkaan tarkastuksessa havaittu selkeitä kaivantoja. Alueella on kuitenkin matalia valli- maisia maanmuotoja. Niistä on vaikea sanoa varmuudella, että ovatko ne peittyneitä puolustusvarustuksia vai luontaisia ilmiöitä.

Sitä vastoin muinaisjäännösalueen eteläosassa on selkeää, dyynin länsireunaan kaivettua, taistelukaivantoa noin 40 m matkalla. Varustuksen pohjoispää on matalaa, kaivannon ollessa 1,5 m leveä ja 70 cm syvä. Varustus kääntyilee noin 4 m välein.

Etelään päin mennessä varustus syvenee, ja se on pari metriä leveää ja reilun metrin syvyistä. Varustuksen itäpuolella on Mäntyniemeen menevä tieura noin 30 m päässä.

Kuva 14. Haventojärvi 3 puolustusvarustuksen sijainti.

Kuva 15. Haventojärvi 3 puolustusvarustuksen eteläosaa, kuvattu etelään.

4. Hiekkarannantie

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000023068
(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6837630 E 210945 (muinaisjäännösrekisteri, keskikoordinaatti)

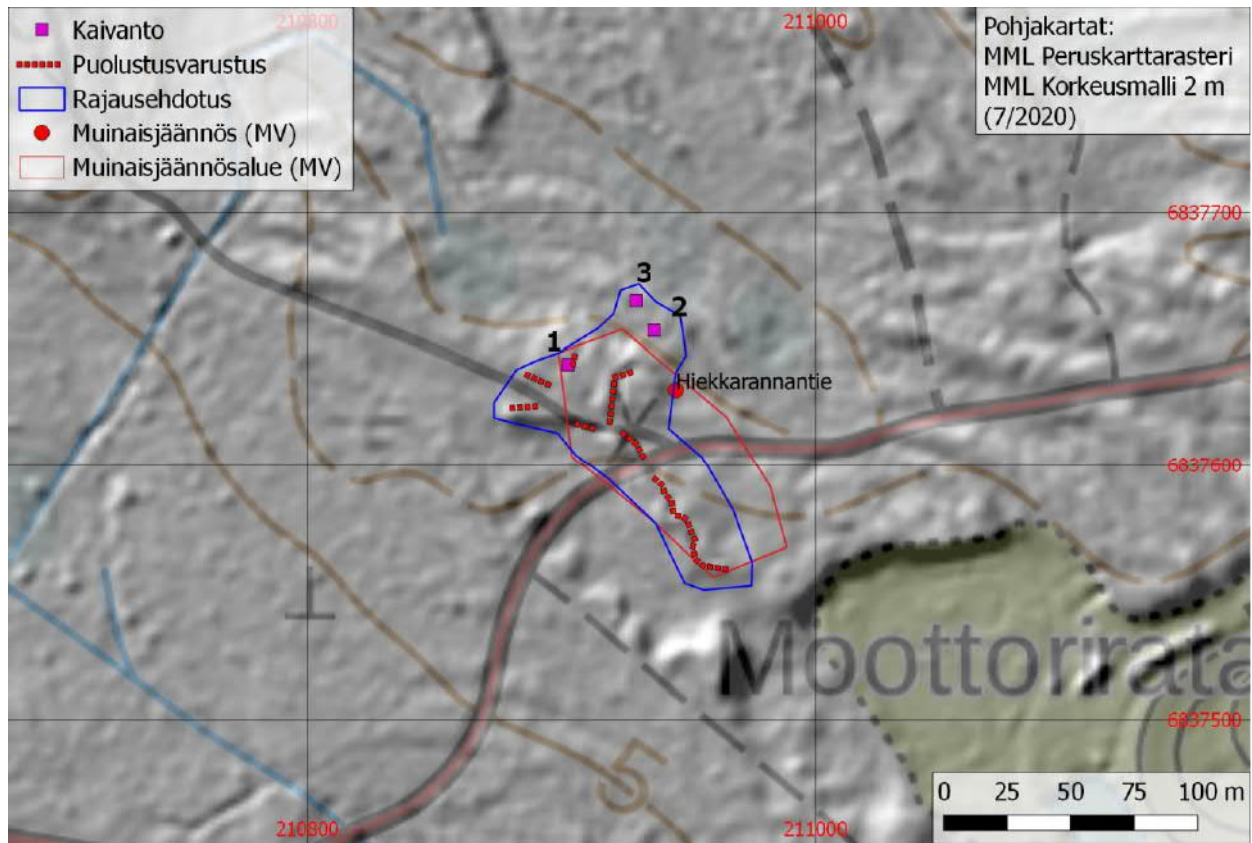
Aiemmat tutkimukset: tarkastus Satakunnan Museo 2014

Kuvaus: Kohde tarkastettiin 7.7.2020. Puolustusvarustus sijaitsee Yterin Moottoriradan luoteispuolella. Muinaisjäännösalueen läpi kulkee Hiekkarannantie. Lisäksi alueen keskeltä haarautuu hiekkatie luoteeseen. Alueella on noin 80 metriä pitkä koillis-luoteis-suuntainen kaivanto, jonka Hiekkarannantie katkaisee. Kaivanto on noin 3 m leveä ja 1,5 m

syvä. Se on kaivettu hiekkaharjanteen reunaan. Alueella kasvaa pääosin männikköä.

Muinaisjäännösalueen länsiosassa on hiekkatien molemmin puolin kahdet suorat, noin 10 m pitkät, kaivannot. Niillä on leveyttä noin 1,5 m ja syvyyttä 1 m. Alueella on lisäksi muutamia yksittäisiä kaivantoja, joista ainakin osa voi liittyä puolustusvarustukseen. Kuvaan 16 numerolla 1 merkitty kaivanto on nelikulmainen kuoppa. Se on osin sammaloitunut. Se on kooltaan 4 x 2,5 m ja syvyydeltään metrin luokkaa.

Kaivanto 2 on kooltaan 4 x 3 x 1,5 m ja sen luoteispuolella on kaivanto, joka on kooltaan 5 x 1,5 x 1 m. Myös hiekkatiellä olevan puomin kohdalla on kaksi epämääräistä kaivantoa, joista toinen on kooltaan 4 x 3 m. Ne voivat liittyä paikalla olleisiin osin täyttyneisiin korsuihin. Toisaalta ne voivat johtua esimerkiksi pienimuotoisesta hiekanotosta.

Kuva 16. Hiekkarannantie puolustusvarustusten sijainti ja uusi rajausehdotus.

Kuva 17. Hiekkarannantien muinaisjäännösalueen läpi menevä tie ja sen pohjoispuoleisia puolustusvarustuksia, kuvattu luoteeseen.

5. Holmanranta

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000028542 (mahdollinen muinaisjäännös/kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6830355 E 212312 (muinaisjäännösrekisterin koordinaatit, kaivannon pohjoispää)

Muinaisjäännösrekisterin alakohteet: N 6830331 E 212290 (kaivannon eteläpää)

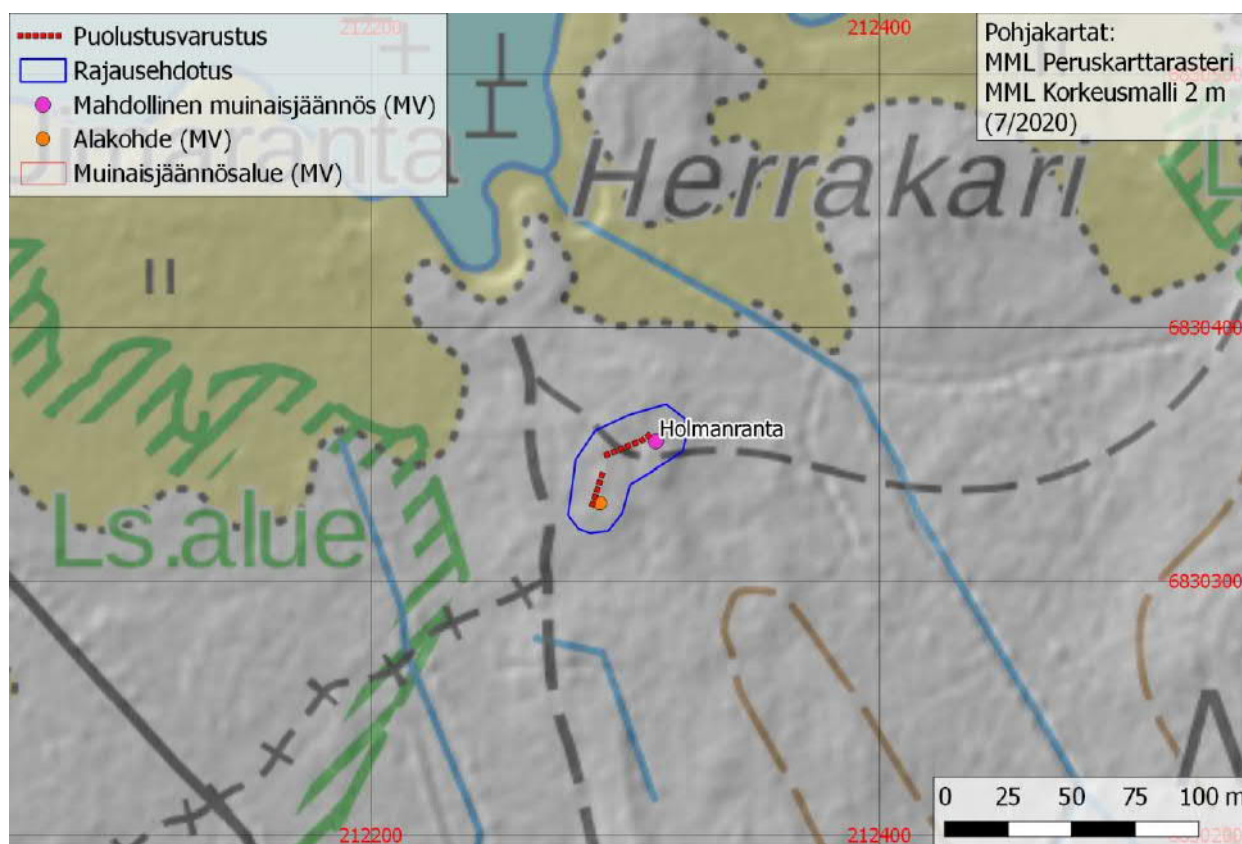
Aiemmat tutkimukset: tarkastus Satakunnan Museo 2016

Kuvaus: Tarkastettu 6.7.2020. Puolustusvarustus on rekisteröity aiemmin mahdollisena muinaisjäännöksenä. Kyse on todennäköisesti

ensimmäisen maailmansodan aikaisesta varustuksesta, jota on pidettävä kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Alueella on noin 40 m matkalla kaivantoa, jota on paikoin täytetty kivillä ja roskilla. Kaivanto tekee 45 asteen mutkan sen keskivaiheilla. Kaivannossa vaikuttaa olevan noin 7 m katkos. Kaivannon luoteispuolella, eli meren puolella, on matalaa vallia. Kaivannon leveys on reilun metrin, ja sen syvyys vaihtelee nykyisin 30–90 cm:n välillä.

Kaivanto on mäntyä kasvavan loivapiirteisen harjanteen päässä. Alueella kasvaa mäntyä ja kuusta, aluskasvillisuus on mustikkavarvikkoa. Sijainnin ja kaivannon luonteen huomioiden sitä on pidettävä ensimmäisen maailmansodan aikaisena puolustusvarustuksena. Kohde ehdotetaan muutettavaksi kiinteäksi muinaisjäännökseksi.

Kuva 18. Holmanrannan puolustusvarustuksen sijainti ja uusi rajausehdotus.

Kuva 19. Holmanrannan puolustusvarustuksia, kuvattu länteen.

6. Kallonlahti

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 2622 (poistettu kiinteä muinaisjäännös, ei rauhoitettu)

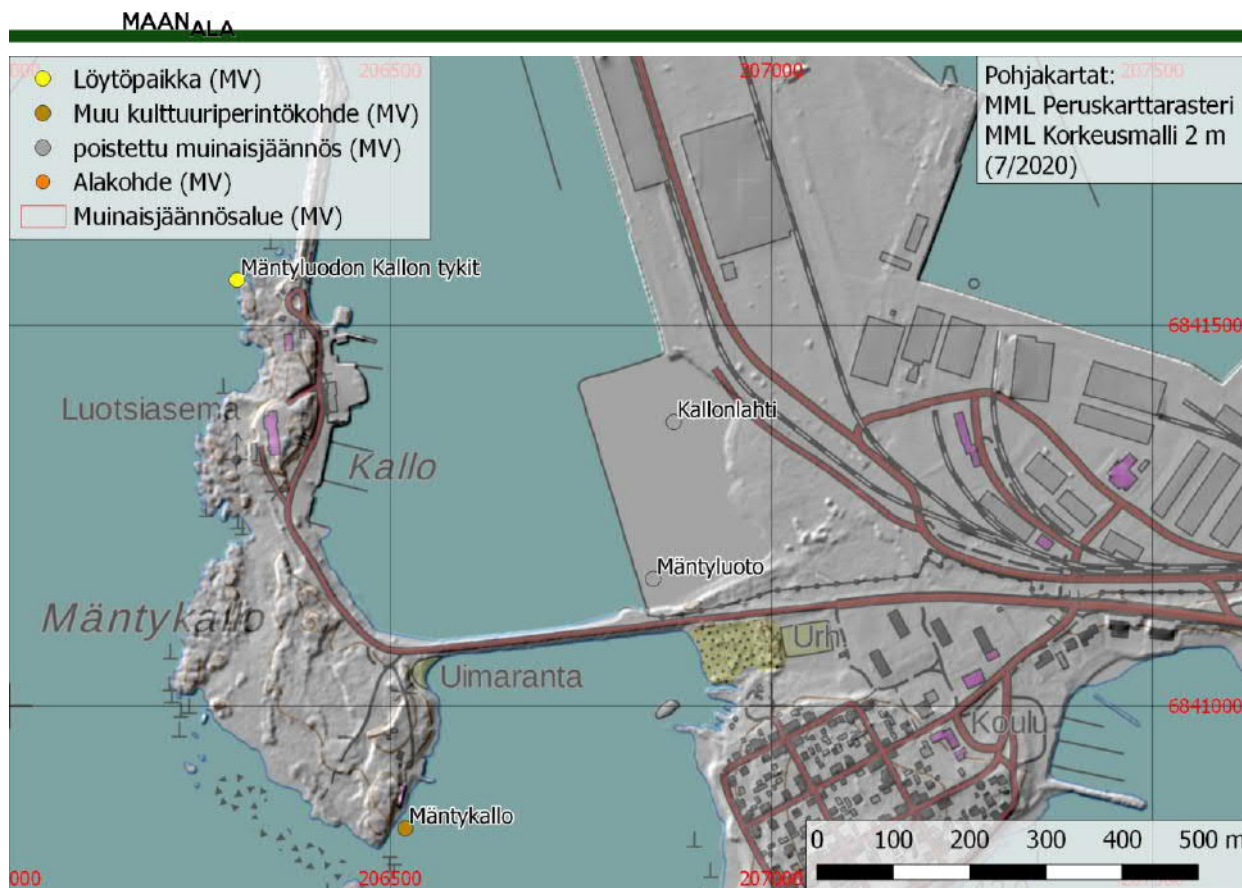
Tyyppi: alusten hylt, hylt (puu)

Ajoitus: historiallinen, 1800-luku

Koordinaatit: N 6841372 E 206872 (muinaisjäännösrekisterin koordinaatit)

Aiemmat tutkimukset: Seppo Salonen ilmoitus 2009, Mari Salminen tarkastus 2009, Riikka Tevali koekaivaus 2010, Riikka Tevali kaivaus 2011

Kuvaus: Mäntyluodon satamassa on ollut 1800-luvun lopun hylky, jotka on tutkittu ja poistettu vuonna 2011 (Tevali 2011).

Kuva 20. Kallonslahden poistettujen hylynosien sijainti.

7. Karisalmi

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000024340
(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6839814 E 208908 (muinaisjäännösrekisteri, keskikoordinaatti)

Muinaisjäännösrekisterin alakohteet: Karisalmi E: N 6839784 I: 208929 (taistelukaivannon itäpää)

Karisalmi W: N 6839826 E 208852 (taistelukaivannon länsipää)

Aiemmat tutkimukset: Leena Koivisto tarkastus 2014

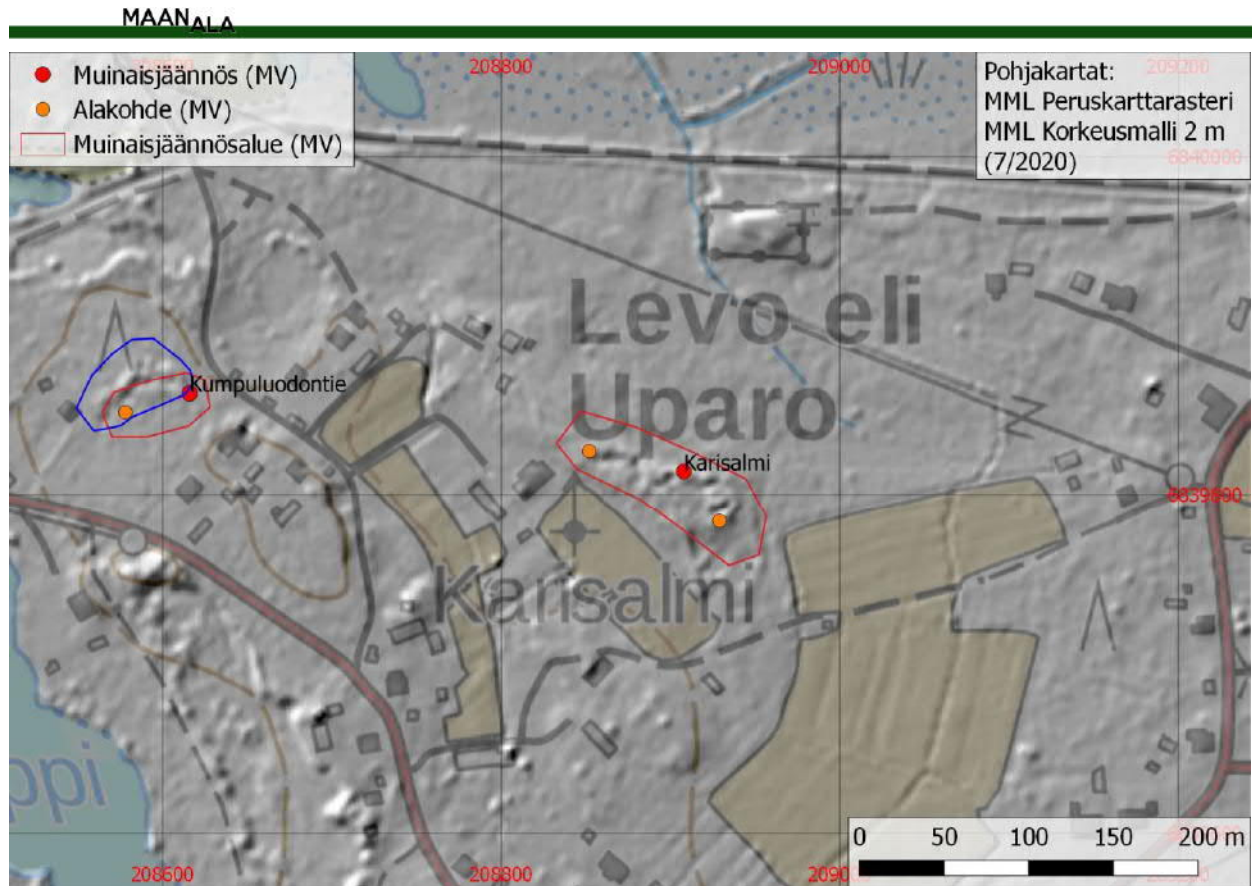
Kuvaus: Kohde tarkastettu 15.7.2020. Karisalmien puolustusvarustukset sijaitsevat Yyterin

rinniemellä, Yyterin golfkentän länsipuolella (Koivisto 2014a). Puolustusvarustus sijaitsee 200 m Karisalmien talon koillispuolella. Puolustusvarustus on matalalla soraharjanteella.

Paikalla on 3 m leveää ja 1–2 m syvää taisteluhaudaa, joka risteilee sekametsässä. Puolustusvarustus vaikuttaa hyvin säilyneeltä. Hautaan liittyy myös kuoppamaisia kaivantoja. Eräs niistä on kooltaan 8 x 5 x 1,3 m.

Varustuksen lähialuetta ei kävelty läpi kokonaisuudessaan. Puolustusvarustus erottuu varsin selvästi Maanmittauslaitoksen vinovälikartoissa ja se vaikuttaa yhteneväälle muinaisjäännösrajoituksen kanssa.

Laserkeilauksen perusteella muinaisjäännösalueen eteläpuolella vaikuttaisi kuitenkin olevan kaivanto lähellä pellon reunaa. Tätä aluetta ei kuitenkaan maastossa tarkastettu, joten havainto jää vaille varmistusta.

Kuva 21. Karisalmen puolustusvarustuksen sijainti.

8. Kestinmäki

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000028523 (kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: P: 6829490 I: 212910 (taistelu-kaivannon länsipää)

Muinaisjäännösrekisterin alakohteet: Kaivannon itäpää N 6829528 E 212929

Kaivannon pohjoisosan itäpää N 6829615 E 212864

Kaivannon pohjoisosan länsipää N 6829595 E 212809

Kaivannon pohjoisosan pohjoispää N 6829632 E 212820

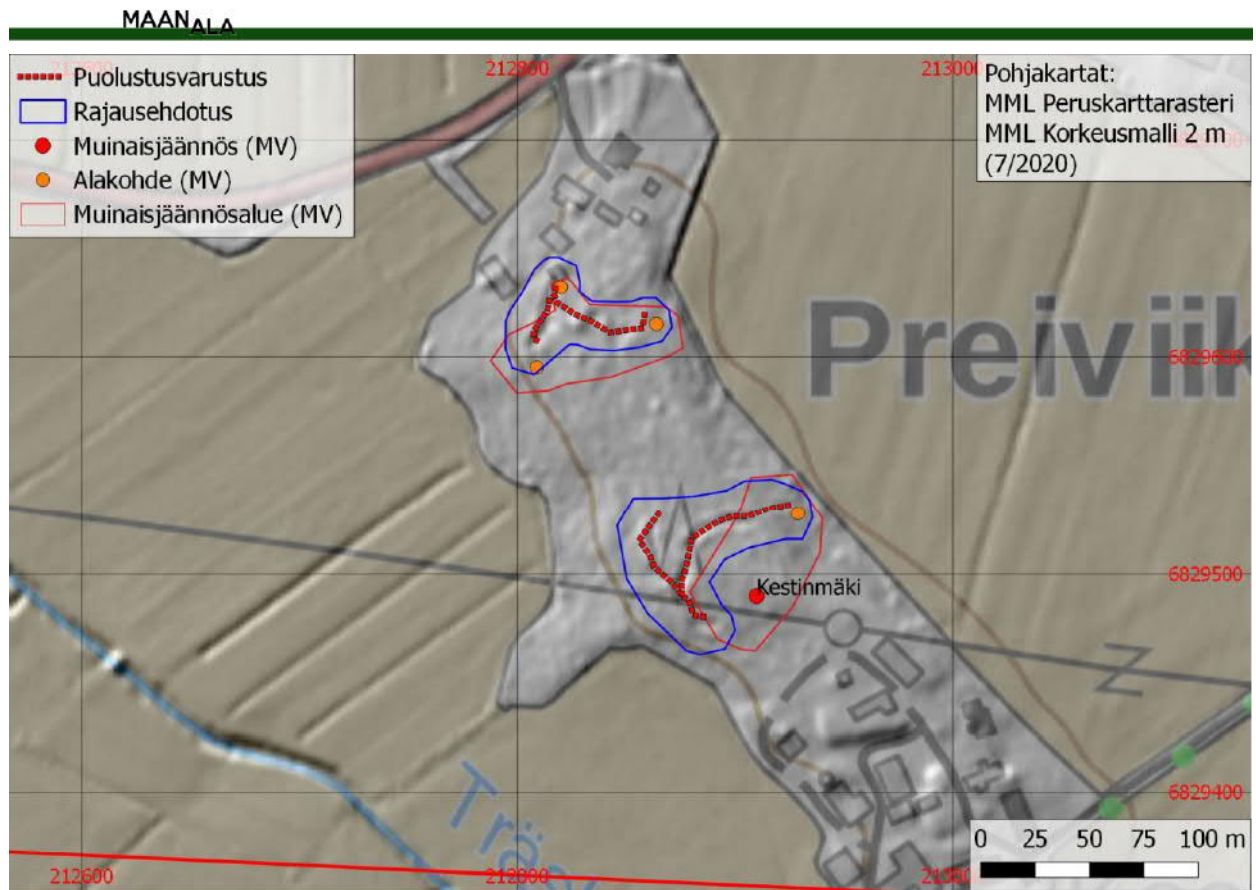
Aiemmat tutkimukset: tarkastus Satakunnan Museo 2016

Kuvaus: Tarkastettu 6.7.2020. Kestin talon luoteispuolella on kaksi taistelukaivantoa noin 70 metrin etäisyydellä toisistaan.

Pohjoisempi kaivanto on pihapiirin eteläpuolella. Kaivannon poikki kulkee ajoura. Kaivanto tekee sik-sak-mutkia. Kaivannon leveys on noin 2,5 m ja syvyys 1,4 m. Kaivannossa ja sen vierellä kasvaa paikoin nuorta kuusikkoa. Ympäristö on pääosin männikköä. Kaivannon yhteydessä on 7 x 7 x 1 m kuoppamainen rakenne.

Eteläisempi kaivanto on hyvin säilynyt. Sen leveys vaihtelee 2–2,5 m välillä, ja sillä on syvyyttä 1,3–1,7 m. Kaivannon alueella kasvaa iäkkäitä mäntyjä ja pieniä kuusia.

Maa kaivannosta on pääosin vallina sen eteläpuolella. Kaivantoon on tuotu hieman roskaa, kuten sinkkiämpäreitä ja rikkinäisiä posliiniasioita.

Kuva 22. Kestimäen puolustusvarustuksen sijainti ja rajausehdotus.

Kuva 23. Kestimäen eteläisemmän varustuksen pohjoisosaa, kuvattu etelään.

9. Kivini Laiskaränni

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1751 (muu kulttuuriperintökohde)

Tyyppi: alusten hylyt, hylät (puu)

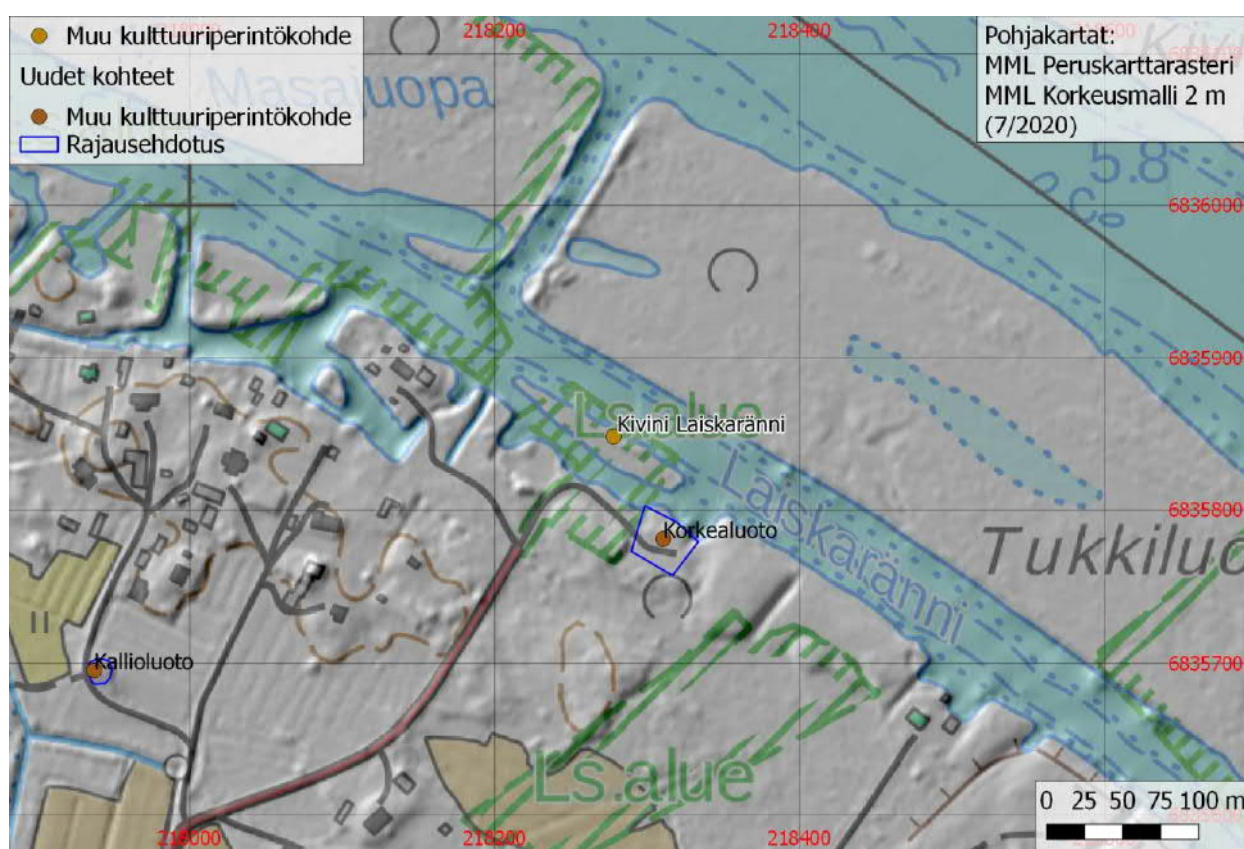
Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6835848 E 218278 (muinaisjäännösrekisterin koordinaatit)

Aiemmat tutkimukset: Unto Salonen tarkastus 1969

Kuvaus: Kivinin Laiskarännin alueelta on nousut ruoppaustöiden yhteydessä vuonna 1969 hylkkipaleita.

Paikallisten tiedon mukaan alueella olisi kolme peräkkäistä hylkyä (Salonen 1969).

Kuva 24. Kivinin Laiskarännin hylkyjen sijainti muinaisjäännösrekisterin mukaan.

10. Kivinin ankkuri

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1750 (löytöpaikka)

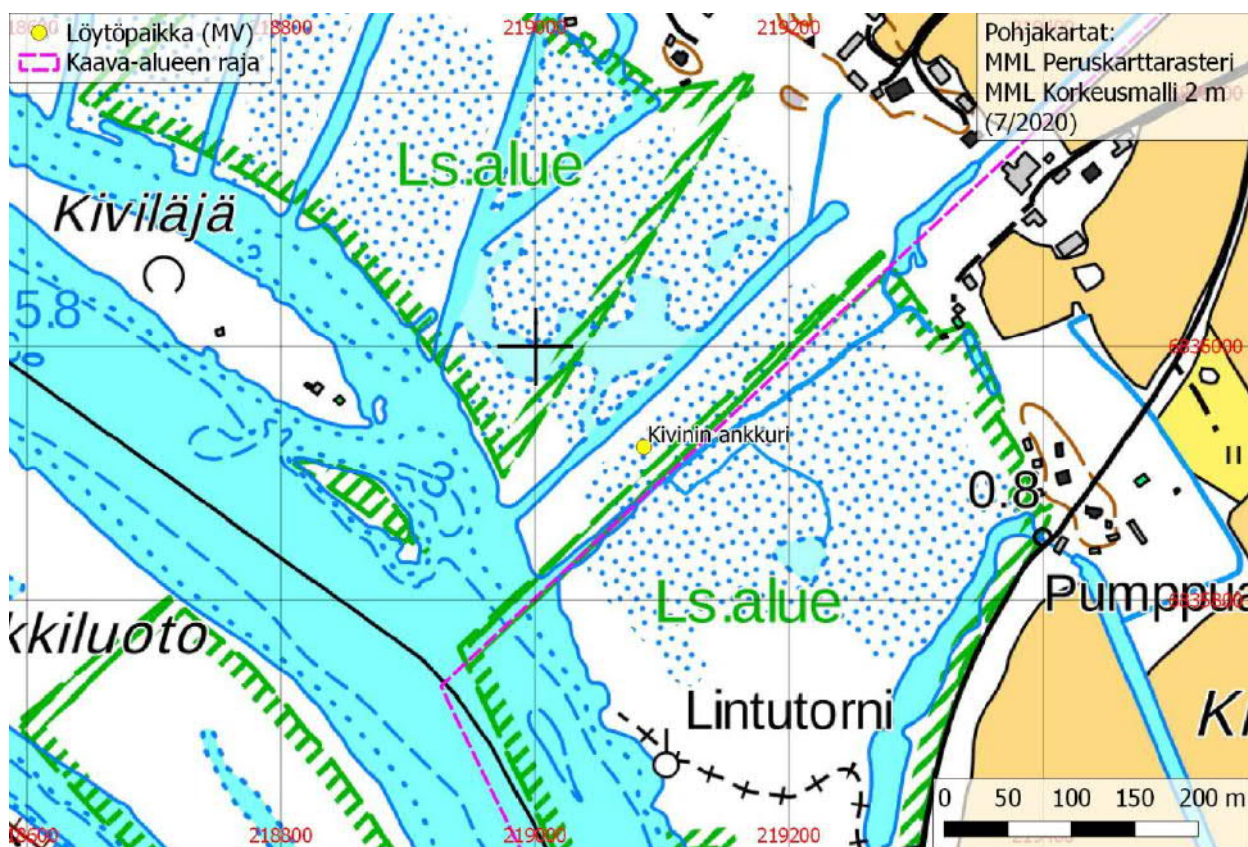
Tyyppi: löytöpaikat, irtolöytöpaikat

Ajoitus: ei määritelty

Koordinaatit: N 6835921 E 219086 (muinaisjäännösrekisterin koordinaatit)

Aiemmat tutkimukset: ei tiedossa

Kuvaus: Muinaisjäännösrekisterin tietojen mukaan alueella on havaittu isokokoinen rautainen ankkuri. Paikkatiedot perustuvat sanalliseen kuvaukseen, joten ne ovat todennäköisesti viitteelliset.

Kuva 25. Kivinin ankkurin sijainti muinaisjäännösrekisterin mukaan.

11. Kolmikulman hylinosat

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 2690 (mahdollinen muinaisjäännös)

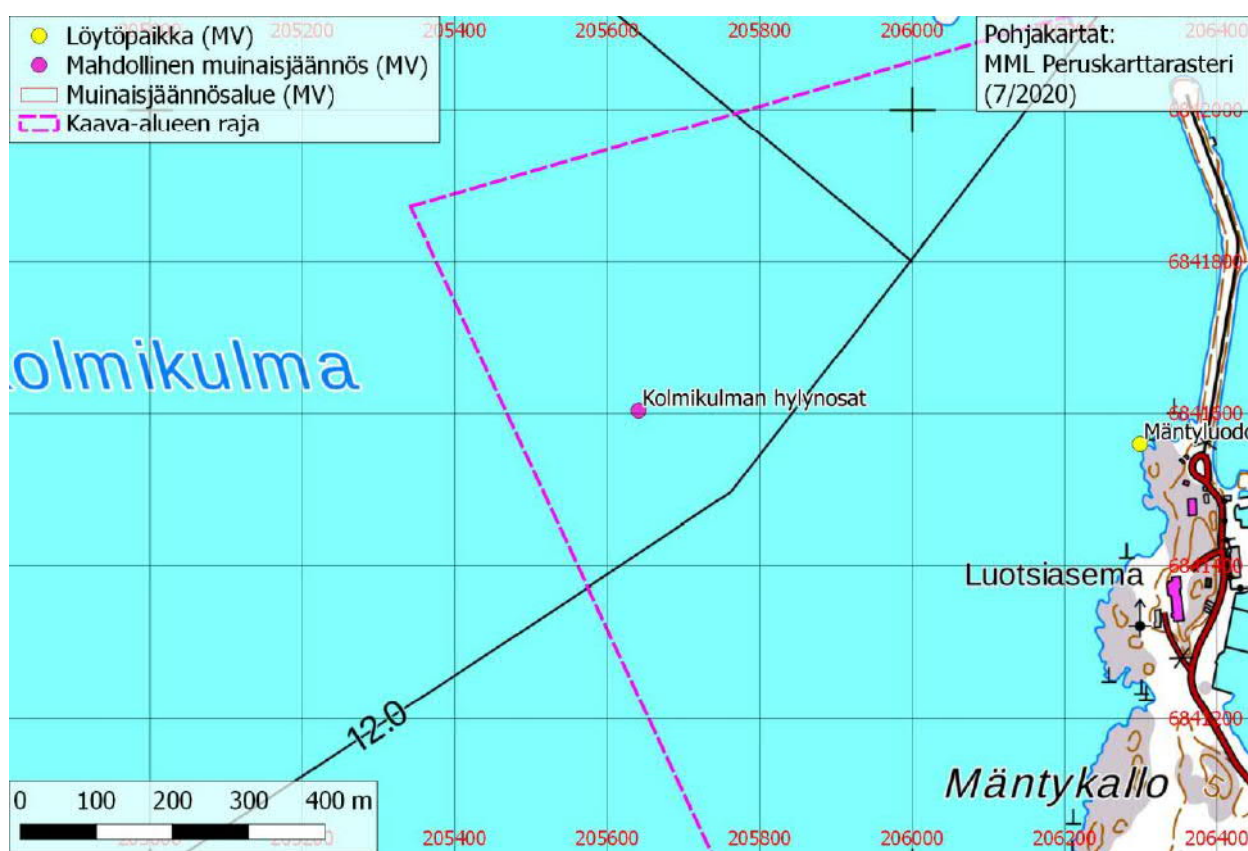
Tyyppi: alusten hylyt

Ajoitus: ei määritelty

Koordinaatit: N 6841604 E 205641 (muinaisjäännösrekisterin koordinaatit)

Aiemmat tutkimukset: Kari Kinnunen ilmoitus 2010

Kuvaus: Muinaisjäännösrekisterin tietojen mukaan paikalta on löytynyt ruoppautöissä hylinosia.

Kuva 26. Kolmikulman hylinosien löytöpaikan sijainti muinaisjäännösrekisterin mukaan.

12. Koulunmutka

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000028541
(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6829772 E 212834 (muinaisjäännösrekisterin koordinaatit, kaivannon eteläpää)

Muinaisjäännösrekisterin alakohteet: Koulunmutka, pohjoispää: N 6829809 E 212819 (kaivannon pohjoispää)

Aiemmat tutkimukset: tarkastus Satakunnan Museo 2016

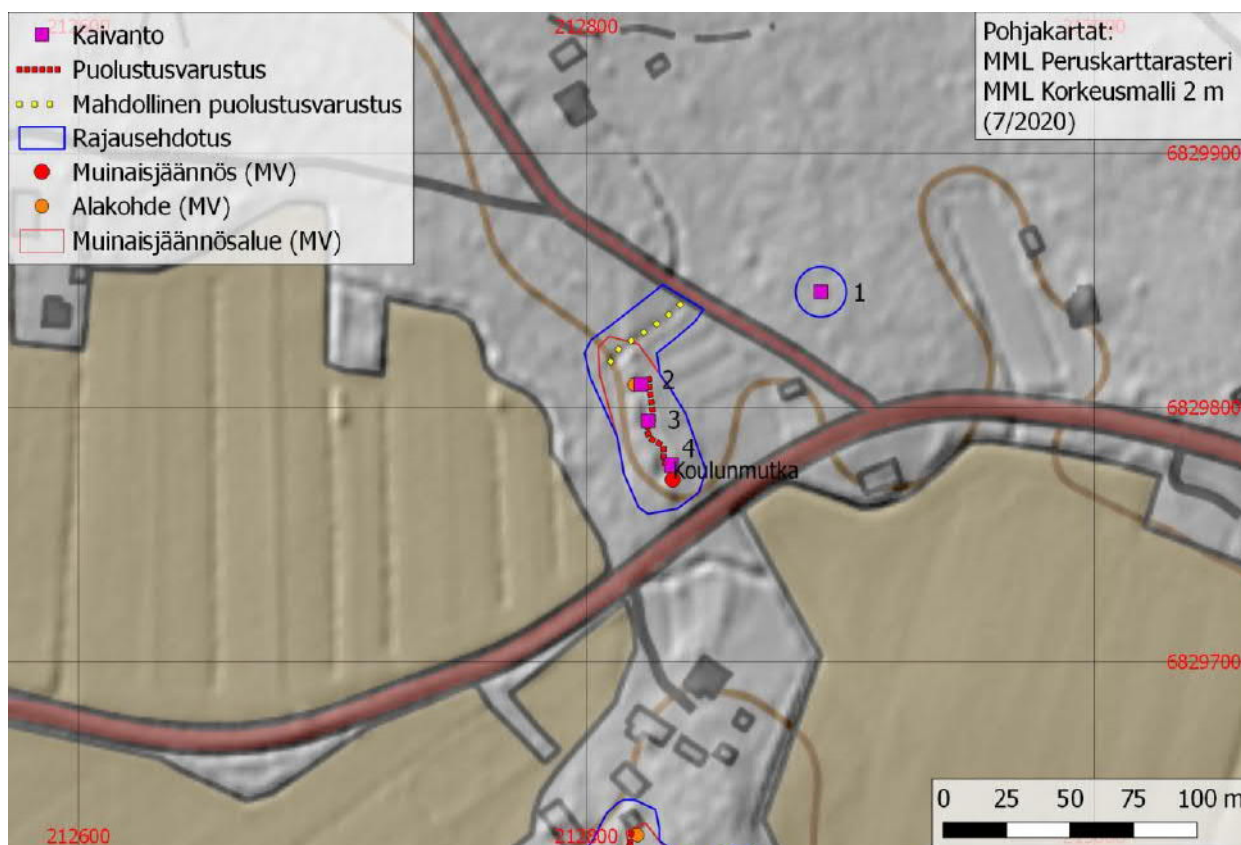
Kuvaus: Kohde tarkastettiin 6.7.2020. Alueella on taistelukaivanto tai -kaivantoja. Alueen maasto on tasaista ja kasvaa sekametsää.

Rakenne 1 on erillinen potero kooltaan 2,5 x 2 x 1 m koordinaateissa N 6829846 E 212892. Rakenne 2 on laajempi kuoppa, kooltaan 7 x 7 x 0,5–1 m, josta jatkuu taistelukaivanto noin 40 m matkan etelään.

Rakenne 3 on kaivannon yhteydessä oleva laajennus. Rakenne 4 on isompi kuoppa kooltaan 7 x 7 m.

Etelä-pohjois-suuntaisen taistelukaivannon pohjoispuolelle on kaivettu noin 45 m pitkä lounais-koillis-suuntainen kaivanto Koulunmutkan tiehen asti. Tien toisella puolella tämän jatkeen on selkeä oja, jossa oli tarkastettaessa runsaasti vettä.

Lounais-koillis-suuntainen kaivanto on leveydeltään 2 metriä ja sillä on syvyyttä 1,3 m. Kaivannon pohja on tasainen ja leveydeltään noin 1 metriä. Kaivannossa ei ollut tarkastettaessa lainkaan vettä. Tämäkin kaivanto saattaa liittyä taistelukaivantoon, mutta tämä on hieman epävarmaa.

Kuva 27. Koulunmutkan puolustusvarustusten sijainti ja uusi rajausehdotus.

Kuva 28. Koulunmutkan erillinen rakenne 1, kuvattu luoteeseen.

13. Kulmalanmäki

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000023065
(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6838270 E 211845 (muinaisjäännösrekisteri, keskikoordinaatti)

Muinaisjäännösrekisterin alakohteet:

Eteläisin taisteluhauta E: (N 6838281 E 211714, eteläisimmän kaivannon itäpää)

Eteläisin taisteluhauta S: (N 6838167 E 211630, eteläisimmän kaivannon eteläpäät lähellä Vanhaa tietä)

Eteläisin taisteluhauta W: (N 6838252 E 211626, eteläisimmän kaivannon läntisin piste)

Keskimmäinen varustus E: (N 6838268 E 212041, keskimmäinen varustus Linnaistentien länsipuolella, itäisin piste)

Keskimmäinen varustus N: (N 6838466 E 212169, keskimmäinen varustus Linnaistentien itäpuolella, pohjoisin piste)

Keskimmäinen varustus S: (N 6838291 E 212132, keskimmäinen varustus Linnaistentien itäpuolella, eteläisin piste)

Keskimmäinen varustus W: (N 6838232 E 211941, keskimmäinen varustus Linnaistentien länsipuolella, läntisin piste)

Pohjoisin taisteluhauta E: (N 6838470 E 212383, pohjoisimman kaivannon itäisin piste)

Pohjoisin taisteluhauta W: (N 6838479 E 212185, pohjoisimman kaivannon läntisin piste)

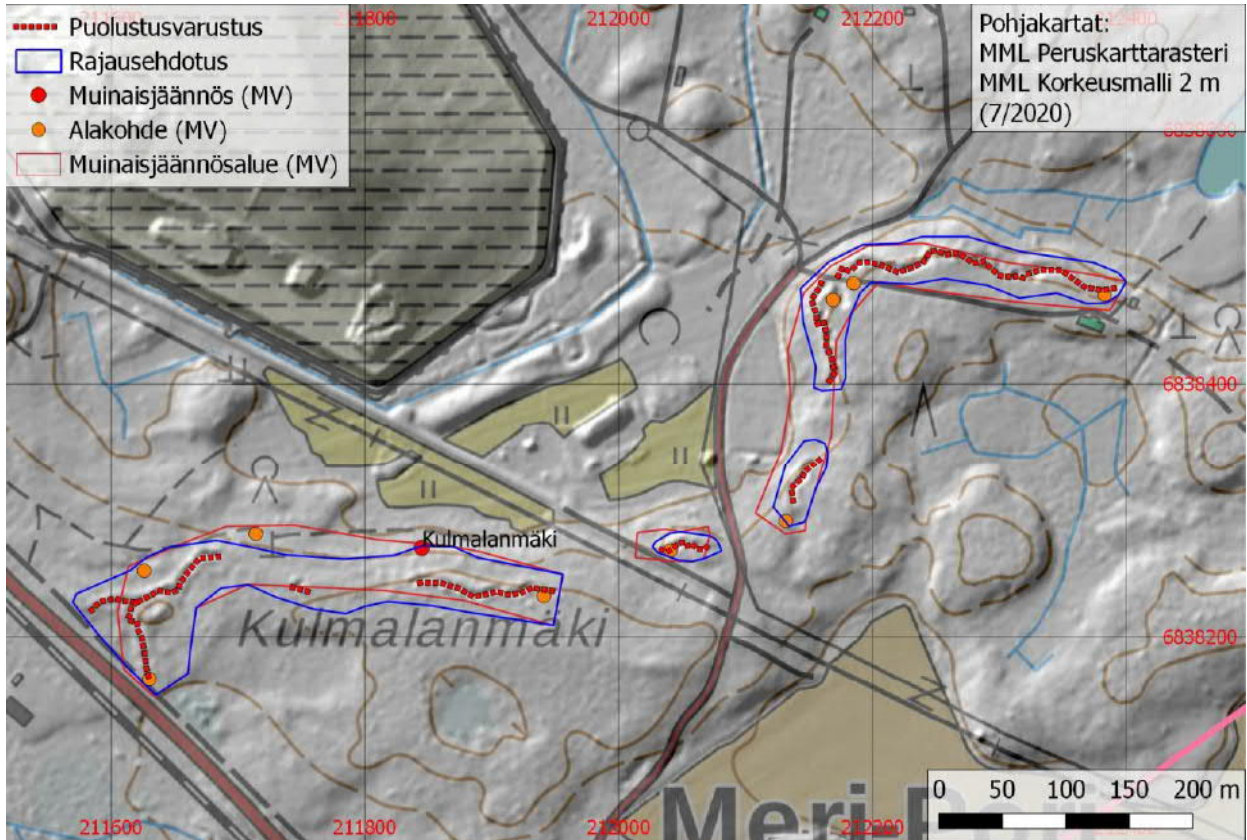
Aiemmat tutkimukset: tarkastus Satakunnan Museo 2014

Kuvaus: Kohde tarkastettu 15.7.2020. Kulmalanmäen ja sen itäpuolisen mäen pohjoisreunassa on yhteensä kilometrin matkalla katkoittain ensimmäisen maailmansodan aikaisia puolustusvarustuksia.

Varustuksen itäosa on kaivettu hyvin kiviseen maahan. Paikoin maasta ja kivistä on kasattu

vallia alarinteen puolelle. Kaivanto on selkeä, noin 4 m leveä ja paikoin lähes 3 metriä syvä.

Länteen päin maaperä on vähäkivisempää, eikä kaivantoa ole kaikissa kohdin kaivettu kuin reilun metrin syvyyiseksi. Varustuksen havaittiin ulottuvan lännessä hieman nykyisen muinaisjäännösalueen rajauksen ulkopuolelle.

Kuva 29. Kulmalanmäen puolustusvarustusten sijainti ja uusi rajausehdotus.

Kuva 30. Kulmalanmäen puolustusvarustusten itäosaa, kuvattu itäkaakkoon.

14. Kumpuluodontie

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000024339
(kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6839860 E 208616 (muinaisjäännösrekisteri, keskikoordinaatti)

Muinaisjäännösrekisterin alakohteet:

Kumpuluodontie S: (N 6839849 E 208578, taistelukaivannon eteläpää)

Kumpuluodontien N: (N 6839860 E 208616, taistelukaivannon pohjoispää)

Aiemmat tutkimukset: Leena Koivisto tarkastus 2014

Kuvaus: Kohde tarkastettu 15.7.2020. Puolustusvarustukset sijaitsevat Yyterinniellä golfkentän läheisyydessä (Koivisto 2014b). Huvikumuntien ja Kumpuluodontien välissä on kaksi puolustusvarusta, joista kaakonpuoleisempi oli jo aiemmin rekisteröity. Tästä varustuksesta 100 m luoteeseen sijaitsee tais-

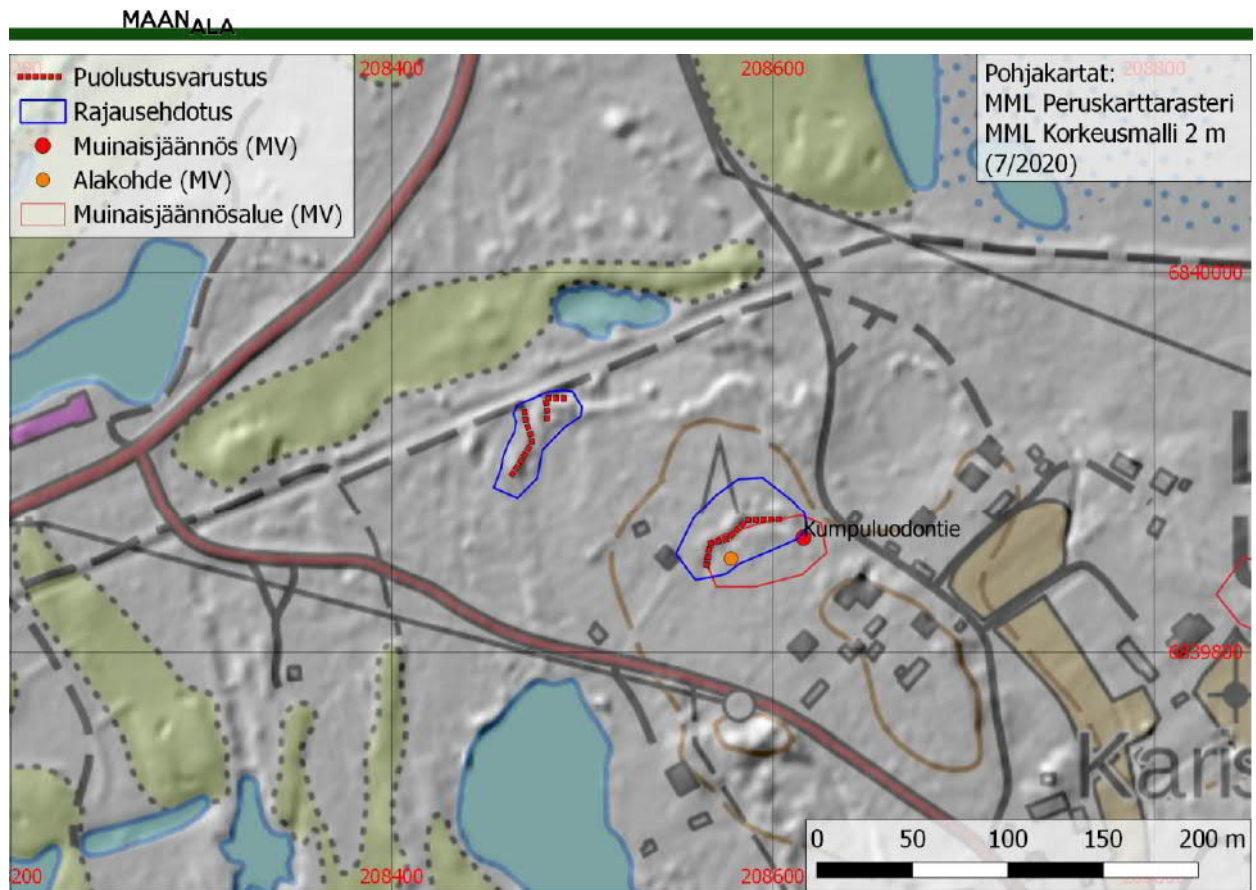
telukaivanto, jota ei aiemmin ole rekisteröity muinaisjäännöksenä.

Kaakonpuoleinen taistelukaivanto on noin 50 m pitkä. Se on tasamaalla, harvahkossa sekametsässä. Kaivannon leveys on noin 3 metriä, ja syvyys vaihtelee 1–1,5 m välillä. Kaivantoa on osin täytetty kivillä, roskilla ja risuilla.

Taistelukaivannosta noin 15 m pohjoiseen on vanhahkoilla roskilla täytetty kuoppa, joka on kooltaan 7 x 6 x 1,2 m. On epävarmaa, onko se osa puolustusvarustusta. Alueen muinaisjäännösrajaus on hieman liian kaakossa verrattuna maastossa havaittuun ja vinovalovarjosteessa näkyvään varustukseen.

Tarkastuksessa löytyi aiemmin rekisteröimättömän kaivanto tunnetun luoteispuolelta. Lounaisosa tätä varustusta on matalaa ja ojamaisista. Pohjoisosa siitä on kuitenkin leveydeltään 3 m ja syvyydeltään 1,5 m. Kaivanto tekee siksak-mutkia.

Tätäkin osaa on pidettävä kiinteänä muinaisjäännöksenä. Kaivannon keskipisteen koordinaatit ovat N 6839913 E 208474.

Kuva 31. Kumpuluodon puolustusvarustusten sijainti ja uusi rajausehdotus.

Kuva 32. Kumpuluodon luoteisen puolustusvarustusten lounaispäättä, kuvattu koilliseen.

15. Meri-Pori Linnais

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1732 (kiinteä muinaisjäännös)

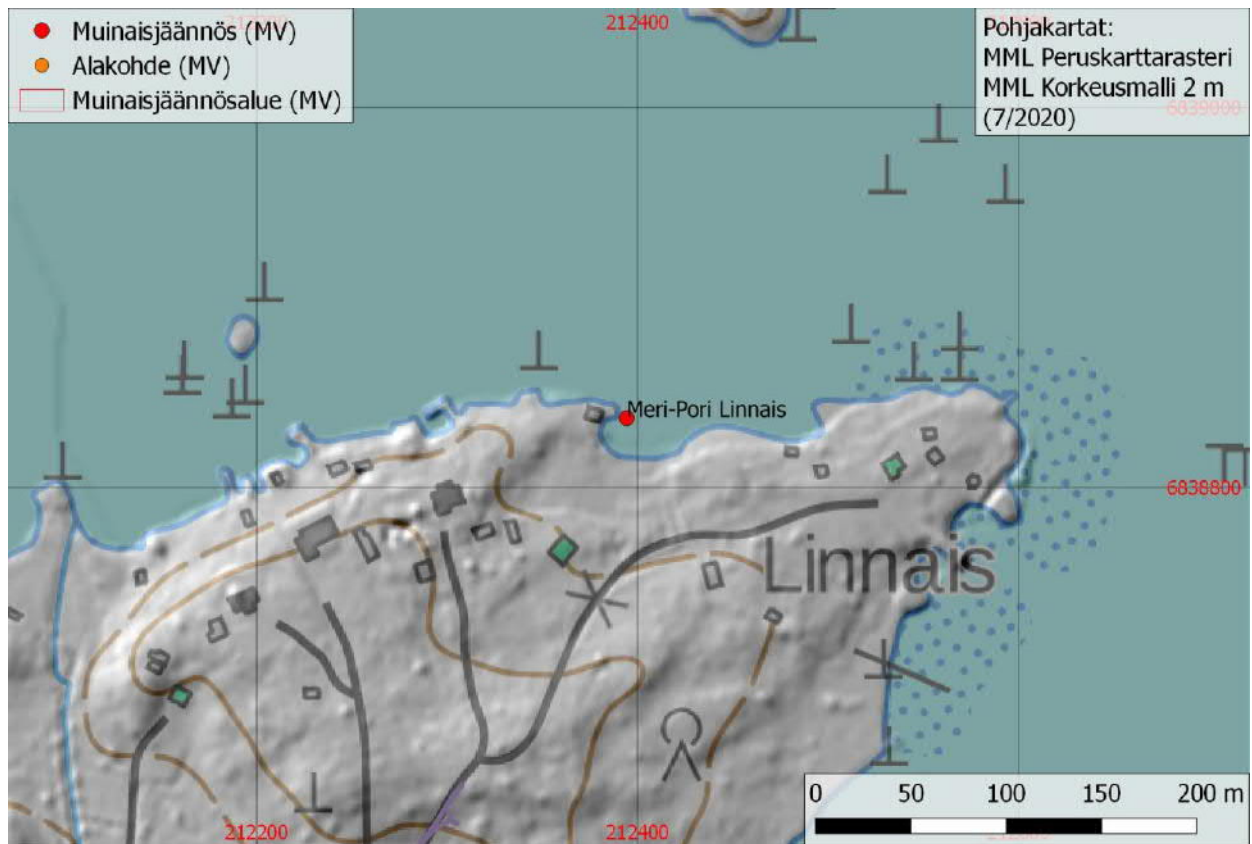
Tyyppi: hylt, hylt (puu)

Ajoitus: historiallinen, 1800-luku

Koordinaatit: N 6838837 E 212394 (muinaisjäännösrekisteri)

Aiemmat tutkimukset: Salonen Seppo ilmoitus 1994

Kuvaus: Muinaisjäännösrekisterin tietojen mukaan alueelta on tullut esiin ruoppauksissa puisia hylnosia. Hylyn oletetaan olevan 1800-luvulta.

Kuva 33. Meri-Pori Linnais -hylyn sijainti.

16. Mäntykallo

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 2528 (muu kulttuuriperintökohde)

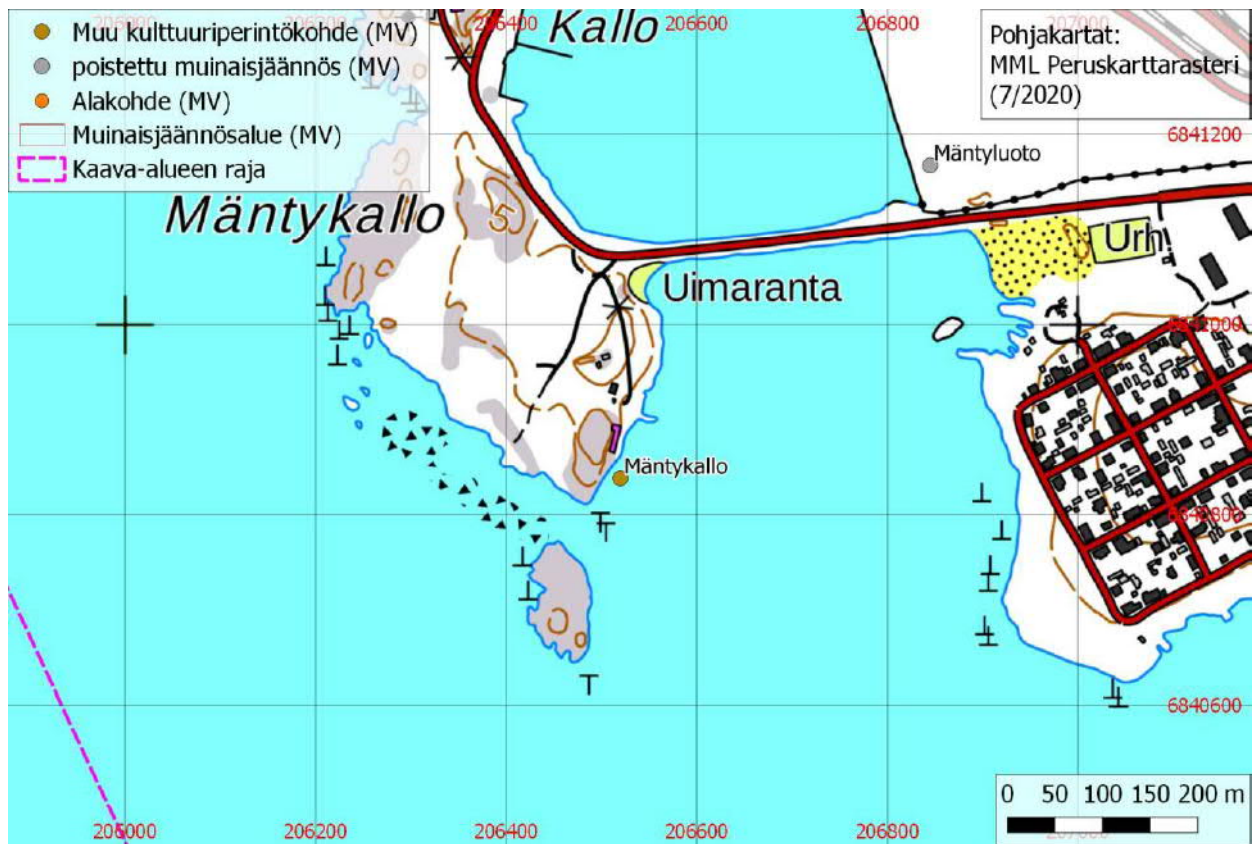
Tyyppi: kulkuväylät, laiturit

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6840838 E 206520 (muinaisjäännösrekisteri)

Aiemmat tutkimukset: Seppo Salonen ilmoitus 2007

Kuvaus: Muinaisjäännösrekisterin mukaan Mäntykallon saaren etelärannalla on kolme vedenalaista hirsiaurakurakennetta.

Kuva 34. Mäntykallon hirsiaurakujen sijainti.

17. Mäntyluodon Kallon tykit

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1731 (löytöpaikka)

Tyyppi: löytöpaikat, irtolöytöpaikat

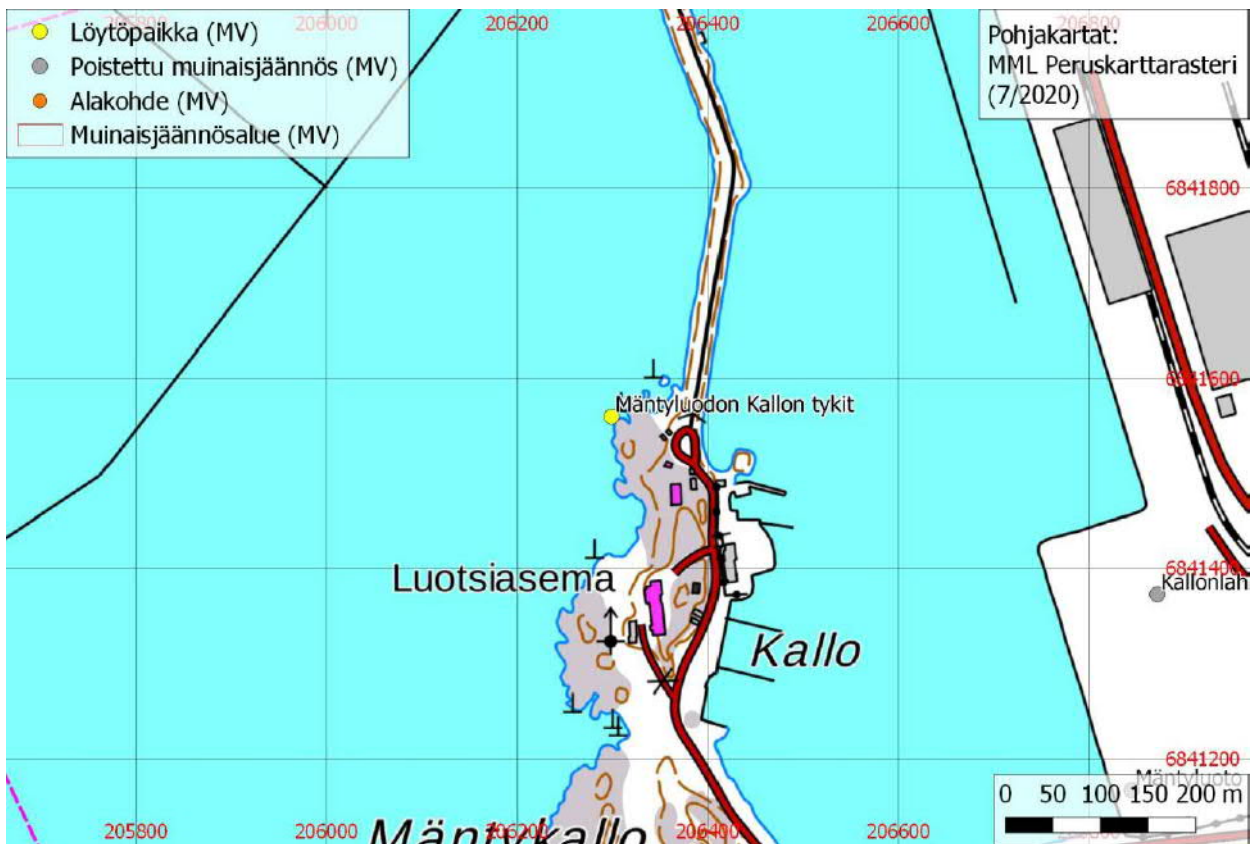
Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6841560 E 206299 (muinaisjäännösrekisteri)

Aiemmat tutkimukset: Seppo Salonen ilmoitus 1984, Pekka Paanasalo tarkastus 2001

Kuvaus: Kallon saaren pohjoispuolella, lähellä rantaa, on havaittu merenpohjalla mm. kaksi rautaista tykkiä, peräsin, posliiniesineiden kappaleita ja puunpaloja (Paanasalo 2001).

Muinaisjäännösrekisterin mukaan paikalla on ollut myös jauhinkiven päällyskivi. Muinaisjäännösrekisterissä on arvio, että Kallon tykit olisivat 1800-luvun puolivälistä tai sitä nuorempia.

Kuva 35. Mäntykallon Kallon tykkien sijainti.

18. Mäntyluoto

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1749 (poistettu kiinteä muinaisjäännös, ei rauhoitettu)

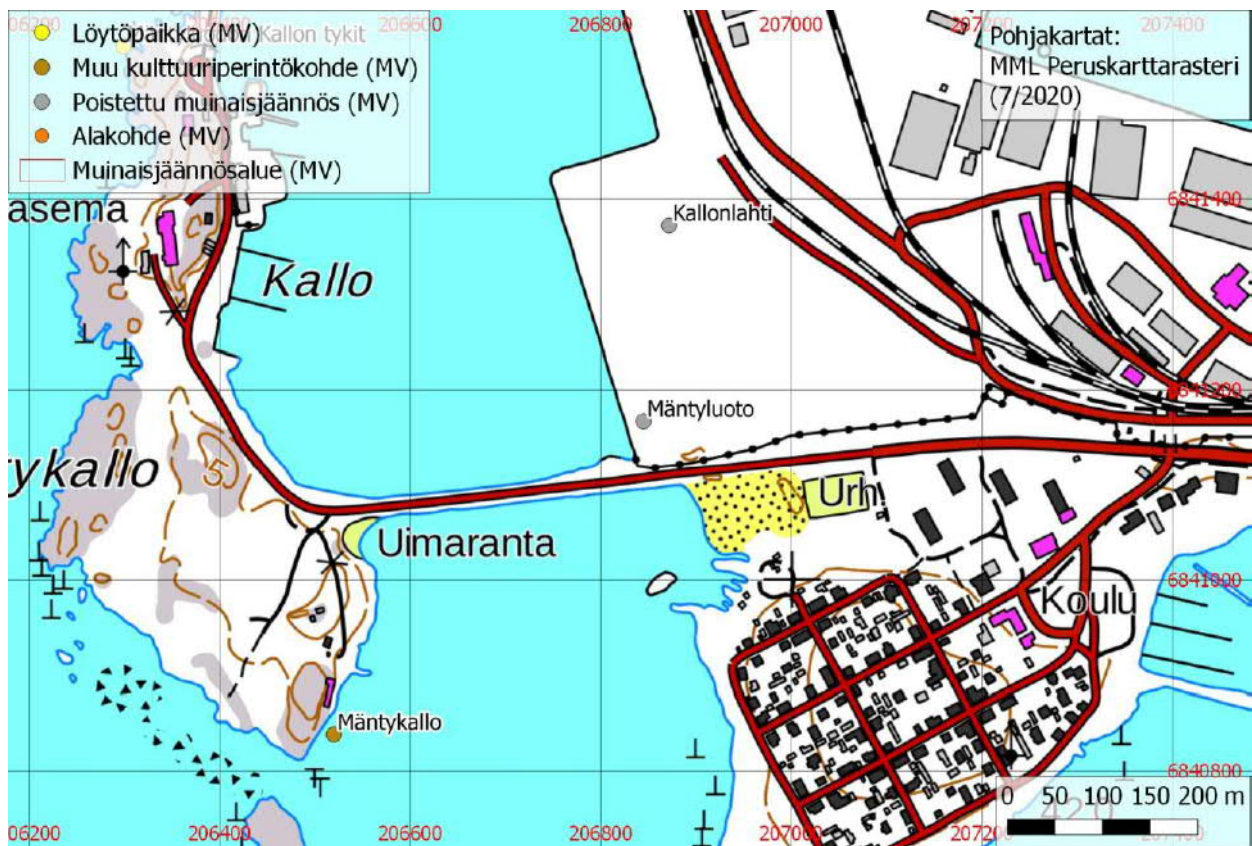
Tyyppi: alusten hylyt, hylyt (puu)

Ajoitus: historiallinen, 1800-luku

Koordinaatit: N 6841167 E 206845 (muinaisjäännösrekisteri)

Aiemmat tutkimukset: Seppo Salonen ilmoitus 1996, Mari Salminen tarkastus 2009

Kuvaus: Paikalla ilmoitettiin vuonna 1996 sijaitsevan hyllyn osan. Hylkyä ei kuitenkaan paikalla havaittu vuoden 2009 tarkastuksessa (Salminen 2009:1).

Kuva 36. Mäntyluodon hyllyn ilmoitettu sijainti.

19. Norssikari

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000035420
(kiinteä muinaisjäännös)

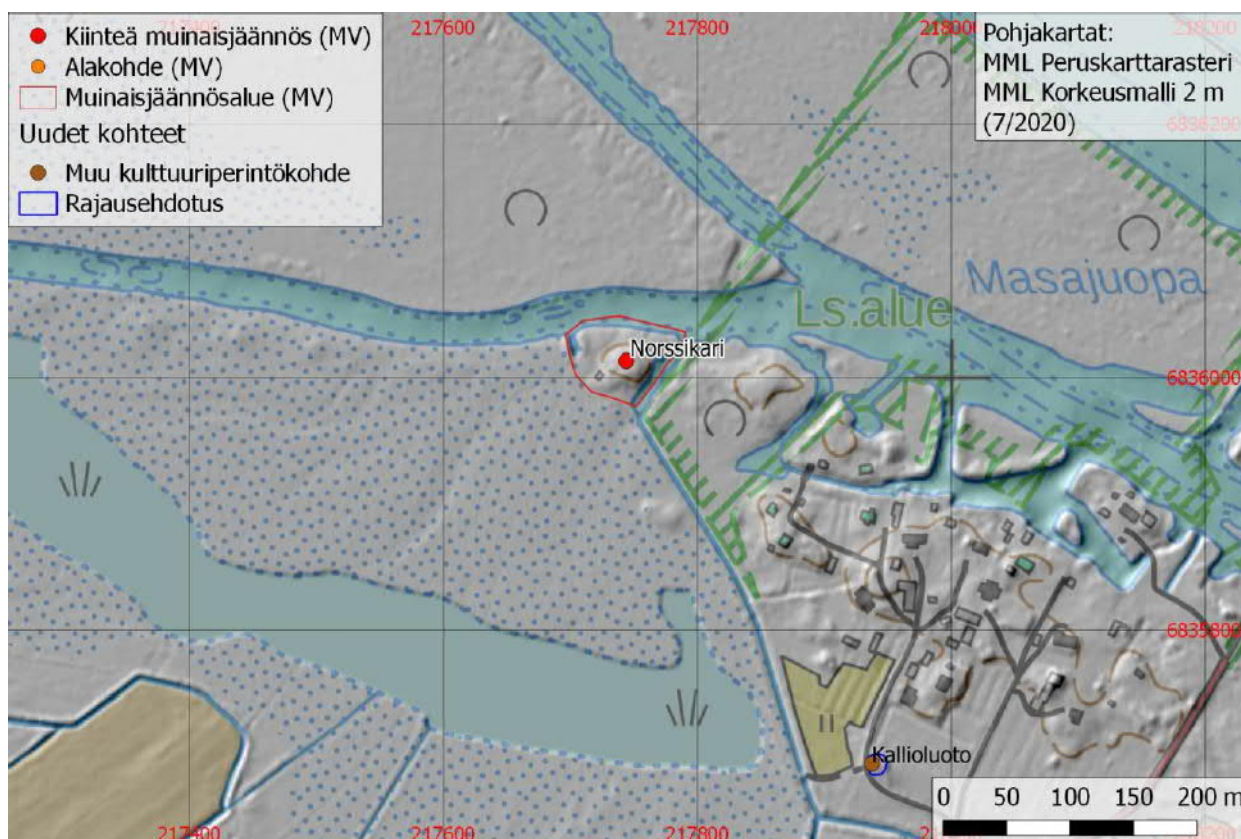
Tyyppi: kulkuväylät, satamat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6836013 E 217744 (muinaisjäännösrekisteri, keskipiste)

Aiemmat tutkimukset: Leena Koivisto tarkastus 2016

Kuvaus: Norssikari on matalan maayhteyden päässä oleva maatunut saari. Sen itä- ja länsipuolella on havaittu vanhoja kivisiä laiturirakenteita. Karilla on havaittu myös kuoppia, kiveyksiä ja mahdollisia uuninpohjia (Koivisto 2016). Senaatinkarttaan (1907) on merkitty karille rakennus. Norssikarin itäpuoleista luotoa tarkastettiin 7.7.2020. Paikalta oli näkymä Norssikarille, muttei pääsytä leveän ojan ylitse. Norssikarin itäpuoleisen kivisellä luodolla ei havaittu mitään arkeologisesti kiinnostavaa.

Kuva 37. Norssikarin sijainti.

Kuva 38. Norssikari idästä nähtynä.

20. Seipikrooppi

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000024338 (kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6839252 E 208669 (muinaisjäännösrekisteri)

Muinaisjäännösrekisterin alakohteet: Seipinkrooppi N 6839470 E 208718 (taisteluhauta-alueen pohjoisin piste)

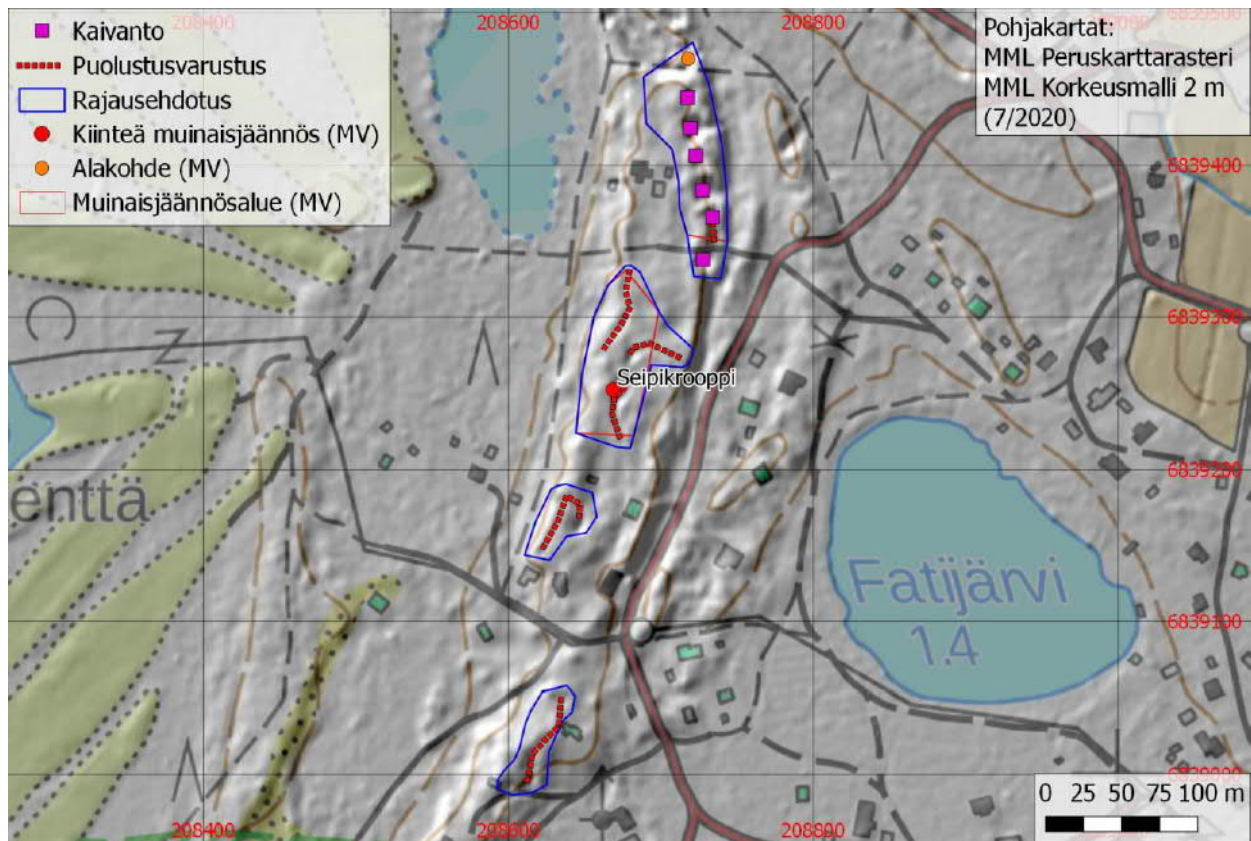
Aiemmat tutkimukset: Leena Koivisto tarkastus 2014

Kuvaus: Seipikroopin ja Farijärven väliseltä dyynialueelta on rekisteröity ensimmäisen maailmansodan puolustusvarustuksia. Paikalla on vuoden 2014 tarkastuslomakkeen mukaan taisteluhautaa ja mahdollisia miehistökorsuja usean sadan metrin alueella (Koivisto 2014c).

Aluetta tarkastettiin 15.7.2020. Pohjoisemman muinaisjäännösalueen rajauksen sisällä on dyynin itälaitaan kaivettuja korsuja rivissä sadan metrin matkalla. Korsut ovat kooltaan noin 10 x 10 x 3 m.

Eteläisemmällä rekisteröidyllä alueella on taisteluhautoja. Rekisteröityjen puolustusvarustusten eteläpuolella havaittiin Maanmittauslaitoksen vinovalovarjosteessa kahdella alueella kaivantoja vapaa-ajanasuntojen keskellä. Molemmilla alueilla on selkeitä taisteluhautoja.

Rekisteröimättömien taisteluhautojen keskipisteiden koordinaatit ovat: N 6839168 E 208636 ja N 6839020 E 208621.

Kuva 39. Seipikroopin puolustusvarustusten sijainti.

21. Sådö

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1733 (kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: hylt, hylt (puu)

Ajoitus: ei määritelty

Koordinaatit: N 6841162 E 213468 (muinaisjäännösrekisteri)

Aiemmat tutkimukset: Seppo Salonen tarkastus 1991

Kuvaus: Sådön saaren pohjoisosassa olevan lahden pohjukasta tuli vuonna 1991 esille hyllyn jäänteitä veneväylän syvennyksessä.

Hyllyn tarkastuksessa selvisi, että kyseessä on limisaumainen noin 15 metrin pituinen tasa-pohjaisen aluksen hylky (Salonen 1991).

Kuva 40. Sådön hyllyn sijainti.

22. Yyteri Karhuluoto

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1752 (kiinteä muinaisjäännös)

Tyyppi: alusten hylyt

Ajoitus: historiallinen 1800-luku

Koordinaatit: N 6839621 E 207667 (muinaisjäännösrekisteri, epävarmat paikkatiedot)

Aiemmat tutkimukset: Salo Unto tarkastus 1970

Kuvaus: Vuonna 1970 tuli hiekanajossa esiin laivanhylky Yyteristä Karhuluodon ja Herrainpäivien väliseltä dyynialueelta. Hylky sijaitsi noin 300 m päässä merenrannasta. Hylkyä oli tarkastettaessa esillä noin 10 m mittainen osa (Salo 1970).

Kuva 41. Yyterin Karhuluodon hyllyn arvioitu sijainti.

23. Yyterinsannat

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000031616
(löytöpaikka)

Tyyppi: löytöpaikat, irtolöytöpaikat

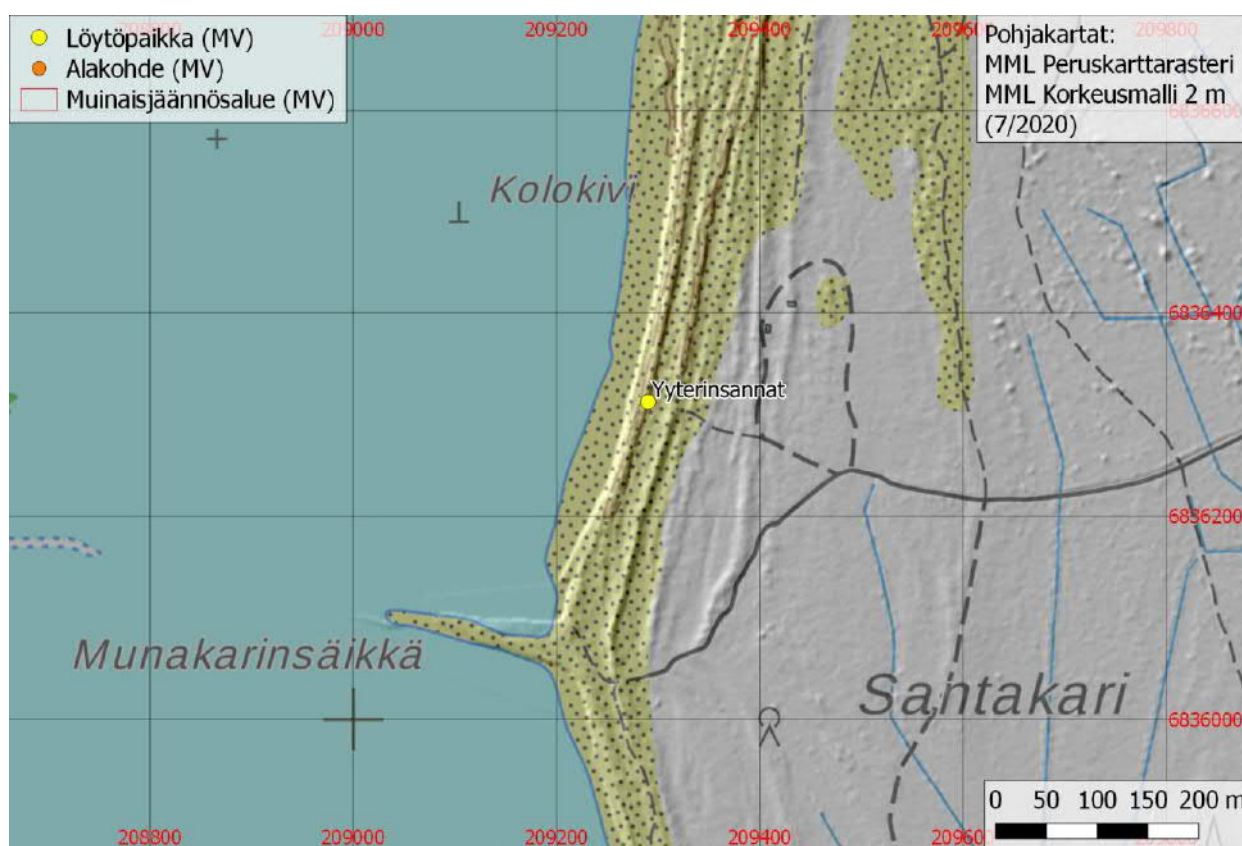
Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6836313 E 209290 (muinais-
jäännösrekisteri)

Aiemmat tutkimukset: Leena Koivisto ilmoitus
2017

Kuvaus: Löytöpaikka tarkastettiin 28.7.2020. Muinaisjäännösrekisterin mukaan Yyterinsantojen hiekkarannan eteläosassa on vuonna 2017 havaittu hiekasta esiin pistävä puinen aluksen osa.

Löytöaluetta tarkastettiin vuonna 2020, mutta dyynialueella ei havaittu mitään laivanosiin tai hylkyyn viittaavaa.

Kuva 42. Yyterinsantojen löytöpaikan sijainti.

4.2. Uudet kiinteät muinaisjäännöskohteet

24. Kappuora

Uusi kiinteä muinaisjäännös

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

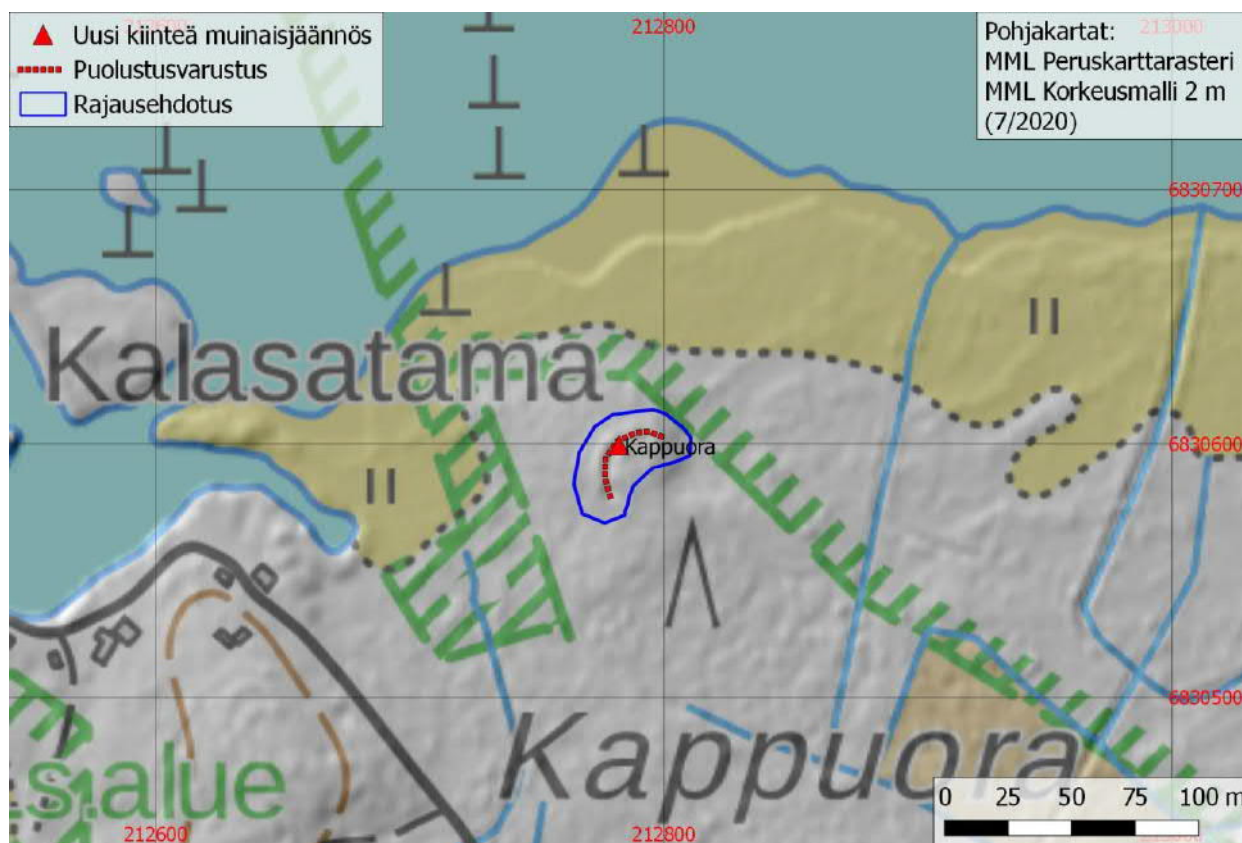
Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6830600 E 212782 (taistelukaivannon keskipiste)

Kuvaus: Kohde löytyi inventoinnissa 6.7.2020. Preiviikin kalasataman itäpuolisella mäellä havaittiin Maanmittauslaitoksen vinovalovarjosteessa mahdollisia kaivantoja. Tarkastettaessa ne osoittautuivat ensimmäisen maailmansodan puolustusvarustuksiksi.

Matalan mäenharjanteen luoteispäässä on puoliympyrässä taistelukaivantoa. Sillä on mittaa noin 45 metriä. Kaivanto on noin 1,5 m leveä ja 1 m syvä.

Kaivannossa on paikoin hakkuujätettä ja hie-man roskia. Merenpuolella kaivantoa on maasta koostuvaa vallia. Paikalla on tehty vastikään harvennushakkuu, mutta hakkuu ei näytä vaurioittaneen taisteluhautaa.

Kuva 43. Kappuoran puolustusvarustuksen sijainti ja rajausehdotus.

Kuva 44. Kappuoran taistelukaivannon itäpäätä, kuvattu länteen

25. Kestinkuja

Uusi kiinteä muinaisjäänös

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

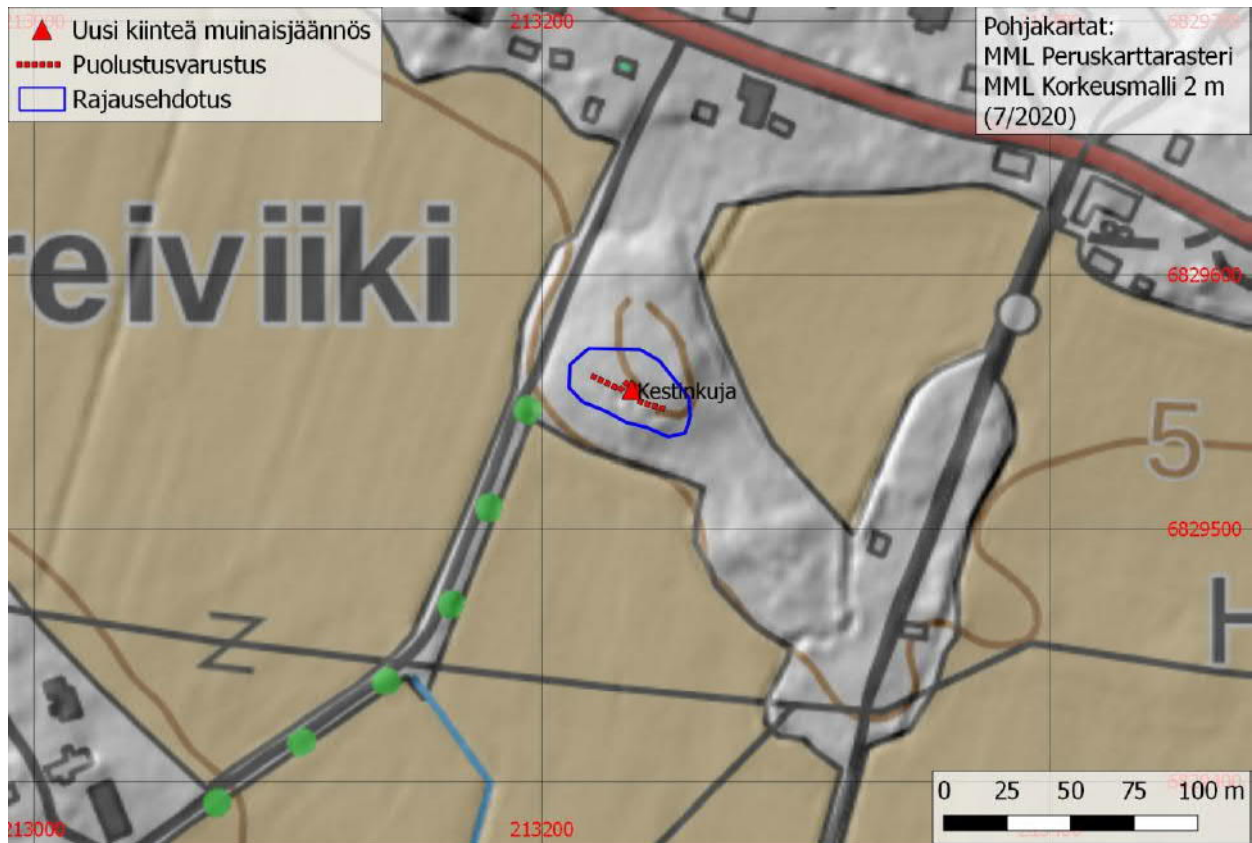
Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6829555 E 213235 (taistelukaivannon keskipiste)

Kuvaus: Kohde löytyi inventoinnissa 6.7.2020. Preiviikin kylän eteläpuolella peltojen keskellä olevalla moreenikumpareella havaittiin Maanmittauslaitoksen vinovalovarjosteessa kaivantoa, joka osoittautui tarkastettaessa ensimmäisen maailmansodan aikaiseksi taistelukaivannoksi.

Taistelukaivanto sijaitsee Kestin talon koillispuolella. Sen länsipuolelta kulkee Keskinkuja. Moreenikumulla on noin 30 m mittainen pätkä taistelukaivantoa. Sen leveys on 2–3 m ja syvyys on noin 1,5 m.

Kaivanto on hyvin säilynyt. Kummalla kasvaa harvaa metsää, pääosin isohkoja mäntyjä ja pienempiä kuusia.

Kuva 45. Kestinkujan puolustusvarustuksen sijainti ja rajausehdotus.

Kuva 46. Kestinkujan puolustusvarustuksen länsiosaa, kuvattu etelään.

26. Preiviikinkangas

Uusi kiinteä muinaisjäänös

Tyyppi: puolustusvarustukset, taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6829472 E 215003 (taistelu-
kaivannon keskipiste)

Kuvaus: Kohde löytyi inventoinnissa 6.7.2020. Preiviikinkankaan korkeimman kohdan länsiosassa on Kirkkokankaantien pohjoispuolella noin 60 m matkalla pohjois-etelä-suuntaista kaivantoa.

Kaivanto on noin 2 m leveää ja 1,3 m syvää. Se alkaa tien reunasta, ja sitä on paikoin täytetty vanhoilla kattotiilillä. Kaivannossa on paikoin länteen päin suuntautuvia ulokkeita. Kyseessä on todennäköisesti ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustusvarustus.

Kuva 47. Preiviikinkankaan puolustusvarustuksen sijainti ja rajausehdotus.

27. Pätenäs Carlö torp

Uusi kiinteä muinaisjäänös

Tyyppi: asuinpaikat, torpat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6830692 E 214973 (muinaisjäänösalueen arvioitu keskipiste)

Kuvaus: Kohde löytyi inventoinnissa 6.7.2020. Alueella on ollut Pietniemen kartanon Carlön/Kaarluodon torppa. Torppa on perustettu viimeistään 1600-luvun alkupuolella. Se on mainittu historiallisessa lähteessä vuonna 1635 (Lehtinen 1967:109). Torppa on merkitty tiluskarttaan (Mört) vuodelta 1698.

Kalmbergin kartaston kartassa vuodelta 1855 on alueella karttamerkintä Karlö Gd (Kalmbergin kartasto 1855). Paikka on autioitunut vuoden 1962 peruskarttaan mennessä (Peruskartta 1962a).

Alueella havaittiin useita rakenteita. Rakenne 1 koordinaateissa N 6830637 E 215038 on pieni kumpu. Kummun päällä havaittiin tiilenkappaleita. Kumpu vaikuttaa koostuvan pääosin kivistä ja maasta. Kumpu on metsän keskellä olevan pienen aukion laidassa. Kumpu on leveydeltään 3 x 3 m ja korkeudeltaan 1 m. Kyseessä on mahdollisesti rakennuksen tulisijanjäänös.

Rakenne 2 koordinaateissa N 6830687 E 215014 on mahdollinen tulisijanjäänös. Se on kumpumainen, kooltaan 3 x 2 m ja korkeudeltaan 70 cm. Kummun päällä on näkyvissä rapautuneita tiiliä. Kumpu on nelikulmainen ja se koostuu pääosin maasta ja kivistä. Kummun päällä kasvaa isohko mänty. Alueella on lehtolaikku, paikalla kasvaa mm. vaahteroita.

Rakenne 3 koordinaateissa N 6830723 E 2149989 on suurikokoisen kylmämuuratun rakennuksen jäänös. Rakennusjäänös on kooltaan noin 18 x 10 m. Jäljellä olevat seinät ovat korkeudeltaan 1,2–2,5 m. Seinissä on kaksi ikkuna-aukkoa pohjoiseen ja kaksi mah-

dollista oviaukkoa etelään. Kyse on mahdollisesti navetan jäänöksestä.

Rakenne 4 on kaivo koordinaateissa N 6830718 E 214988. Kaivo on muutaman metrin päässä rakenteesta 3, sen lounaispuolella. Kaivo on reunoiltaan kivetty ja osin täytetty, sillä on nykyisin syvyyttä noin 2 metriä. Leveyttä kaivolla on metrin verran.

Rakenne 5 on osin täytetty kivetty kaivo koordinaateissa N 6830673 E 214954. Kaivo on noin metrin leveä. Sillä on nykyisin syvyyttä 2–2,5 m.

Rakenne 6 on kiviröykkiö koordinaateissa N 6830687 E 214981. Röykkiö on kooltaan 4 x 2,5 m. Sillä on korkeutta noin 40 cm.

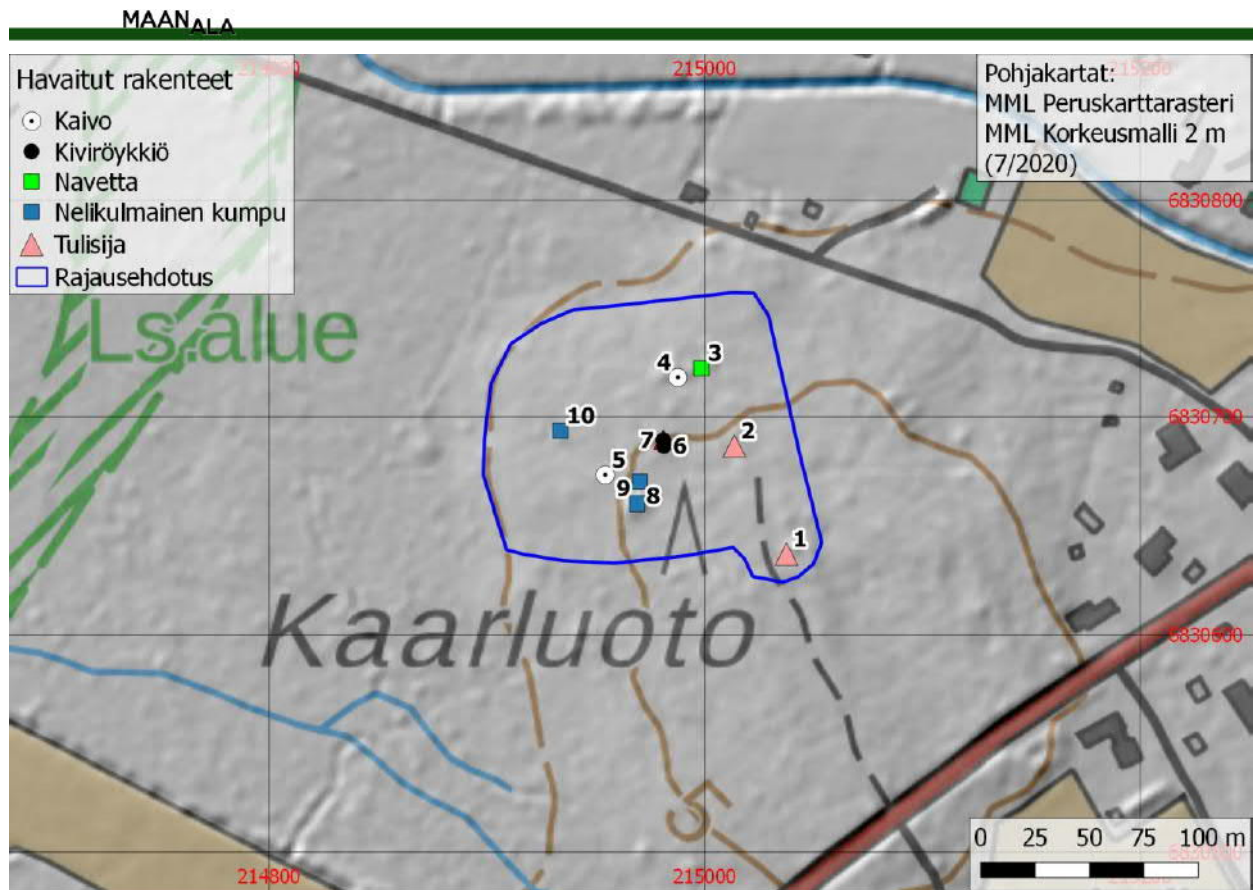
Rakenne 7 on kiviröykkiö koordinaateissa N 6830689 E 214981. Se on kooltaan 2,5 x 2,5 m. Röykkiöllä on korkeutta noin 40 cm. Kyse saattaa olla tulisijan jäänteestä, sillä röykkiön päällä olevan mullan seassa havaittiin tiilenkappale.

Rakenne 8 on nelikulmainen kumpu koordinaateissa N 6830670 E 214970. Kumpu on kooltaan 4 x 4 m. Sillä on korkeutta noin 40 cm. Kummussa olevan tuulenkaadon maassa näkyi tiilenpala. Kyseessä saattaa olla rakennuksenperustus.

Rakenne 9 on nelikulmainen kumpu koordinaateissa N 6830660 E 214969. Kumpu on kooltaan 7 x 4 m. Kummulla on korkeutta noin 60 cm. Rakenteiden 8 ja 9 välissä on noin 2 m leveä notkelma.

Rakenne 10 kivinen nelikulmainen kumpu koordinaateissa N 6830694 E 214934. Kumpu on kooltaan 4 x 2,5 m. Sillä on korkeutta noin 60 cm. Kumpu koostuu maasta ja kivistä. Maan seassa havaittiin vanhoja tiilenpaloja. Kyseessä saattaa olla tulisijan jäänös.

Alueella saattaa olla rakenteita, joita ei vuoden 2020 inventoinnissa havaittu. Rungas kasvillisuus hankaloitti havainnointia alueella. Muinaisjäänös vaikuttaa siellä havaittujen rakenteiden nojalla poikkeuksellisen hyvin säilyneeltä.

Kuva 48. Carlön torpan -alueen havaittujen rakenteiden sijainnit ja rajausehdotus.

Kuva 49. Carlön torpan -alueen rakenne 1, kuvattu kaakkoon.

Kuva 50. Carlön torpan -alueen rakenne 3, kuvattu koilliseen.

Kuva 51. Carlön torpan -alueen rakenne 4, kuvattu luoteeseen.

Kuva 52. Carlön torpan -alueen rakenne 10, kuvattu pohjoiseen.

4.3. Uudet muut kulttuuriperintökohteet

28. Bredvik

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat, kyläpaikat

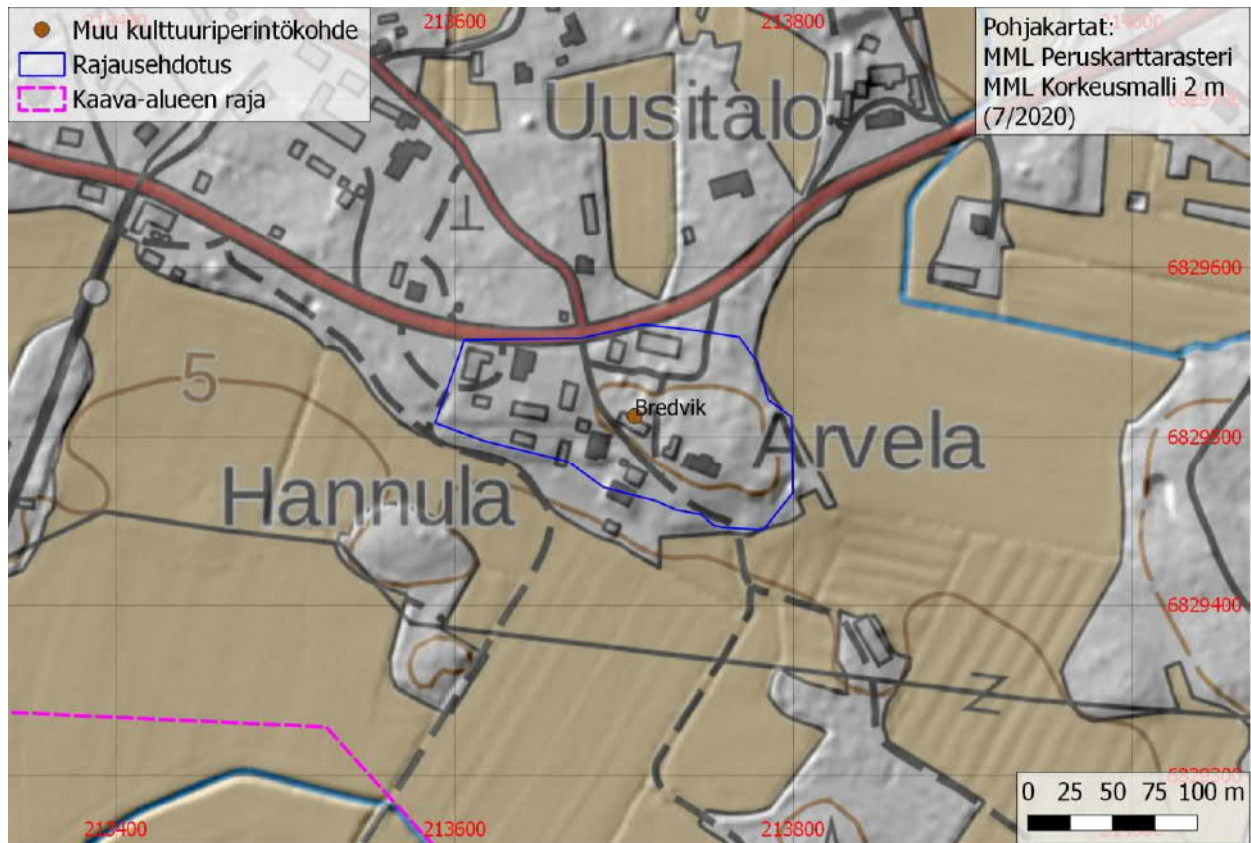
Ajoitus: keskiaikainen, historiallinen

Koordinaatit: N 6829512 E 213706 (keskikoordinaatti)

Kuvaus: Preiviikin kylässä oli keskiajan lopulla viisi taloa (Suvanto 2001:1591–1594). Kylän sijainti on hahmotettavissa kylän isojakartoista (Sacklén 1783). Kylätontti on sijoittunut matalalle peltojen ympäröimälle moreenikumpareelle.

Kylätontti on yhä tiheästi asuttu. Sen pohjoispuolitse kulkee Preiviikintie, joka noudattelee vanhaa tielinjaa.

MAANALA

Kuva 53. Preiviikin historiallisen kylätontin sijainti ja rajausehdotus muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 54. Preiviikin kylätontin itäosan rakennuskantaa peltojen takana, länsilounaasta kuvattuna.

29. Inderö

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat, kylänpaikat

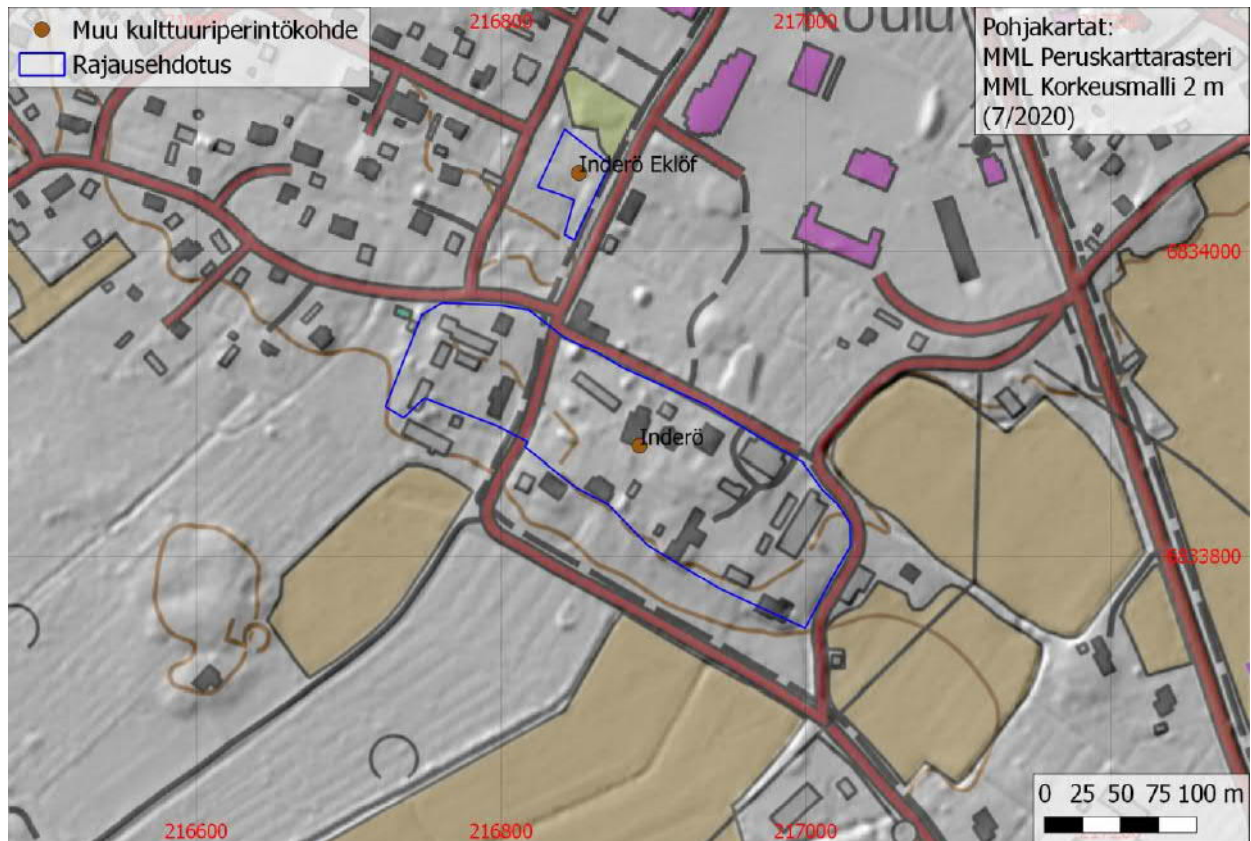
Ajoitus: keskiaikainen, historiallinen

Koordinaatit: N 6833872 E 216891 (keskikoordinaatti)

Kuvaus: Kyläsaaren eli Inderön kylässä oli 1500-luvun loppupuolella kahdeksan taloa (Suvanto 2001:1595–1599). Kyläsaaren kylän sijainti on pysynyt samankaltaisena Magnus Bergmanin vuoden 1688 maakirjakartasta lähtien.

Kuvassa 55 ehdotettu kylätontin rajausta perustuu Israel Grundstömin vuoden 1767 kylän peltoja kuvaavaan karttaan ja vuoden isojakokarttaan (Åhman 1781).

Kylätontti on yhä tiheästi asuttu ja osittain vanhan kiviaidan rajaama. Tontti on perustettu hieta- ja hiekkamaiden ympäröimän moreenimäen lounaaseen viettävälle rinteelle.

Kuva 55. Kyläsaaren eli Inderön historiallisen kylätontin ja Eklöfin tontin sijainnit ja rajausehdotukset muina kulttuuriperintökohteina.

Kuva 56. Kyläsaaren eli Inderön kylätontin länsiosaa luoteesta nähtynä.

30. Inderö Eklöf

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6834051 E 216851 (tiilirakenteen koordinaatit)

Kuvaus: Kohde tarkastettu 8.7.2020. Paikalle on merkitty vuoden 1781 isojakokarttaan (Åhman) asuintontti. Tontti on merkitty myös pitäjänkarttaan, mutta on jo senaattikartan

aikaan autiona. Vuoden 1962 aikaan paikka oli osin peltoa.

Nykyisin paikalla kasvaa heinikköä ja pensaikköä sekä koivuja. Inventoinnissa paikalla tehtiin maaperäkairauksia. Alueella on 20–30 cm paksuudelta hiekaista kyntökerrosta. Koordinaateissa N 6834051 E 216851 kairaus osui kynnönalaiseen kiinteään tiilirakenteeseen.

Paikalla saattaa olla maanalaisia rakenteita, mahdollisesti 1700-luvun lopulta tai 1800-luvulta. Kohdetta voinee pitää muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 57. Kyläsaaren eli Inderön Eklöfin tontti kevyenliikenteenväylän länsipuolella, kuvattu lounaasta.

31. Inderö Kuutilo torp

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat, torpat

Ajoitus: historiallinen

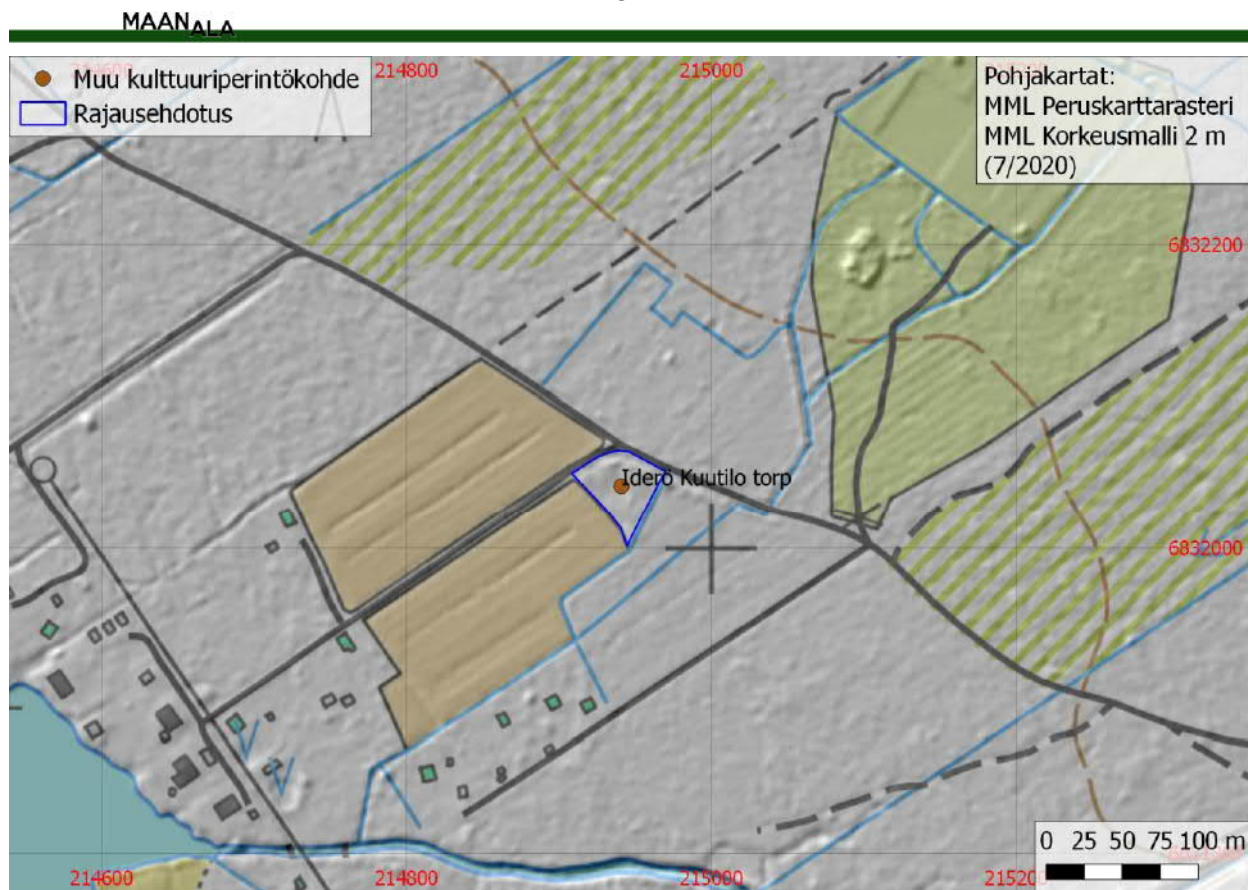
Koordinaatit: N 6832041 E 214941 (keskikoordinaatti)

Kuvaus: Kohde tarkastettu 7.7.2020. Paikalla lukee Skutilo isojakokartassa (Åhman 1781). Torppa on merkitty Kalmbegin kartastoon vuodelta 1855 ja senaatin karttaan vuodelta 1907. Se on merkitty vielä vuoden 1962 pe-

ruskarttaan, mutta ei enää vuoden 1978 peruskarttaan.

Kuutilon torppareita perheineen on mainittu rippikirjoissa 1820-luvulta alkaen (Porin maaseurakunnan rippikirja 1824–1829:226).

Alueella on peltoihin rajautuva heinää kasvava aukio. Alueella havaittiin osin täytetty, metrin levyinen, kivetty kaivo. Aukean keskellä havaittiin myyränkolojen hiekkamaan seassa vanhaa pullolasia, ikkunalasia ja tiilenpaloja. Paikkaa voidaan pitää muuna kulttuuriperintökohdeena.

Kuva 58. Kyläsaaren eli Iderön Kuutilon torpan sijainti ja rajausehdotus muuna kulttuuriperintökohteenä.

Kuva 59. Kyläsaaren eli Iderön Kuutilon torpan paikka. Kuvattu länteen.

32. Kallioluoto

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: taide, muistomerkit, hakkaukset

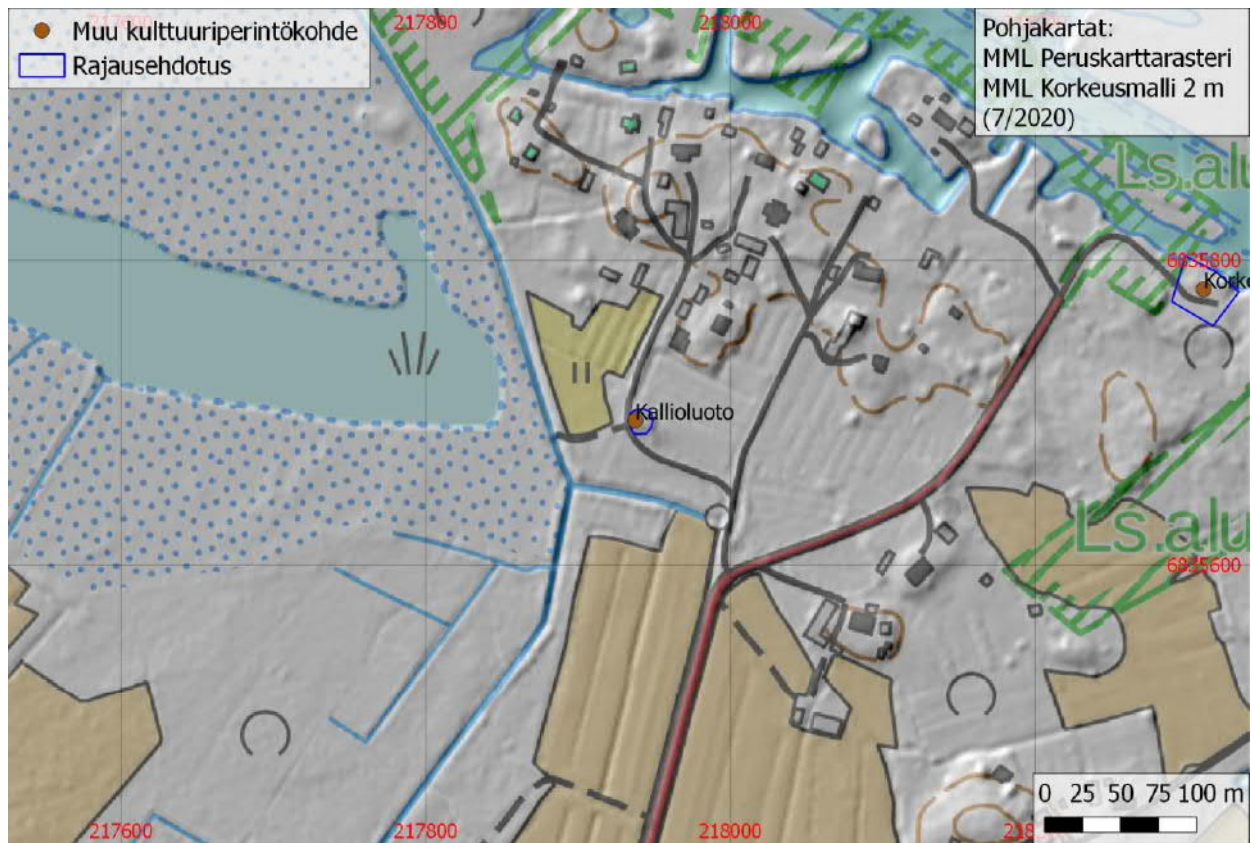
Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

Koordinaatit: N 6835696 E 217937 (hakkausten sijainti)

Kuvaus: Kohde tarkastettiin 7.7.2020. Satukunnan Museosta saatiin tieto, että Kivinissä Kotirannankujan mutkassa olevassa kalliossa on hakkaus.

Kalliossa on useampia hakattuja nimikirjaimia, joista ainakin kahden yhteydessä on vuosiluku. Näissä lukee "G.H. 1916" ja "VO 1923". Kalliossa on nimikirjaimia noin 4 x 5 m alueella loivasti viettävällä avokalliolla.

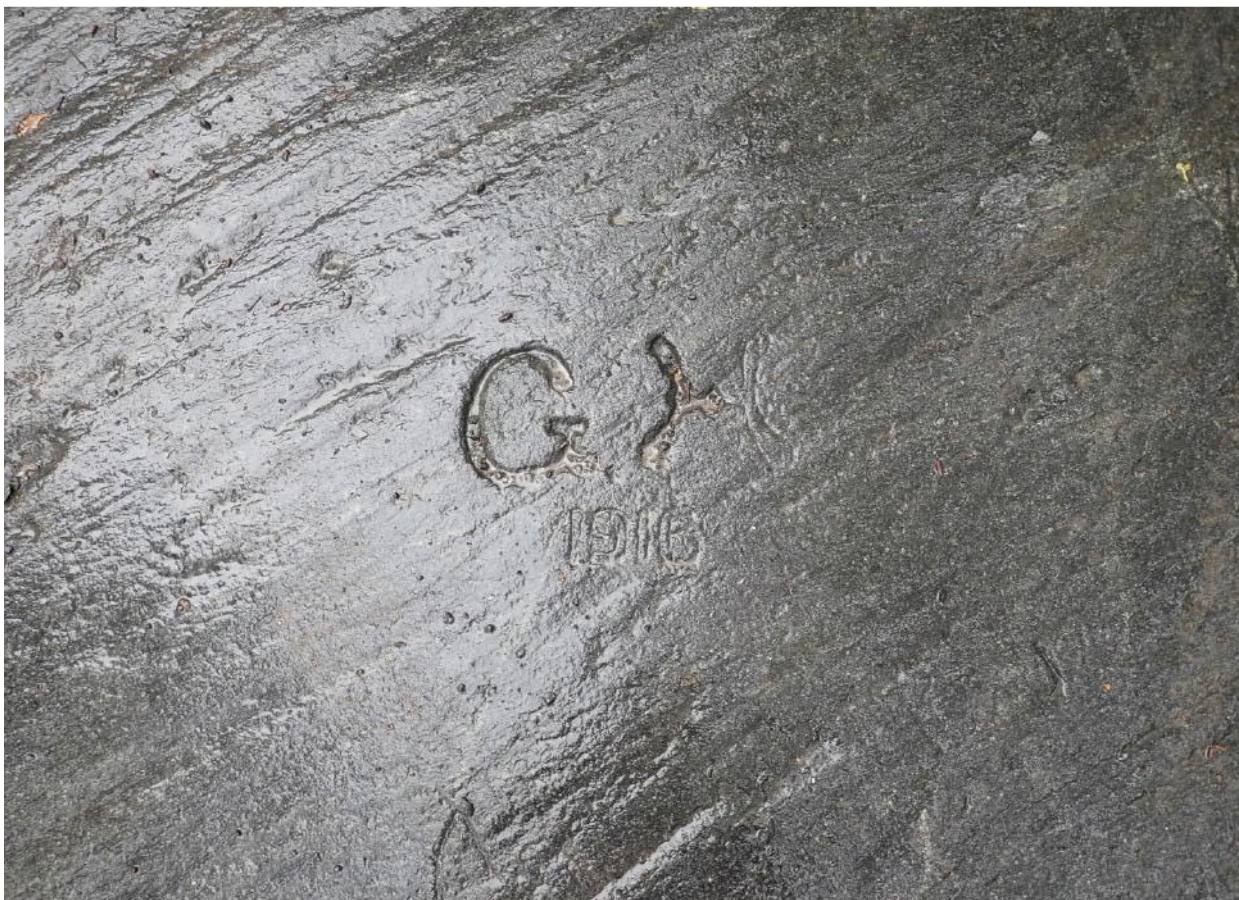
Kaikista hakkauksista ei saanut selvää, sillä tarkastushetkellä satoi ja osa hakkauksista oli veden peitossa. Hakkauskalliota voi pitää muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 60. Kallioluodon historiallisten hakkausten sijainti ja rajausehdotus.

Kuva 61. Kallioluodon hakkauskallio lännestä kuvattuna.

Kuva 62. Selkein Kallioluodon hakkauksista "G. H." vuodelta 1916.

33. Korkealuoto

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat

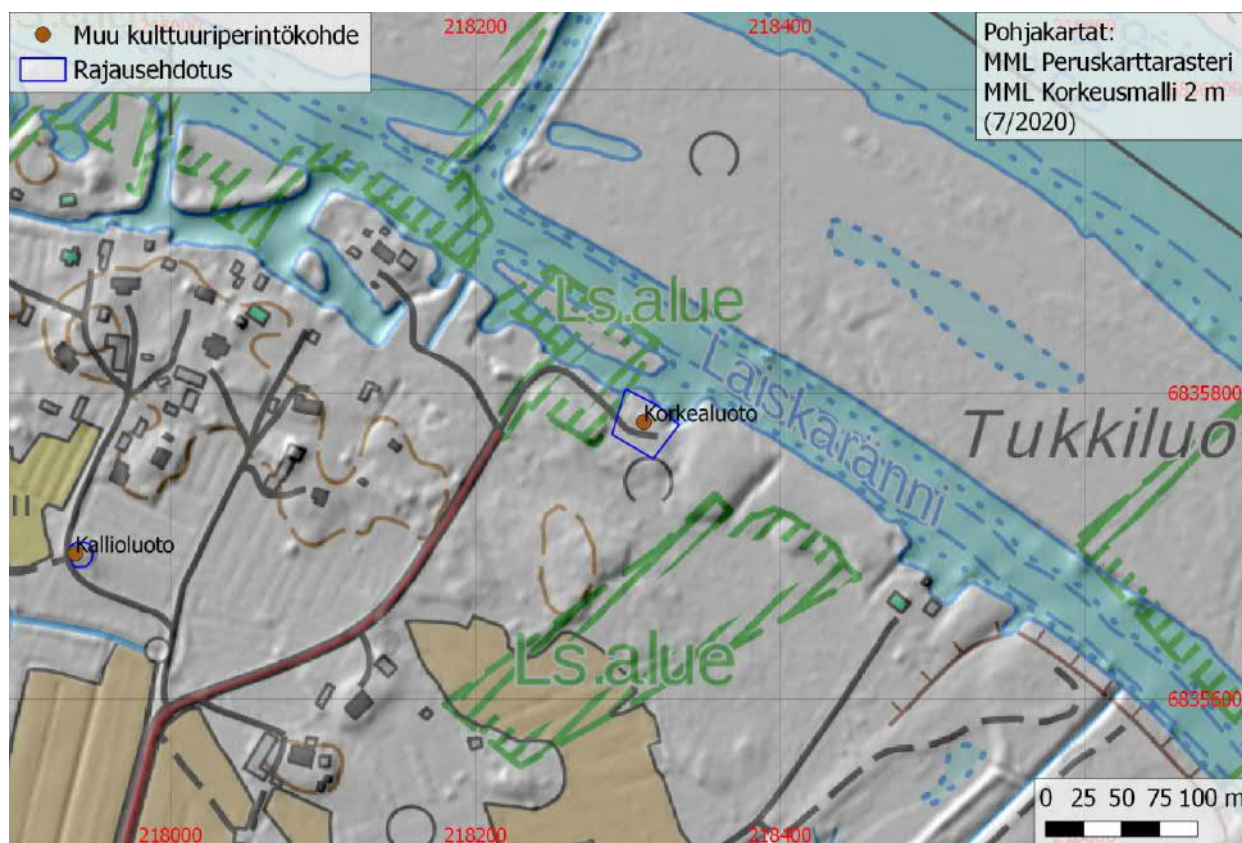
Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6835781 E 218311 (rakennuksenjäänteiden koordinaatit)

Kuvaus: Kohde on tarkastettu 7.7.2020. Satukunnan Museosta saatiin tieto, että Kivintien päässä Laiskarännin rannassa olisi rakenteita.

Paikalle on piirretty talo senaattikarttaan vuodelta 1907. Paikalla on myös vuoden 1962 peruskartassa talousrakennus. Paikalle ei ole enää merkitty rakennuksia vuoden 1978 peruskarttaan.

Paikalla havaittiin tiliä ja ikkunalasia sekä kivi-rivi, mahdollisesti jäänteinä rakennuksenperustuksesta. Rakenteita voidaan pitää muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 63. Korkealuodon historiallisten asuinpaikan sijainti ja rajausehdotus.

34. Lytkeböl

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat, kartanot

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6840175 E 216924 (keskikoordinaatti)

Kuvaus: Lyttylän (Lyttskär) kartano on merkitty vuoden 1800 isojakokartassa (Elgh) samalle paikalle (ks. kuva 9), jossa kartano pihamaineen nykyäänkin sijaitsee. Lyttylän keskiaikaisen talonpaikan tai sitä seuranneen kartanon paikasta ei ole täyttä varmuutta.

Kohdetta voidaan pitää muuna kulttuuriperintökohteena. Alueen rajausehdotus perustuu isojakokartan tonttimaahan.

Kuva 64. Lyttylän historiallisten kartanonpaikan sijainti ja rajausehdotus.

Kuva 65. Lyttylän kartanon pihapiiriä, kuvattu lounaaseen.

35. Lyttebol Heikkilä

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen

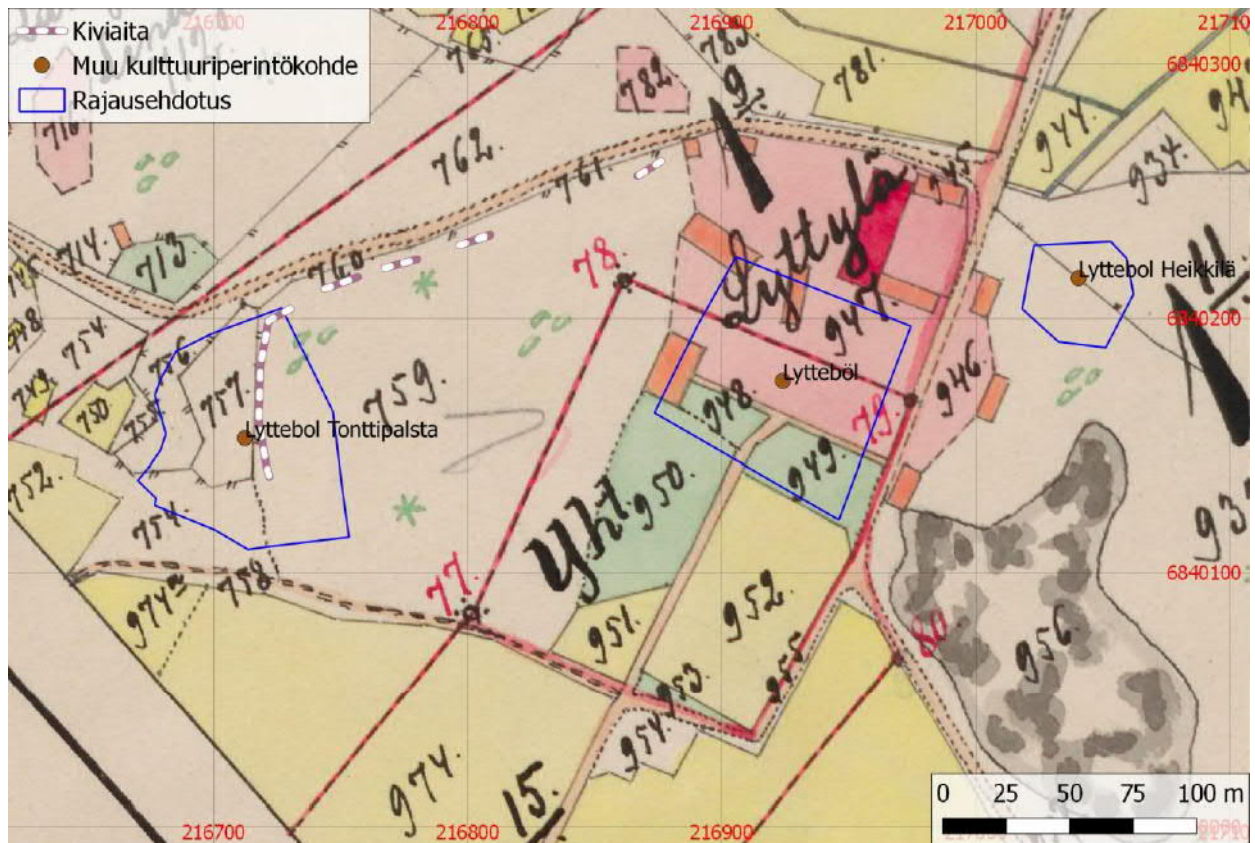
Koordinaatit: N 6840216 E 217041 (raivausröykkiön sijainti)

Kuvaus: Paikalle on merkitty vuoden 1800 isojakokartassa asuintontti (ks. kuva 9), joka on autioitunut ennen vuosien 1902–1905 halkomiskarttaa (Tallqvist). Kohde on nimetty Heikkiläksi, sillä paikan kaakkoispuolinen kallioalue on nimetty peruskartassa Heikkilänkallioiksi. Paikka tarkastettiin 28.7.2020.

Alueella havaittiin kivistä koostuva rakennuksenperustus, jonka päällä kasvaa tiheää pensaikkoa. Rakennus on ollut suunnilleen 5 m leveä. Perustuksen päälle vaikuttaa kasatun kiviä. Perustuksen koordinaatit ovat N 6840211 E 217058.

Koordinaateissa N 6840216 E 217041 on pitkänomainen kiviröykkiö tai matala kiviaita. Se on noin 6 m pitkä ja 1–1,5 m leveä. Sillä on korkeutta 40 cm. Kivet ovat sammalpeitteisiä. Se koostuu 20–35 cm halkaisijaltaan olevista kivistä. Röykkiön päällä kasvaa kuusia. Röykkiö saattaa olla syntynyt pihamaalta kiviä kerätessä.

Autioitunutta asuintonttia voidaan pitää muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 66. Lyttilän halkomiskartta vuosilta 1902–1905 (Tallqvist).

36. Lyttebol Tonttipalsta

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6840153 E 216712 (keskikoordinaatti)

Kuvaus: Lyttylän vuoden 1800 isojakokarttaan (Elgh) on merkitty asuintontti noin 150 m kartanon länsipuolella. Tontti autioituu 1900-luvun alkuun mennessä (ks. edellinen kuva). Alueen poikki kulkee leveä kiviaita, johon kartanon puutarha on rajoittunut. Tämä näkyy esimerkiksi vuoden 1907 senaatinkartan maankäytössä.

Puutarhan alueella, rajausehdotuksen itäosassa, on suurikokoisia kivistä rökkiöitä, joihin on ilmeisesti raivattu kiviä puutarhaa perustettaessa. Rökkiöt koostuvat suurikokoisista kivistä, kiven halkaisijat vaihtelevat 35–80 cm välillä. Rökkiöt ovat pohjakaavaltaan pyöreitä. Niiden halkaisijat ovat 4–8 m välillä ja korkeudet 1–1,7 m välillä.

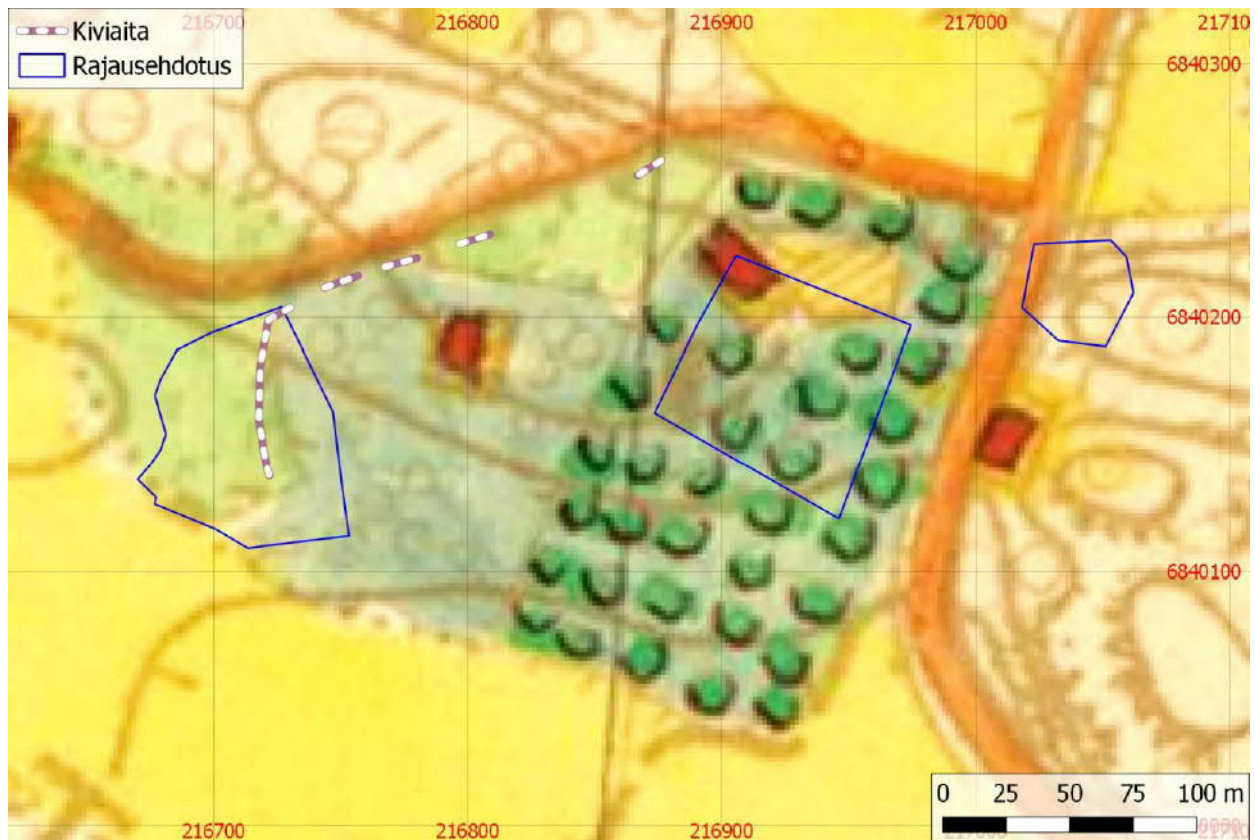
Aluerajauksen poikki pohjois-etelä-suunnassa kulkeva kiviaita on noin 3 m leveä ja 60 cm korkea. Aidassa olevista kivistä osa on lohkotuja.

Pienemmistä kivistä koostuva rökkiö havaittiin koordinaateissa N 6840170 E 216740. Se on kooltaan 3 x 2 m ja korkeudeltaan 0,5 m. Sen kivet ovat 15–25 cm:n kokoisia. Kivet ovat sammaloituneita ja paksun neulasmaton peitossa.

Koordinaateissa N 6840120 E 216745 havaittiin mahdollinen kellarikuoppa. Paikalla on kivikossa kuoppa, jonka alarinteen puolella on kivistä vallia. Kuopalla on kokoa 3,5 x 2,5 m.

Rajatun alueen itäosa on hyvin umpeenkasvanutta, joten alueella saattaa olla rakenteita, joita tässä inventoinnissa ei havaittu.

Rajausehdotuksen alueella on merkkejä 1800-luvun lopun puutarhasta ja mahdollisesti tätä vanhemmasta asutuksesta. Aluetta voidaan pitää inventointihavaintojen perusteella muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 67. Lyttylän kartanon aluetta vuoden 1907 senaatinkartassa.

37. Myllymäki

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Ajoitus: tuulimyllyt

Koordinaatit: N 6837757 E 212341 (keskikoordinaatti)

Kuvaus: Paikka tarkastettiin 15.7.2020. Paikalle on piirretty tuulimylly Hans Hanssonin 1600-luvulla piirtämään Ulvilan pitäjänkarttaan (KrA FHK Pf 61 nr 1).

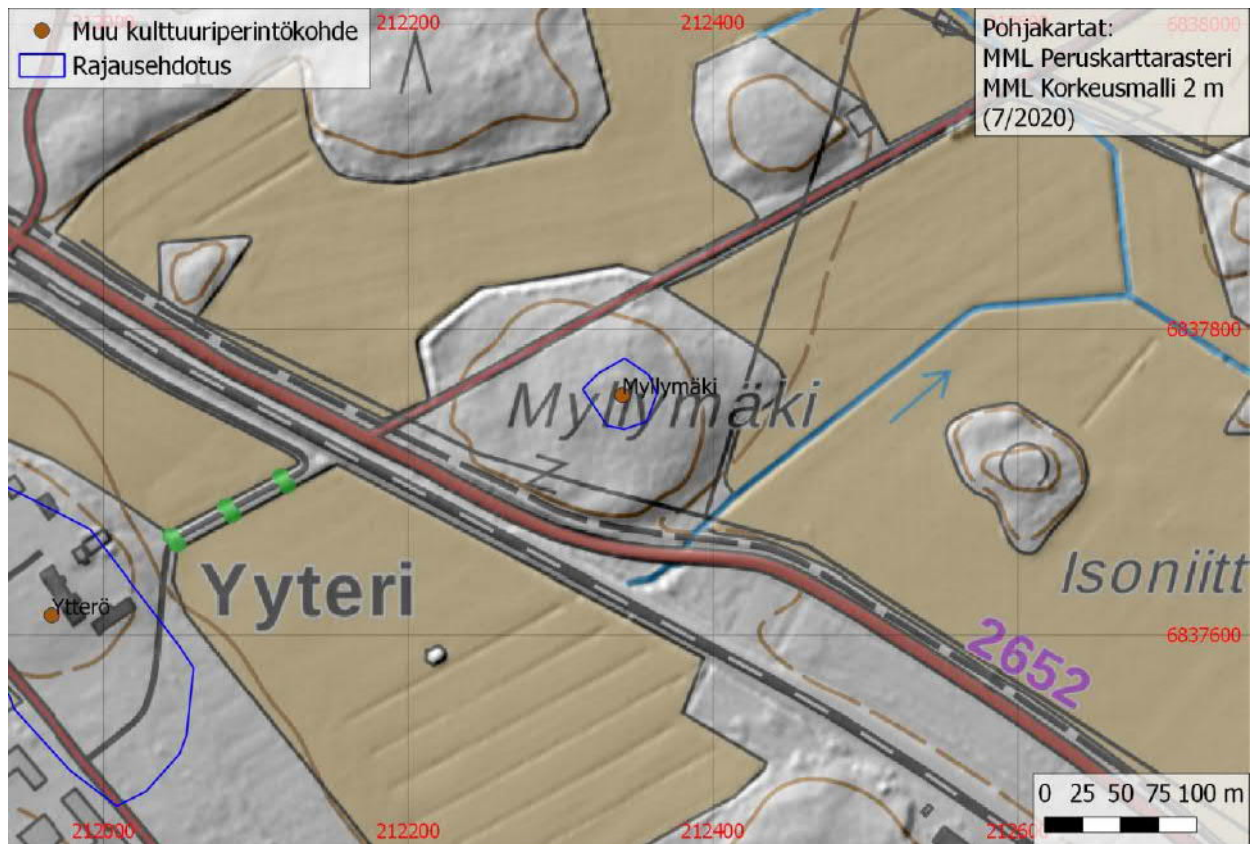
Olof Mörtin vuoden 1689 kartan teksti viittaa myös mäellä olleen myllyn. Paikalle on piirretty mylly myös isojakokarttaan vuodelta 1805 (ks. kuva 8) ja senaatinkarttaan vuodelta 1907.

Nimiarkiston tiedon mukaan kartanon tuulimylly hävitettiin paikalta vuonna 1959 (NA, *Myllymäki*, Uusivirta Pekka 1963).

Paikalla ei näkynyt selkeitä maanpäälle näkyviä myllystä kertovia rakenteita. Muutama maastossa havaittu maakivi saattaa olla jäänteinä paikalla olleista rakenteista, sillä niiden alueelta saatiin metallinpaljastimella runsaasti metallisignaaleita. Muutama metalleista tarkastettiin.

Tarkastetut metallit olivat vanhojen viinapullojen korkkeja ja repäisykorkkeja. Näiden lähellä on mahdollinen nelikulmainen kellarikuoppa, kooltaan 3 x 2 x 2 m koordinaateissa N 6837761 E 212339.

Paikalla saattaa olla merkkejä historiallisen myllyn toiminnasta. Kohdetta voidaan pitää muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 68. Yyterin kartanon hävinneen tuulimyllyn sijainti ja rajaus muuna kulttuuriperintökohteena.

38. Pätenäs Korpela torp

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat, torpat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6828600 E 215839 (rakennusjäänteiden sijainti)

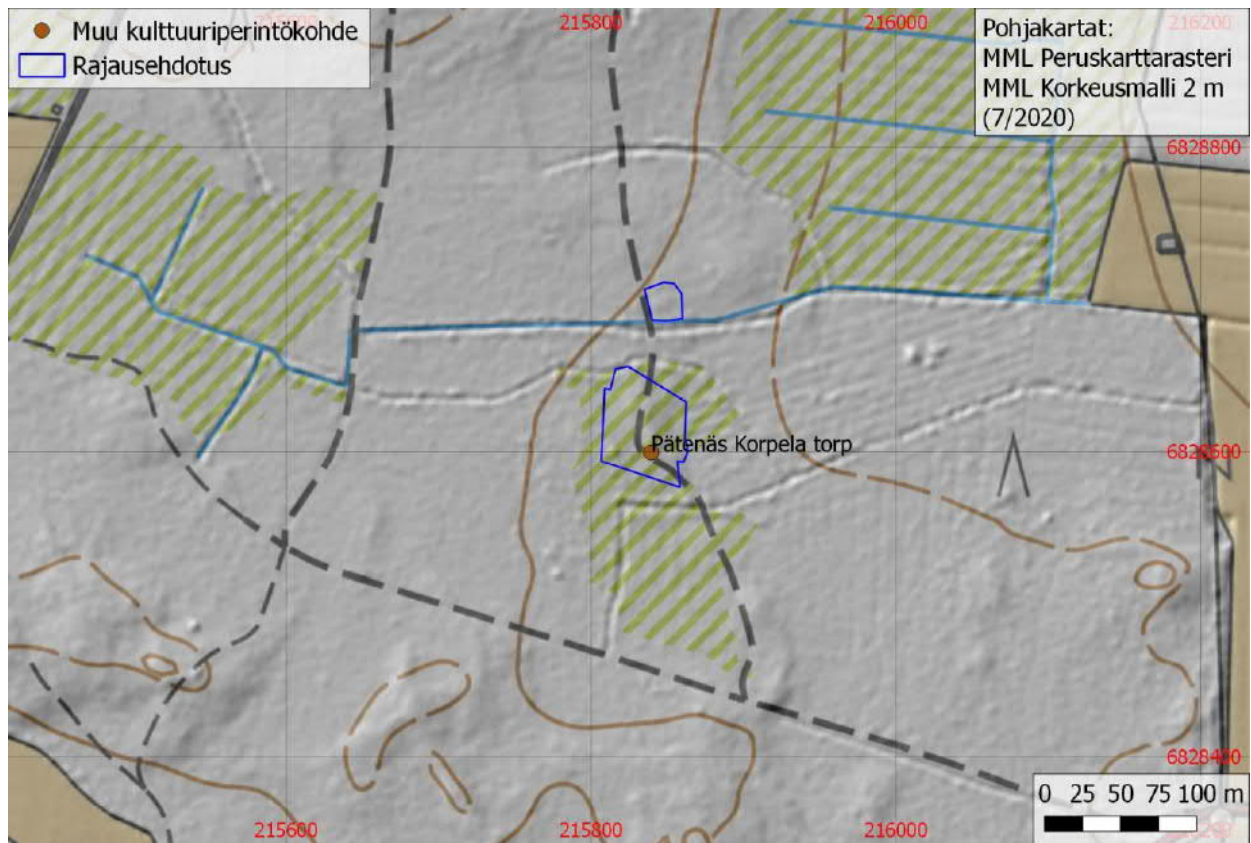
Kuvaus: Kohde löytyi inventoinnissa 7.7.2020. Paikalle on merkitty torppa vuoden 1907 seenaatinkartassa. Pietniemen kylän uusjakokartassa vuodelta 1930 (Railo) on merkitty torpan tontti, jolla on viisi rakennusta ja vinttikaivo.

Alueella havaittiin heinittyneen hakkuuaukean keskellä, metsätien vieressä, tulisijanperustus koordinaateissa N 6828600 E 215839. Tulisija

on nelikulmainen ja laakakivistä ladottu. Se on kooltaan noin 2 x 1,5 x 0,5 m.

Uusjakokarttaan on merkitty 60 m pihapiirin pohjoispuolelle yksittäinen rakennus. Kyseessä on mahdollisesti sauna tai riihi, sillä paikalla havaittiin koordinaateissa N 6828701 E 215849 tulisija. Tulisija on kooltaan noin 1,5 x 1,5 x 0,6 m. Se on nelikulmainen ja perustettu laattamaisille kiville.

Paikka on autoitunut vuoden 1962 peruskarttaan mennessä. Pietniemen Korpelan torppa on mainittu kirkonkirjassa 1870-luvulla. (Porin maaseurakunnan rippikirja 1872–1879:255). Autoitunutta torpanpaikkaa voidaan pitää muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 69. Pietniemen Korpelan torpan sijainti ja rajausehdotus muuna kulttuuriperintökohteena.

39. Ytterö

Muu kulttuuriperintökohde

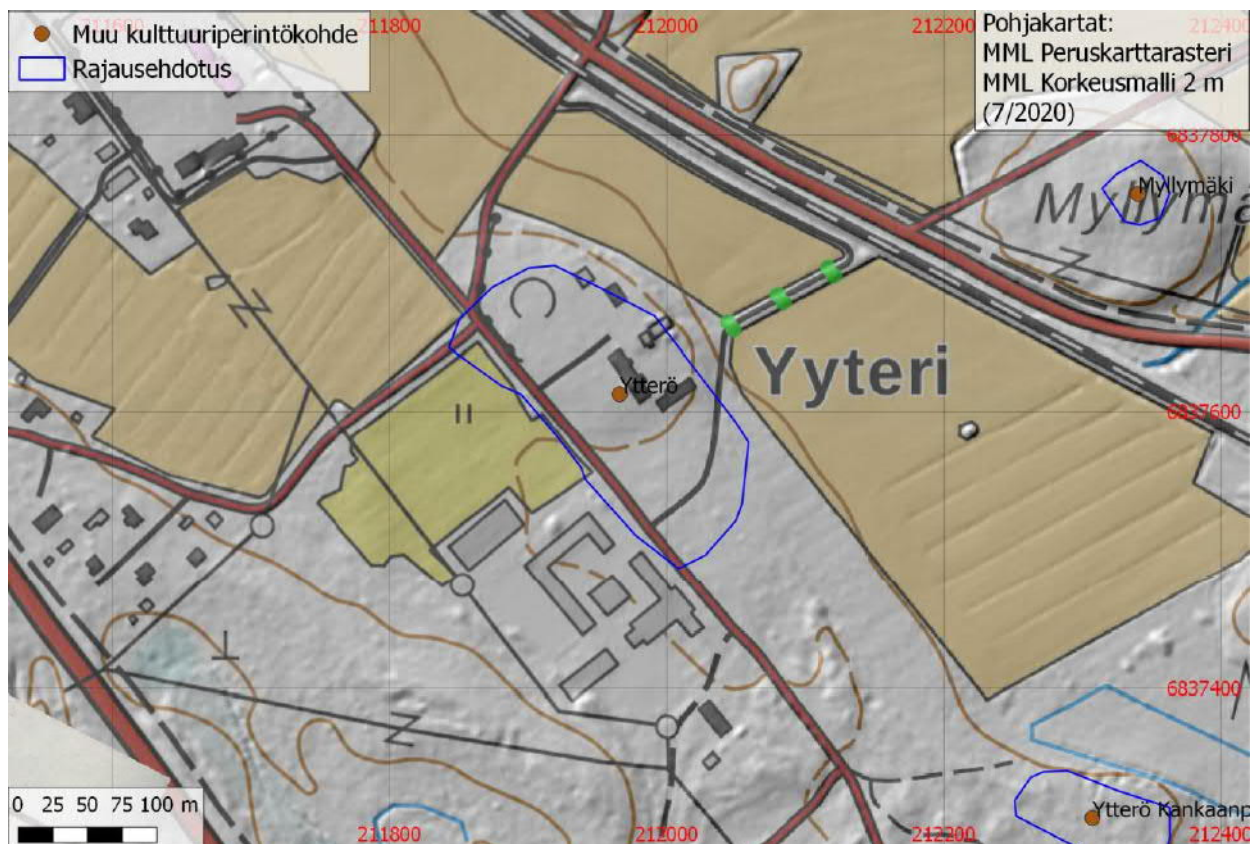
Tyyppi: asuinpaikat, kylänpaikat

Ajoitus: keskiaikainen, historiallinen

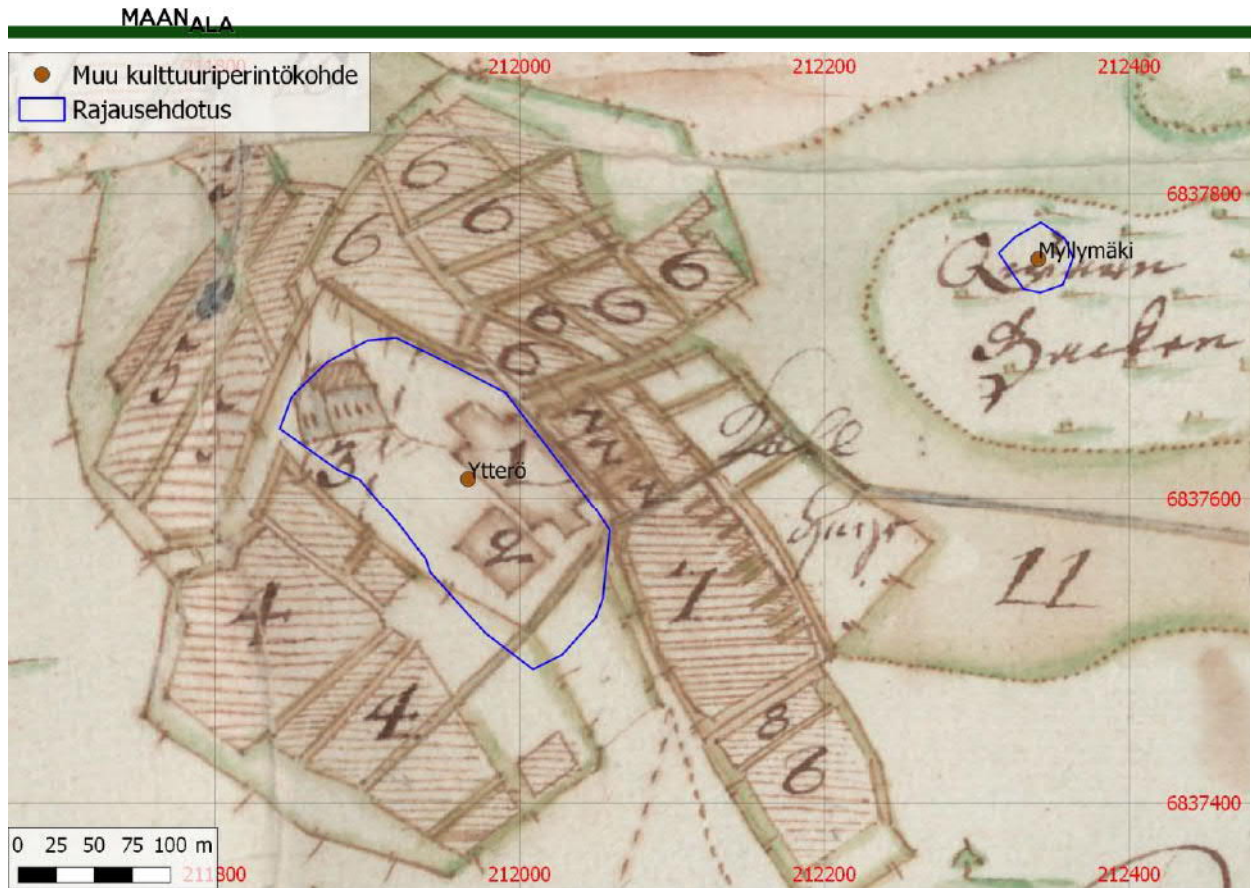
Koordinaatit: N 6837613 E 211966 (keskikoordinaatti)

Kuvaus: Yyterin (Ytterö) kylässä oli keskiajan lopulla taloa kuusi taloa (Suvanto 2001:1599–1602). Kylän, ja sen alueelle 1600-luvulla perustetun kartanon, sijainti on hahmotettavissa kylän isojakokartasta (Tillberg & Bollstedt 1805) ja maakirjakartasta (Mört 1689).

Tontin keskivaiheilla sijaitsee yhä Yyterin kartanon rakennuksia. Tontin etelä- ja pohjoisosassa on kartanon puutarhaa. Aluetta esitetään rekisteröitäväksi muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 70. Yyterin eli Ytterön historiallisen kylätontin ja kartanonpaikan sijainnit ja rajausehdotukset.

Kuva 71. Yyterin kartano Olof Mörtin kartan mukaan vuonna 1689.

40. Ytterö Antila torp

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat, torpat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6836879 E 212251 (keskikoordinaatit)

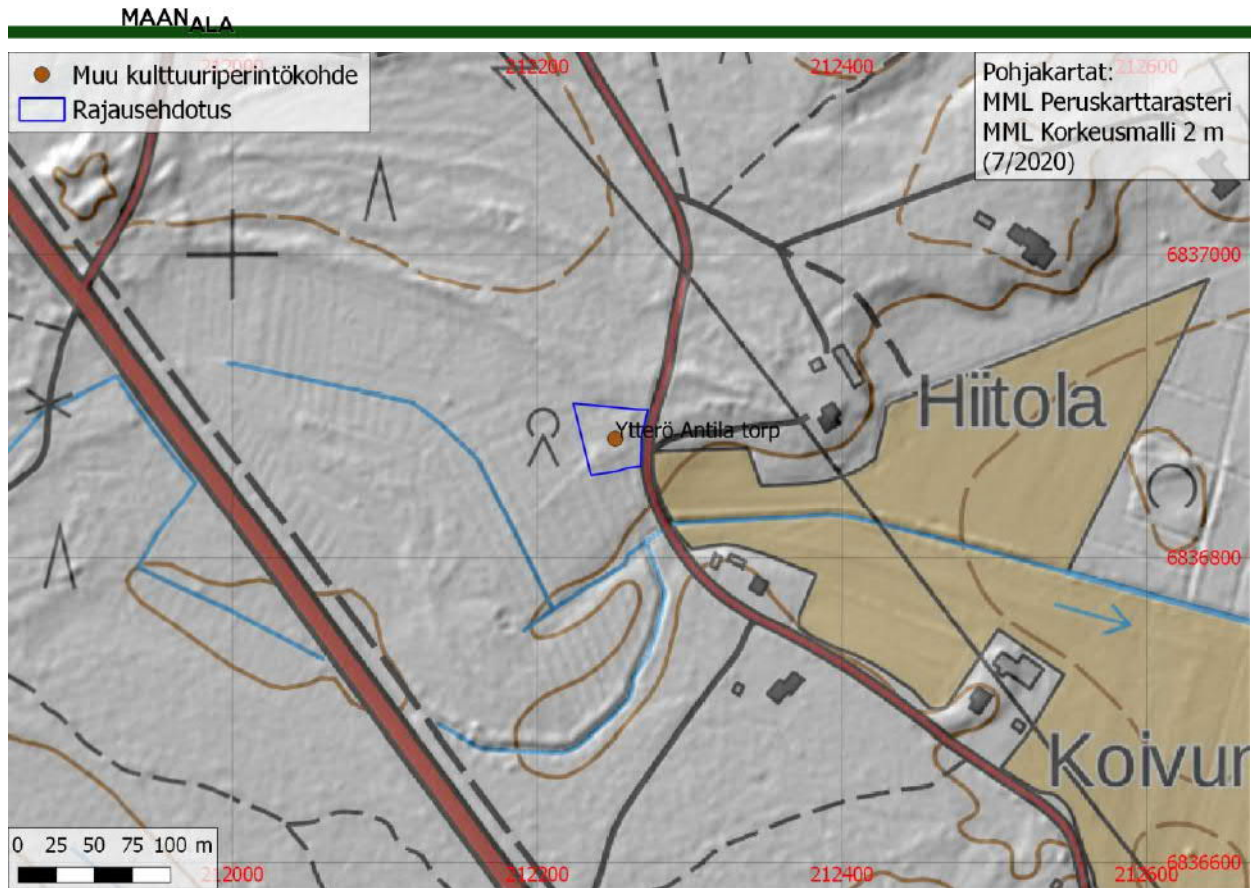
Kuvaus: Tarkastettu 15.7.2020. Alueelle on merkitty asuintontti vuoden 1805 Yyterin isojakokarttaan (Tillberg & Bollstedt). Antila on merkitty myös Kalmbergin kartastoon vuodelta 1855 ja senaatin karttaan vuodelta 1907. Vuoden 1962 peruskarttaan alueelle ei ole merkitty enää rakennuksia.

Aluetta tarkastettaessa havaittiin heinikkoa kasvavassa taimikossa kivetty kaivo koordinaateissa N 6836880 E 212250. Se on nykyisellään noin 1,5 m syvä. Leveyttä kaivolla on noin 1,1 m.

Koordinaateissa N 6836868 E 212240 havaittiin nelikulmainen heinittynyt kumpu, jossa erottui tiiliä ja kiviä. Kyseessä on todennäköisesti tulisijan perustus. Kokoa kummulla on noin 3 x 3 x 0,6 m.

Antilan torppa on mainittu kirkonkirjoissa ainakin 1770-luvulta lähtien (Porin maaseurakunnan rippikirja 1771–1776:103). Autioitunutta torpanpaikkaa voidaan pitää muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 72. Yyterin Antilan torpan sijainti ja rajausehdotus muuna kulttuuriperintökohteena.

41. Ytterö Kankaanpää torp

Muu kulttuuriperintökohde

Tyyppi: asuinpaikat, torpat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6837306 E 212307 (keskikoordinaatit)

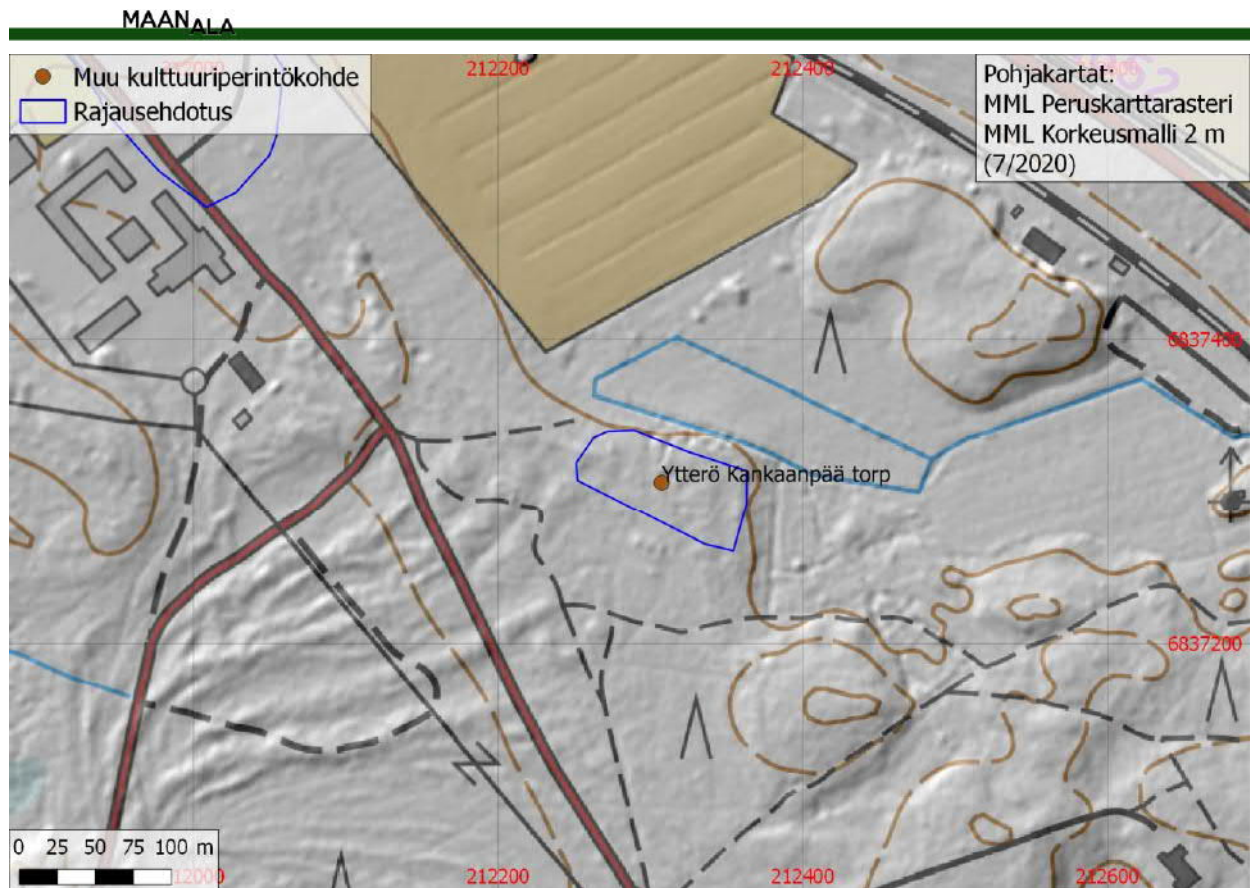
Kuvaus: Tarkastettu 15.7.2020. Alueelle on merkitty kaksi asuintonttia vuoden 1805 Yyterin isojakokarttaan (Tillberg & Bollstedt). Itäisempi tonteista on jäänyt autioksi vuoden 1907 senaatin karttaan mennessä.

Tontin alueella ei vuoden 1962 peruskartassa ole enää rakennuksia. Tontin etelä- ja länsipuolelle on merkitty asuinrakennukset, joista on nykyisin jäljellä kivijalat.

Läntisemmältä tontilta havaittiin koordinaateissa N 6837324 E 212273 nokkosta kasvava kumpu, joka osuu samalle kohdalle senaatin karttaan merkityn rakennuksen kanssa. Kumpu koostui kivistä ja maasta.

Kairattaessa noin 25 cm paksuisen tumman hiekan alta tuli vastaan kiinteä rakenne, josta jäi kairaan tiiltä. Kumpu on kooltaan 5 x 2,5 x 0,6 m. Kyse on todennäköisesti rakennuksen tulisijasta.

Tontille ja sen lähistölle oli kaivettu runsaasti eri ikäisiä roskakuoppia. Yyterin Kankaanpään torppareita on mainittu kirkonkirjoissa ainakin 1770-luvulta lähtien (Porin maaseurakunnan rippikirja 1771–1776:105). Autioitunutta torppapaikkaa voidaan pitää muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 73. Yyterin Kankaanpään torpan sijainti ja rajausehdotus muuna kulttuuriperintökohteena.

42. Ytterö Riitasarka torp

Muu kulttuuriperintökohte

Tyyppi: asuinpaikat, torpat

Ajoitus: historiallinen

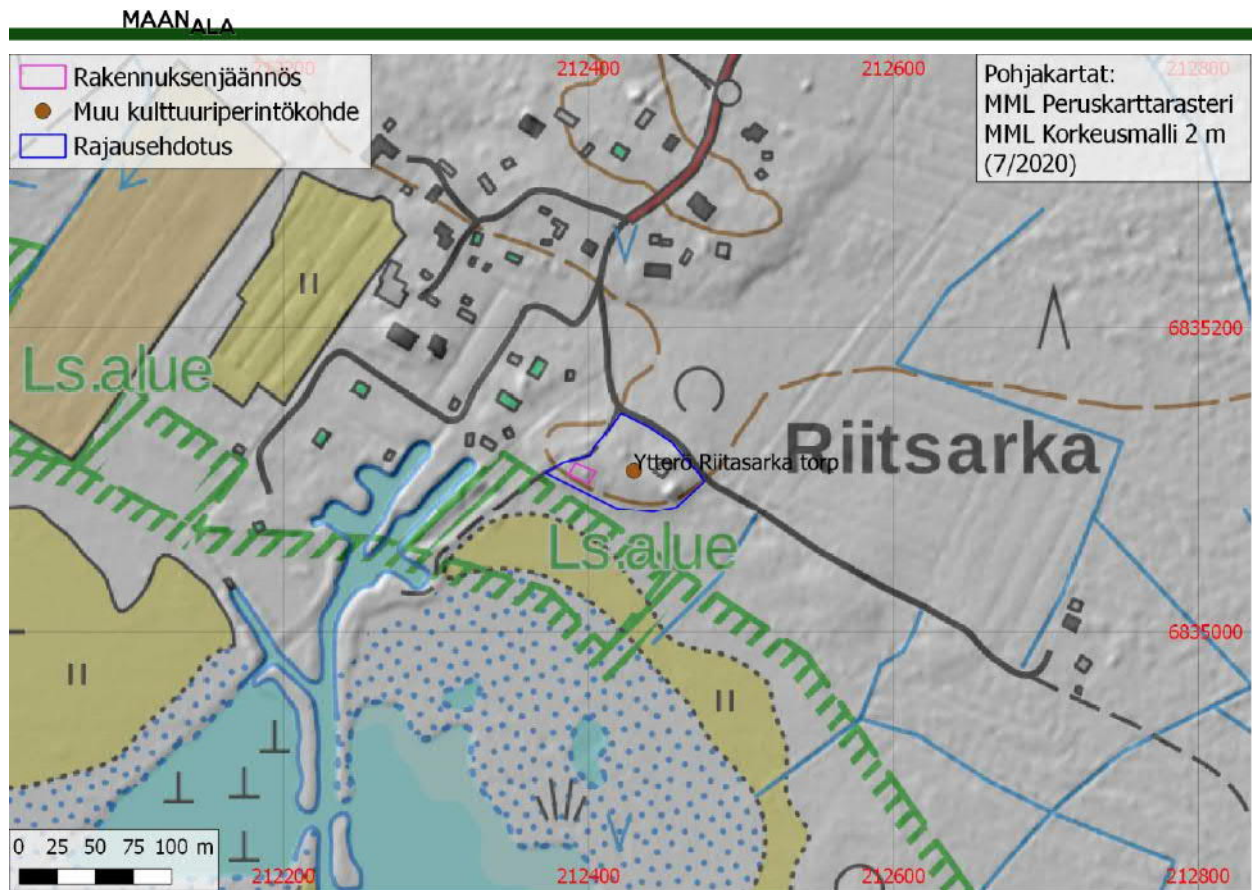
Koordinaatit: N 6835107 E 212430 (keskikoordinaatit)

Kuvaus: Tarkastettu 15.7.2020. Riitasaran torppa on merkitty isojakokarttaan vuodelta 1805 (Tillberg & Bollstedt). Se on merkitty myös Kalmbergin kartastoon vuodelta 1855. Torppa on pysynyt asuttuna ilmeisesti 1960-luvulle asti, sillä paikalla on asuinrakennus ja talousrakennuksia vuoden 1962 peruskartassa.

Koordinaateissa N 6835105 E 212395 on jäänteet peruskarttaan merkitystä asuinrakennuksesta ja sen tulisijoista. Asuinrakennus on ollut noin 10 m pitkä itä-länsi-suunnassa. Vuoden 1978 peruskartassa alueelle on merkitty enää talousrakennuksia.

Paikalla on yhä pystyssä oleva navetta, joka on rakennettu betonista ja kivistä, mutta muutoin tontti on autioitunut ja kasvillisuuden vallassa.

Riitasaran torppareita on mainittu kirkonkirjoissa ainakin 1770-luvulta lähtien (Porin maaseurakunnan rippikirja 1771–1776:106). Autioitunutta torpanpaikkaa voidaan pitää muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 74. Ytterin Riitasaran torpan sijainti ja rajausehdotus muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 75. Riitasaran torpan tonttia, kuvattu pohjoiseen.

4.4. Muut kohteet

43. Kallio

Luonnonmuodostumat

Tyyppi: luonnonmuodostumat

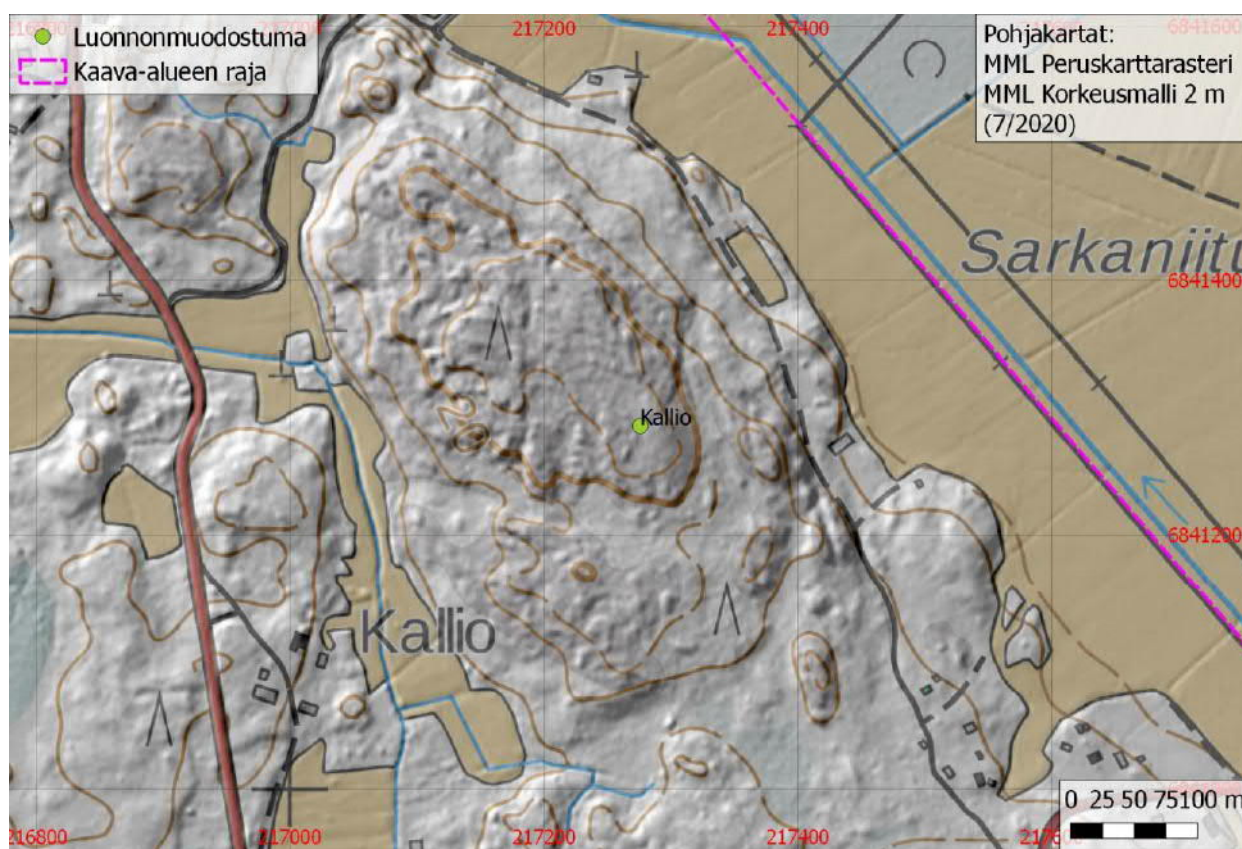
Ajoitus: -

Koordinaatit: N 6841286 E 217276 (keskikoordinaatti)

Aiemmat tutkimukset: Heidi Viljanen tarkastus 1995, Esa Laukkanen inventointi 1996

Kuvaus: Kyseessä on Lyttylässä sijaitseva kalliolla laella oleva kivikko, jolla on kokoa suunnilleen 30 x 10 m. Kivikko koostuu 10–40 cm halkaisijaltaan olevista kivistä. Kivet ovat sammalen ja jäkälän peitossa.

Kivikko nousee loivasti keskusosaansa. Nousu johtuu todennäköisesti kivien alla olevan kalliopinnan muodosta. Kivikko on todennäköisesti luontainen pirunpelto, kuten Esa Laukkanen on arvioinut (1996:164).

Kuva 76. Kallion kivikon sijainti.

Kuva 77. Kallion kivikkoa, kuvattu kaakkoon.

44. Kroopakka

Muu kohde

Tyyppi: taide, muistomerkit, hakkaukset

Ajoitus: 1900-luku

Koordinaatit: N 6839835 E 216593 (hakkausten sijainti)

Aiemmat tutkimukset: tarkastus Antti Lahelma ja Juhani Grönhagen 2008

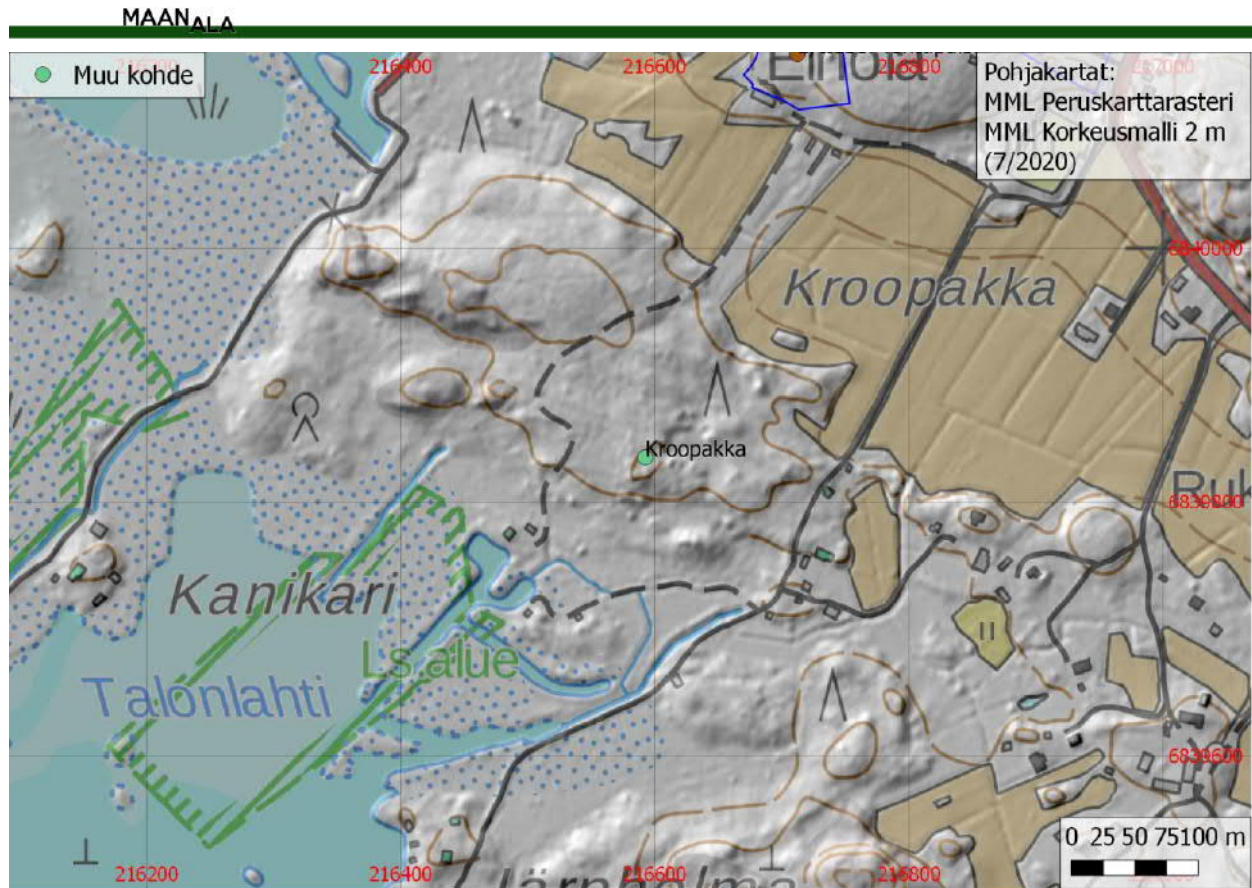
Kuvaus: Kohteesta saatiin tieto Satakunnan Museosta. Paikalla on hakkauksia siirtolohkareen kyljessä ja sen alla olevassa pienemmässä kivenkappaleessa. Siirtolohkareen kylkeen on hakattu peuraa muistuttava eläinkuvio,

jonka keskiruumiin kohdalla on nuolikuvio. Kuvio on noin 20 cm leveydeltään.

Lisäksi siirtolohkareen alla olevassa pienemmässä lohkarissa on kehässä kuusi tuuman levyistä kuppia isomman, noin 7 cm leveän, kupin ympärillä.

Keskimmäinen kuppi on suppilomainen. Kuppikehän vieressä on myös eläintä esittävä epämääräisempi hakkaus.

Paikan erikoisuuden, hakkausten toteutuksen ja niiden luonteen perusteella on todennäköisintä, että hakkaukset on tehty muutaman viime vuosikymmenen aikana. Hakkausten lähellä on kallion päällä ränsistynyt laavu ja pieni hirsimökki.

Kuva 78. Kroopakkan hakkausten sijainti.

Kuva 79. Kroopakkan hakkaukset sijaitsevat siirtolohkareen kyljessä ja sen alla olevassa pienemmässä lohkarissa kaivauslastan osoittamassa paikassa, kuvattu lounaseen.

Kuva 80. Siirtolohkareen kylkeen hakattu eläinkuvio.

Kuva 81. Siirtolohkareen alla on pieniä kuppimaisia hakkauksia kehässä isomman ja syvemmän kupin ympärillä, ja lastan kärjen suunnassa on eläintä muistuttava hakkaus.

5. Lähteet

Bergman, Magnus 1688. *Geometrisch Affrijtningh Öfwer Inderöo Byy Belägen uthi Nedre Sattagunda Häradh och Ullfzby Sochn Hwarest Hafwer warit 2:ne Frällsse Hemman men nu hooplagde till Ett, Nembl:n Prackari och Laiska Hemman, Som Hans Kongl. Majj:t i Nåder igentager, Af Höghwålborne H. Baron och Landezhöfdingen H:r Lorentz Creutz Emot wederlåggh medh delz qvalilitet, och qvantitet afmätt Anno 1688*. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto (MHA A 1b 2).

Elgh, Jean 1800. *Charta öfver Lyttkärs Berustade Säteriets Ägor Belägne uti Ulfzby Socken Nedre Satakunda Härad och Björneborgs Län; Äfmätte åren 1800 och 1801 af Georg Jean Elgh*. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto (A85:4/1–10).

Grundström, Israel 1767. *Charta öfwer Inderö Byss Bohl Åkrar uti Ulfzby Sockern, af Björneborgs Lähn och Nedre Satagunda Härad. Äfmätte Åren 1766 och 1767*. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto (A85:2/1–2).

Huhta, Pekka & Räsänen, Matti 2010. Kokemäenjoen suiston kehitys ja tulevaisuus. *Geologian tutkimuskeskus, Tutkimusraportti* 183, 105–114.

Kalmbergin kartasto 1855. *III 11*. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto.

Koivisto, Leena 2014a. Porin Karisalmen tarkastuslomake. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Koivisto, Leena 2014b. Porin Kumpuluodontien tarkastuslomake. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Koivisto, Leena 2014c. Porin Seipikroopin tarkastuslomake. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Koivisto, Leena 2016. Porin Norssikarin tarkastuslomake. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Kopisto, Aarne 1954. *Porin maalaiskunnan ja Ulvilan kiinteät muinaisjäännökset*. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Laukkanen, Esa 1996. *Porin esihistorialliset muinaisjäännökset*. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Lehtinen, Erkki 1967. Keskiajalta 1860-luvulle. Teoksessa Virkkala, Kalevi; Kopisto, Aarne; Lehtinen Erkki. *Suur-Ulvilan historia I*. Porin Mlk., Ulvila, Kullaa, Nakkila.

Mört, Olof 1698. Pänäs Gårdh i Biörneborgs Lähn Neder Sattagunda Härad och Ulfzby Sochn Belägen, til des qvalitet et qvantitet afättat Anno 1698 af undersrefwen. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto (a85:5/1–2).

NA. Kotimaisten kielten keskus, Nimiarkisto (kerääjä ja keruuvuosi).

Paanasalo, Pekka 2001. *(1731, Pori, Kallo) Tarkastusmatka muinaismuistolain suojajaman hylyn osien mahdollisen luvattoman kaajoamisen toteamiseksi*. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Peruskartta 1962a. Karttalehti 1141 12 *Pihliva*. Maanmittauslaitos.

Porin kaupunki- ja maaseurakunnan arkisto - Porin maaseurakunnan rippikirja 1771–1776 (I Aa2:4), jakso 107, sivu 106: Yttreö; Kansallisarkisto:

<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=5499153>
/ Viitattu 25.10.2020.

Porin kaupunki- ja maaseurakunnan arkisto - Porin maaseurakunnan rippikirja 1824–1829 (I Aa2:12), jakso 232, sivu 226: Inderö, Kutilo; Kansallisarkisto:

<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=5503396>
/ Viitattu 24.10.2020.

Railo, Wilho 1930. *7-osainen Kartta Pietniemen Kylän kaikista tiluksista ja vesialuista. Porin maaseurakunnassa, Ulvilan kihlakunnassa, Turun ja Porin lääniä. Osan tiluksista mitannut, osan jäljentänyt v. 1930 uusjakoa varten maamittausinsinööri Wilho Railo*. Kan-

sallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto (A85:5/20–85).

Saclén, Jacob 1783 Preiviikin isojako. *Chartan öfver Bredwijks Byss Ägor Belägne uti Ullfsby Sokn, Nedre Satagunda Härad och Björneborgs Län; Hvilka tile en del åkrar och ännigar blifvit afmätte af commissions Landmätaren Israel Grundström år 1764 och completemde af år 1783 af Jacob Gabriel Sacklén*. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto (A85:6/2–15).

Salminen, Mari 2009. Kallonlahden hyllyn tarkastuslomake. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Salo, Unto 1960. *Pori mlk, Lyttylä, Porinnokka. Kertomus tarkastusmatkasta 20.6.1960*. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Salo, Unto 1970. *Pori, Yyteri, Karhuluoto – Herrainpäivät. Kertomus tarkastusmatkasta 17.11.1970*. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Salonen, Unto 1969. *Pori, Kivini, yhteisranta. Kertomus tarkastusmatkasta 24.3.1969*. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Salonen, Seppo 1991. Sädön hyllyn tarkastuskertomus. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Suvanto, Seppo 2001. *Vanhan Satakunnan henkilötiedosto 1303–1571*. Kansallisarkisto: http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Asutushistoriaan_liittyviä_hakemistoja

Tallqvist, Uno 1902–1905. *Kartta Lyttylän yksinäisen säterirustitilan No1 kaikista tiluksista Porin maaseurakunnassa, Ulvilan kihlakuntaa, Turun ja Porin lääniä*. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto (A85:4/11–24).

Tevali, Riikka 2011. *Pori Mäntyluoto Kallonlahti. 1800-luvun hyllyn arkeologinen kaivaus*. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Tillberg, Isaac & Bollstedt, Christopher 1805. *Charta öfver Ytterö Rusthåls Ägor uti Ullfsby Socken Nedre Satakunda Härad och Björneborgs Län; Författad år 1805 af Isaac Tillberg genom Chistopher Bollstedt*. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto (A85:14/1–9).

Väisänen, Teemu 2018. *Pori Haventojärvi. 1900-luvun puolustusvarustusten inventointi 31.5.2018*. Arkeologinen tutkimusraportti, Museoviraston arkisto, Helsinki.

Viljanen, Heidi 1995. *Pori, Lyttylä, Kallio*. Tarkastuslomake. Satakunnan Museon arkisto.

Åhman, Jean 1781. *Inderö Bys Ägor uti Ullfsby Socken af Björneborgs Lähn och Nedre Satakunda Härad afmätte till Storskifte År 1781*. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto (A85:2/3–18).

6. Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Inventoinnin tavoitteena oli hankkia ajantasaista tietoa Yyterinniemen kaava-alueella sijaitsevista muinaisjäännöksistä ja kulttuuriperintökohteista kaavatyön pohjaksi.

Kaava-alueelta oli rekisteröity inventointiin mennessä 23 arkeologista kohdetta. Tavoitteena inventoinnin maastotöissä oli tarkastaa aiemmin rekisteröityjen kohteiden paikkatietojen oikeellisuus sekä paikantaa aiemmin rekisteröimättömiä kulttuuriperintökohteita.

Inventoinnissa tarkastettiin 12 aiemmin rekisteröityä muinaisjäännöskohdetta. Näistä kahdeksan aluerajaukseen ehdotetaan muutoksia. Inventoinnissa paikallistettiin neljä aiemmin rekisteröimätöntä kiinteää muinaisjäännöstä, 14 muuta kulttuuriperintökohdetta ja kaksi muuta kohdetta.

Paimiossa 31.10.2020

Jasse Tiilikkala

Arkeologi, FM

Maanala O